

HISTORISCH VOORONDERZOEK CONVENTIONELE EXPLOSIEVEN

OCE Denekamp - Oldenzaal

Opdrachtgever

Contactpersoon

N.V. Nederlandse Gasunie

C. Moes

RPS advies- en ingenieursbureau bv

Referentienummer

1800761A02-R18-183

Projectnummer

1800761A02

Auteur

Emile van den Meiracker

Proeflezer

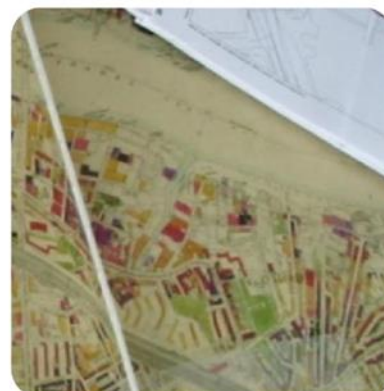
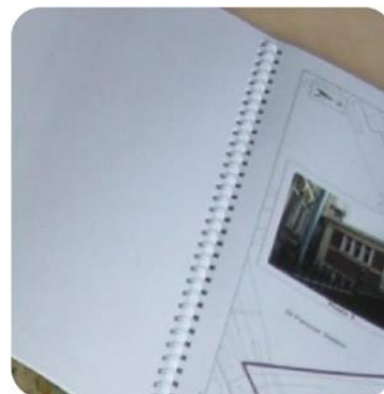
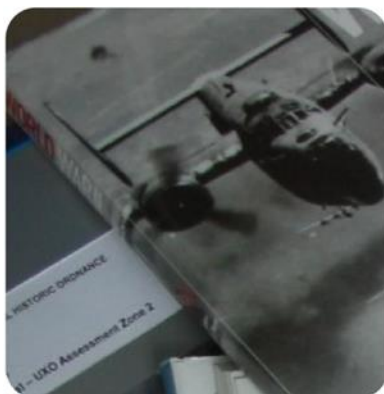
Marvin Asveld

Datum

30 maart 2018

Versie

Definitief

Dit rapport is vertrouwelijk. Geen enkel deel van dit rapport mag aan derden openbaar worden gemaakt zonder schriftelijke toestemming van RPS advies- en ingenieursbureau bv of van de opdrachtgever.

OVER RPS

RPS Nederland is een onafhankelijk advies- en ingenieursbureau voor omgevings- en veiligheidsvraagstukken met zelfstandige laboratoria. Dagelijks werken we vanuit verschillende disciplines aan een beter leef-, woon- en werkomgeving. Dit doen we met 400 professionals vanuit vestigingen in Breda, Delft, Leerdam, Ouderkerk aan de Amstel en Zwolle.

DIENSTEN

Laboratoria: Asbest, arbeidshygiënisch en milieutechnisch onderzoek.

Asbest: Onderzoek en inventarisatie tot en met de begeleiding van asbestprojecten.

Veiligheid: Beheersen van risico's, verbeteren van prestaties.

Gebieden: De inrichting én het beheer van stad en land.

Gebouwen: Integrale aanpak onderhoud, beheer en herontwikkeling van vastgoed.

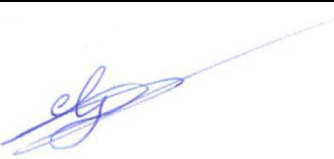
Infrastructuur: Harde infrastructuur, water en geo-informatie

Opsporing Conventionele Explosieven: Historisch vooronderzoek, Opsporing en Advies.

RPS Explosives Engineering Services (EES) Nederland

De Explosives Engineering Services (EES) NL, onderdeel van RPS Energy EES UK heeft een uitgebreide basis in alle aspecten van OCE (opsporing conventionele explosieven) en risicobeheersing van explosieven, met ervaring in zowel NL de UK als wereldwijd. Alle relevante personeelsleden zijn gecertificeerd volgens de WSCS-OCE en bovendien ondersteunt RPS EES klanten in verplichtingen als gezondheids- en veiligheidseisen in verband met detectie, opruiming en sanering van gebieden met explosieven.

In feite is ons doel om als expert voor de materie van de klant te werken en ervoor te zorgen dat elke vrijgavehandeling niet alleen kosteneffectief is, maar ook voldoet aan de eisen van de klant om een veilige doorgang tijdens uitvoering mogelijk te maken zonder onnodige inklaring. Het RPS EES Core Team heeft uitgebreide ervaring in het uitvoeren van historische vooronderzoeken, projectgebonden risicoanalyse, projectbeheer, en opsporing van conventionele explosieven.

Opgesteld door:	Goedgekeurd door:	Geautoriseerd door:
Dhr. E. van den Meiracker Historicus	Dhr. M. Asveld Senior OCE-Deskundige	Dhr. M. Asveld Projectmanager RPS
		

RPS Energy Explosives Engineering Services

Nederland

Korte Dwarsweg 9b
Ouderkerk aan de Amstel
1191 LE
Tel: 088 990 4920
Email: info@rps.nl

United Kingdom

Riverside Court, Beaufort Park
Chepstow, United Kingdom
NP16 5UH
+44 (0)1291 621821
UXOServices@rpsgroup.com

COPYRIGHT © RPS

Gegevens gepresenteerd in deze rapportage zijn vertrouwelijk. Deze rapportage is opgesteld ten behoeve van het gebruik door de opdrachtgever en zal niet (ongewenst) worden verspreid zonder kennisgeving en overleg met de opdrachtgever en RPS.

ISO ACCREDITATIE

RPS Explosives Engineering Services is ISO 9001:2008 geaccrediteerd om explosieven management diensten te verlenen.

INHOUDSOPGAVE

1. SAMENVATTING.....	5
2. INTRODUCTIE EN ACHTERGROND	6
2.1. Opdracht	6
2.2. Probleemstelling	6
2.3. Doelstelling	6
2.4. Onderzoeksproces.....	6
2.5. Definities	7
2.6. Aanvullende informatie	7
2.7. Projectteam	7
3. PROJECTGEBIED.....	8
3.1. Locatie en beschrijving	8
3.2. Geologie.....	8
4. ONDERZOEK	9
4.1. Literatuur	9
4.2. Archiefstukken	10
4.2.1. Gemeentearchieven	10
4.2.2. Provinciaal archief Overijssel.....	11
4.2.3. Nationaal Archief – Den Haag	12
4.2.4. Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD)	12
4.2.5. Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH)	13
4.2.6. Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EOD)	13
4.3. Websites	14
4.3.1. Studiegroep Luchtoorlog 1939-1945 (SGLO)	14
4.3.2. Topotijdreis	14
4.3.3. Go2war2	14
4.3.4. Overige sites	14
4.4. Luchtfoto's.....	14
4.5. Eerder uitgevoerd historisch onderzoek	15
5. RESULTATEN	16
5.1. Kenmerken op luchtfoto's	16
5.1.1. Onderzoeksgebied Oldenzaal	16
5.1.2. Onderzoeksgebied Denekamp	16
5.2. Kaart	17
5.3. Leemten in kennis.....	17
6. CONCLUSIE EN ADVIES.....	18

BIJLAGEN:

1	Kaart onderzoeksgebied
2	WSCS-OCE
3	Luchtfoto's
4	Niet-relevante indicaties
5	Bodembelastingkaart
6	Protocol toevalsvondst
7	Systeemcertificaat WSCS-OCE

1. SAMENVATTING

Op basis van het in dit onderzoek geraadpleegde historisch bronmateriaal is gebleken dat de beide projectlocatie onverdacht zijn op de aanwezigheid van CE. De geplande werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd zonder aanvullende OCE maatregelen.

Nabij de locatie in Denekamp is op de luchtfoto wel een krater aangetroffen, maar deze kan niet met een andere bron worden bevestigd en hier is dus ook geen specifieke datum en/of gebeurtenis aan te koppelen. Gezien de uitvoerige naoorlogse ontwikkeling van het gebied en de afwezigheid van andere indicaties die op oorlogshandelingen duiden is besloten het gebied niet verdacht te verklaren.

Nabij de locatie in Oldenzaal is op de luchtfoto een mogelijke geschutsopstelling te zien. Dit kan echter niet met zekerheid worden gezegd en dit kan ook niet met andere bronnen worden bevestigd. Derhalve is besloten hier geen verdacht gebied aan te koppelen.

Dit onderzoek is uitgevoerd conform de vigerende wetgeving, waarbij alle verplichte plus verschillende aanvullende bronnen zijn geraadpleegd. Ondanks diepgravend onderzoek kan de mogelijke aanwezigheid van CE nooit geheel worden uitgesloten. Daarom geldt in onverdachte gebieden het protocol toevalsvondst CE, die te vinden is in Bijlage 6.

2. INTRODUCTIE EN ACHTERGROND

2.1. Opdracht

RPS Explosives Engineering Services (RPS) is door N.V. Nederlandse Gasunie benaderd om vooronderzoek uit te voeren naar het risico van Conventionele Explosieven (CE) op de locaties Denekamp en Oldenzaal.

2.2. Probleemstelling

Binnen het projectgebied zullen diverse (grond)werkzaamheden plaatsvinden. Potentiële CE in de bodem kunnen een risico vormen voor de openbare veiligheid en resulteren in een stagnatie van de werkzaamheden. Om de veiligheid van het personeel en de omgeving te behartigen en extra kosten te voorkomen, is het daarom van belang om het risico op de aanwezigheid van CE vast te stellen.

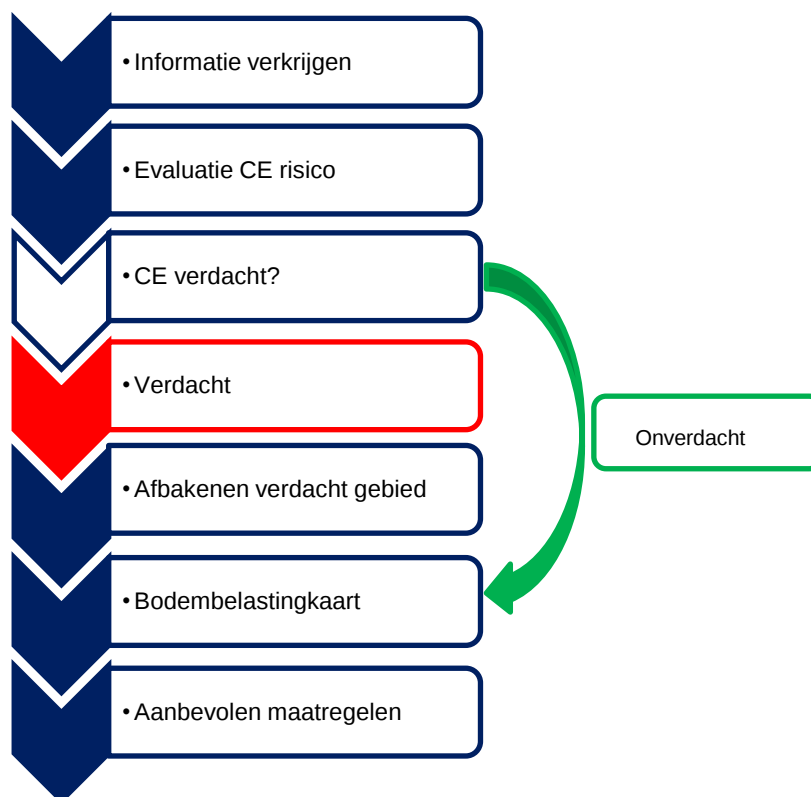
2.3. Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is het vaststellen van het risico op de aanwezigheid van Conventionele Explosieven (CE) binnen de projectlocatie.

De informatie die tijdens dit onderzoek is verzameld wordt ook gedigitaliseerd en gebruikt voor kaarten die de vastgestelde risico's horizontaal afbakenen. Deze zal 'Verdacht' of 'Onverdacht' zijn op de aanwezigheid van CE. Ook worden de verdachte gebieden verticaal afgebakend op basis van eventuele indringingsdiepte van projectielen.

2.4. Onderzoeksproces

Het onderzoeksproces wordt samengevat in de onderstaande stroomdiagram:

figuur 2.1: onderzoeksproces

2.5. Definities

De term 'projectlocatie' refereert naar het gebied waarin alle werkzaamheden worden uitgevoerd die te maken hebben met Denekamp - Oldenzaal. Dit rapport is vooral gericht op het onderzoeksgebied, wat bestaat uit de projectlocatie plus een buffer.

Een kaart die de exacte grenzen van het terrein aangeeft is opgenomen in Bijlage 1.

2.6. Aanvullende informatie

Het onderzoek wordt uitgevoerd overeenkomend de WSCS-OCE, die het bestuderen van een aantal bronnen verplicht stelt als deel van een historisch vooronderzoek Conventionele Explosieven voor projecten in Nederland. RPS raadpleegt standaard ook aanvullende bronnen om een betere inschatting te kunnen maken van het risico dat door CE wordt gevormd.

Verdere informatie over de WSCS-OCE is te zien in Bijlage 2.

Het dient opgemerkt te worden dat eventuele analyses gewijzigd kunnen worden als er verdere informatie aan het licht komt dat niet in het onderzoek is bestudeerd. Detectie van wat voor soort dan ook vormde geen deel van dit vooronderzoek.

Onze inschatting is gebaseerd op de betrouwbaarheid van de informatie die in de bestudeerde documenten te vinden is. RPS is op geen enkele manier verantwoordelijk voor de betrouwbaarheid van dergelijke informatie.

2.7. Projectteam

RPS heeft een projectteam samengesteld dat het onderzoek voor dit project uitvoerde. Deze bestond uit de volgende personen:

- Marvin Asveld (Project Manager)
- Emile van den Meiracker (historicus)
- Tim Hebbink (historicus)
- Lucien Aspeling (GIS)

3. PROJECTGEBIED

3.1. Locatie en beschrijving

Voor dit onderzoek worden twee projectgebieden behandeld:

1. Projectgebied Denekamp, langs de gehele lengte van de Kloppendijk en vervolgens de Nordhornsestraat en Asterstraat. Tegenwoordig ligt dit in de gemeente Dinkelland, ten tijde van de Tweede Wereldoorlog gemeente Denekamp.
2. Projectgebied Agelerbrug - Oldenzaal, nabij de rotonde Ossenmaatstraat - Schipleidelaan - N342. Tegenwoordig ligt dit in de gemeente Oldenzaal, ten tijde van de Tweede Wereldoorlog gemeente Losser.

Kaarten van de gebieden zijn te vinden in Bijlage 1.

3.2. Geologie

Aangezien de onderzoeksgebieden onverdacht zijn op de aanwezigheid van CE is er geen onderzoek gedaan naar de geologie van het gebied.

4. ONDERZOEK

In de beginfase van het onderzoek staat het verzamelen van (historisch)feitenmateriaal centraal. In dit hoofdstuk worden alle bronnen weergegeven die voor dit onderzoek bestudeerd zijn. De uiteindelijke conclusie is op dit materiaal gebaseerd.

Voor het historisch vooronderzoek schrijft de WSCS-OCE verschillende bronnen voor. Enkele bronnen zijn verplicht en voor nadere informatie kunnen de aanvullende bronnen geraadpleegd worden. Tijdens dit onderzoek zijn in ieder geval de volgende bronnen geraadpleegd:

tabel 4.1: geraadpleegde bronnen

Bron	Verplicht	Aanvullend	Geraadpleegd
Literatuur	X		X
Gemeentelijk archief - Luchtbeschermingsdienst - Aangetroffen / geruimde CE - Oorlogsschaderapporten	X		X
Provinciaal archief	X		X
Explosieven Opruimings Dienst Defensie - Meldingen aangetroffen CE - Mijnenveldkaarten	X		X
Luchtfotocollectie Bibliotheek Wageningen Universiteit	X		X
Luchtfotocollectie kadaster (Zwolle)	X		X
Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH)		X	X
Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD)		X	X
The National Archives (Londen)		X	
Bundesarchiv-Militararchiv (Freiburg)		X	
The National Archives (Washington DC)		X	
Getuigen		X	

4.1. Literatuur

Door middel van een literatuuronderzoek zijn de oorlogshandelingen in het onderzoeksgebied in kaart gebracht. De bevindingen van dit onderzoek bieden inzicht in de mogelijke aanwezigheid van CE in het onderzoeksgebied. De volgende literatuur is voor dit onderzoek bestudeerd:

- Amersfoort, H. & P.H. Kamphuis, *Mei 1940, de strijd op Nederlands grondgebied* (1990)
- Asma, H.J. en H. Boink, *Op verhaal komen: verhalen van mensen die in de periode 1940-1945 als kind in Denekamp e.o. in gastgezinnen zijn geweest* (1995)
- Bekke, T., *Plaatsen van herinnering aan de Tweede Wereldoorlog in de gemeente Losser* (2013)
- Berg, T. van den, *De Bezetting in Vogelvlucht* (2012)
- Blokhuis, M., *Oorlogsslachtoffers voormalige gemeente Denekamp* (2016)
- Boink, H., B. Appels en H.J. Asma, *Vandaag verteld, morgen niet vergeten: Denekamp 60 jaar bevrijd* (2005)
- Bollen, H. & P. Vroemen, *Canadezen in actie* (2002)
- Cornelissen, C.B., *Almelo frontstad: de bevrijding van Twente* (2013)
- Cornelissen, C.B., *De Ottema's: het relaas van een NSB familie* (2017)
- Cornelissen, C.B., *Twente weer vrij: een chronologisch fotoboek over de apriildagen 1945* (1994)
- Cornelissen, C.B., *Van grasmat tot Vliegerhorst: een oorlogsdocumentatie over de luchtstrijd boven het oostelijk deel van Overijssel* (1998)

- Dingeldein, W.H., *Om niet te vergeten: notities uit het dagboek van Willem Hendrik Dingeldein over de periode 1940-1945* (1985)
- Jansen, Ab.A. *Sporen aan de hemel* (1979) - 3 delen
- Jong, L. de, *Het koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog* (verschillende delen)
- Klep C. & B. Schoenmaker, *De Bevrijding van Nederland 1944-1945: oorlog op de flank* (1995)
- Knippers, J., *Denekamp toen, Denekamp nu* (2016)
- Korthals Altes, A., *Luchtgevaar: luchtaanvallen op Nederland 1940-1945* (1984)
- Luizink, J.J., *In Losser is niets gebeurd... 1940-1945: een terugblik: getuigen, feiten en gebeurtenissen tijdens de Tweede Wereldoorlog* (1995)
- Olde Dubbelink, R.A. en L.W. van Schoot, *Canon van Oldenzaal* (2012)
- Pater, B.C. de & B. Schoenmaker, *De grote atlas van Nederland, 1930-1950* (2005)
- Weustink, G.J.J.W., *Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog* (1980)
- Weustink, G.J.J.W., *Oldenzaal na de bevrijding - via de strijd in Indië, naar normale tijden* (1981)
- Wynia, S., *Denekamp in 1940-1945* (1985)
- Zwanenburg, G.J. *En nooit was het stil* (1990) - 2 delen

4.2. Archiefstukken

De volgende tabellen laten zien welke relevante stukken uit welke archieven zijn bestudeerd. Deze stukken zullen de basis van de eindanalyse vormen:

4.2.1. Gemeentearchieven

RPS heeft de archieven van Oldenzaal en Dinkelland bezocht om de relevante stukken uit de gemeentearchieven van Oldenzaal en Denekamp te bestuderen. De volgende stukken zijn bestudeerd voor dit onderzoek:

tabel 4.2: overzicht bestudeerde archiefstukken uit de gemeentearchieven

Toeg. Nr.	Archief	Inv. Nr.	Titel
?	Secretarie archief Gemeente Oldenzaal, 1918-1950	273	Vragenlijsten voor de burgemeester, ingevuld tbv het militair gezag, 1945
		353	Stukken betreffende de oorlog- en bezettingsschade 1945-1950
		486	Luchtbeschermingsdienst 1939-1940
		487	Luchtbeschermingsdienst 1941-1942
		488	Luchtbeschermingsdienst 1943-1950
		490	Register van waarnemingen van de Luchtbeschermingsdienst vanuit de Plechelmstoren
		717	Stukken betreffende de uitvoering van werkzaamheden voor de Duitse Wehrmacht
?	Secretarie archief gemeente Oldenzaal 1951-1989	777	Stukken betreffende de afwikkeling van oorlogsschade: schade aan woningen en bedrijfspanden, 1950-1959
		4284	Stukken betreffende het melden en opruimen van gevaarlijk oorlogstuig c.q. explosieven uit de Tweede Wereldoorlog 1963-1986
?	Gemeentearchief Denekamp	17-4	Rapporten luchtbeschermingsdienst
		43-3	Vergoeding oorlogsschade R.K. Jongensschool N.D. (St. Nicolaasstichting)

Toeg. Nr.	Archief	Inv. Nr.	Titel
		630-3	Ruiming explosieven
?	Gemeentearchief Losser	2408	Stukken betreffende de organisatie en de uitoefening van taken en werkzaamheden bij de Luchtbeschermingsdienst Losser, <1940
		2409	Stukken betreffende de organisatie en de uitoefening van taken en werkzaamheden bij de Luchtbeschermingsdienst Losser, 1940
		2410	Stukken betreffende de organisatie en de uitoefening van taken en werkzaamheden bij de Luchtbeschermingsdienst Losser, 1941
		2411	Stukken betreffende de organisatie en de uitoefening van taken en werkzaamheden bij de Luchtbeschermingsdienst Losser, 1942
		2412	Stukken betreffende de organisatie en de uitoefening van taken en werkzaamheden bij de Luchtbeschermingsdienst Losser, 1943
		2413	Stukken betreffende de organisatie en de uitoefening van taken en werkzaamheden bij de Luchtbeschermingsdienst Losser, 1944-1945
		2501	Opgave aantal slachtoffers
		2510-2512	Stukken betreffende declaraties inzake werkzaamheden ten behoeve van de Duitse Wehrmacht
		2537	Stukken betreffende de bewaking van munitielager Martha
		2538	Stukken betreffende oorlogsschade

4.2.2. Provinciaal archief Overijssel

RPS heeft het Historisch Centrum Overijssel in Zwolle bezocht om de relevante stukken het provinciaal archief van Overijssel te bestuderen. De volgende stukken zijn bestudeerd voor dit onderzoek:

tabel 4.3: overzicht bestudeerde archiefstukken uit het provinciaal archief

Toeg. Nr.	Archief	Inv. Nr.	Titel
0397	Militair gezag, commissaris van Overijssel	88	Instructies en correspondentie betreffende mijnen- en munitieopruiming, benevens een proces-verbaal van een ongeval met 53 personen gedood of gewond te Oldenzaal
0025.2	Provinciaal bestuur van Overijssel 1921/1949 – 1970	9244	Opgaven betreffende luchtaanvallen Overijsselse gemeenten, 1940, 1941
		9245	Opgaven betreffende luchtaanvallen Overijsselse gemeenten, 1942-1945

Toeg. Nr.	Archief	Inv. Nr.	Titel
		9319	Stukken betreffende de bestemming van achtergelaten oorlogsmateriaal, 1945-1947

4.2.3. Nationaal Archief – Den Haag

Het Nationaal Archief in Den Haag beheert oorlogsschaderapporten van de Nederlandse gemeenten, alsook de Bunkerarchieven, met kaarten en tekeningen van de bunkers die tijdens de bezetting in Nederland zijn gebouwd.

RPS heeft de volgende stukken uit het Nationaal Archief voor dit onderzoek bestudeerd:

tabel 4.4: overzicht bestudeerde archiefstukken uit het Nationaal Archief

Toeg. Nr.	Archief	Inv. Nr.	Titel
2.04.53	Inspectie bescherming bevolking tegen luchtaanvallen	72	Meldingen en proces-verbaal ontvangen van gemeenten over geallieerde luchtactiviteiten Overijssel 1940-1941
2.17.03	Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer: Centrale Sector	2132	Arnhem – Dinxperlo
		2134	Nistelrode - Rossum

4.2.4. Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD)

Het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie is een kennis- en informatiecentrum met diverse archieven over de Tweede Wereldoorlog. Zo beheert het NIOD de archieven van het Generalkommissariat für das Sicherheitswesen, de Duitse politieorganisatie in Nederland. Hiernaast beschikt het NIOD ook over een uitgebreide literatuurcollectie over de Tweede Wereldoorlog.

RPS heeft de volgende kopieën van stukken van het NIOD uit haar eigen archief bestudeerd:

tabel 4.5: overzicht bestudeerde archiefstukken uit het NIOD

Toeg. Nr.	Archief	Inv. Nr.	Titel
77	Generalkommissariat für das Sicherheitswesen (Höhere SS- und Polizeiführer Nord-West)	1328	Dagberichten van de Befehlshaber der Ordnungspolizei Den Haag betreffende luchtaanvallen in Nederland, 1940-1941
216k	Departement van Justitie	180	Hoofdinspectie LBD: rapporten van de plaatselijke luchtbeschermingsdiensten, politiekorpsen en de Marechaussee inzake het geven van het sein luchtalarm, het neerstorten van vliegtuigen en vliegtuigonderdelen en de vondst van niet ontplofte explosieven, 23 juni 1943 - 29 april 1944
		181	Hoofdinspectie LBD: processen-verbaal van de plaatselijke luchtbeschermingsdiensten, politie en Marechaussee met betrekking tot vijandelijke vliegtuigen, bomaanvallen en ontploffingen in verschillende gemeenten
		182	"
		183	"
		184	"

Toeg. Nr.	Archief	Inv. Nr.	Titel
		185	Hoofdinspectie LBD: meldingen van verschillende gemeenten betreffende ongevallen, beschietingen, bombardementen en het afwerpen van (lege) benzinetanks door vliegtuigen

4.2.5. Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH)

Het Nederlands Instituut voor Militaire Historie beheert de archieven van de Nederlandse krijgsmacht, waaronder gevechtsverslagen van de Duitse inval en informatie over Duitse verdedigingswerken.

De volgende stukken zijn voor dit onderzoek bestudeerd:

tabel 4.6: overzicht bestudeerde archiefstukken uit het NIMH

Toeg. Nr.	Archief	Inv. Nr.	Titel
575	Bureau inlichtingen / Duitse verdedigingswerken	1.2.2. 273	10-02-1945, E/1108/45; locatie en omvang luchtafweergeschut in Almelo, Hengelo, Oldenzaal en bij vliegveld Twente in januari 1945
		1.2.2. 463	1.2.2. 463, geen datum; E/1589/45; plattegrond verdedigingslinie langs Duits-Nederlandse grens bij Oldenzaal, van Geheime Dienst Nederland (GDN)

4.2.6. Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EOD)

In de naoorlogse jaren was de Mijn- en Munitie Opruimingsdienst (MMOD) verantwoordelijk voor het opruimen van CE in Nederland. Het archief van het MMOD bestaat uit meldingen, kaarten, plattegronden en ruimrapporten.

In 1946 werd het Korps Hulpverleningsdienst (KHD) geformeerd. Dit korps, dat voornamelijk bestond uit personeel uit de Luchtbeschermingsdienst, was behulpzaam bij de ruiming van achtergebleven CE. Hoewel detailinformatie over de werkzaamheden van de KHD vermoedelijk wel is gedocumenteerd, is deze waarschijnlijk vernietigd of niet zodanig gearchiveerd dat deze informatie hedendaags nog vindbaar is.

Vanaf 1971 is de Explosieven Opruimingsdienst Defensie verantwoordelijk voor het ruimen van aangetroffen CE. Vanaf dit moment zijn alle meldingen van geruimde CE uitgebreid gedocumenteerd. Tot 1990 werden deze documenten MORA's (Melding Opdracht Ruimrapportage Afdoening) genoemd. Tegenwoordig heten ze echter WO's (Werkopdrachten).

RPS heeft bij de EOD alle MORA's opgevraagd die relevant leken voor het onderzoeksgebied. RPS heeft de volgende MORA's bestudeerd voor dit onderzoek:

tabel 4.7: bestudeerde MORA's / Ruimrapporten EOD

Nummer	Datum	Locatie
19834011	12-12-1983	Industriestraat Denekamp
20001170	15-06-2000	Aronskelkstraat 23 Denekamp
20110218	09-02-2011	Provinciale rondweg N342 Oldenzaal

Naast MORA's beschikt de EOD over mijnenveldkaarten. Deze kaarten omvatten alle geregistreerde mijnenvelden. Hierbij zijn ook de bijbehorende rapportages met betrekking tot ruiming opgenomen. De mijnenveldkaarten worden altijd geraadpleegd door RPS.

Binnen dit onderzoeksgebied hebben volgens de mijnenveldkaarten van de EOD geen mijnenvelden gelegen.

4.3. Websites

4.3.1. Studiegroep Luchtoorlog 1939-1945 (SGLO)

De Studiegroep Luchtoorlog 1939-1945 (SGLO) heeft een database opgesteld met daarin alle vliegtuigcrashes in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog. Deze database is voor dit onderzoek geraadpleegd.

(<http://verliesregister.studiegroepluchtoorlog.nl/>)

4.3.2. Topotijdreis

Een site van het Kadaster waarin alle topografische kaarten van Nederland sinds 1815 toegankelijk zijn. Dit geeft een goed overzicht van de situatie van het projectgebied tijdens de Tweede Wereldoorlog en eventuele naoorlogse ontwikkeling.

(www.topotijdreis.nl)

4.3.3. Go2war2

Een project van Stichting Informatie Wereldoorlog Twee (STIWOT), het grootste Nederlandstalige online naslagwerk over de Tweede Wereldoorlog.

(www.go2war2.nl)

4.3.4. Overige sites

- Website Heemkunde Denekamp (www.heemkundedenekamp.nl)
- Website Traces of War (www.tracesofwar.nl)

4.4. Luchtfoto's

De analyse van historische luchtfoto's vormt een essentieel onderdeel in het onderzoek. Hierop kunnen namelijk inslagkraters, oorlogsschade en verdedigingsstellingen worden gevonden. Gedurende de Tweede Wereldoorlog hebben vooral de geallieerden veel luchtfoto's gemaakt van Nederland. Het is bekend dat na de oorlog grote hoeveelheden foto's zijn vernietigd, maar de meerderheid is in archieven terecht gekomen.

Volgens de WSCS-OCE dienen de luchtfotocollecties van de volgende instituten te worden geraadpleegd:

- Universiteit Wageningen (WUR)
- De topografische dienst in Zwolle (Kadaster)

Bij bovenstaande collecties wordt altijd geïnventariseerd welke luchtfoto's beschikbaar zijn voor het onderzoeksgebied. Op basis van de kwaliteit van de foto, het gebied dat het beslaat en de datum waarop de foto genomen is wordt besloten welke foto's besteld worden.

Indien de Universiteit Wageningen of het Kadaster geen of onbevredigende foto's heeft, kunnen ook buitenlandse luchtfotocollecties worden geraadpleegd, namelijk:

- The National Collection of Aerial Photography (NCAP) in Edinburgh
- National Archives and Records Administration (NARA) in Washington

De volgende luchtfoto's zijn voor dit onderzoek bestudeerd:

tabel 4.8: bestudeerde luchtfoto's

Bron	Datum	Vlucht	Foto nr.	Kwaliteit	Locatie
Kadaster	14-02-1945	16/1709	4007	Goed	Denekamp
Kadaster	23-03-1945	16/1920	3015	Goed	Oldenzaal

Deze foto's zijn te zien in Bijlage 3.

4.5. Eerder uitgevoerd historisch onderzoek

RPS heeft in het teken van dit onderzoek gezocht naar rapporten van eerder uitgevoerde vooronderzoeken naar CE in het projectgebied en de nabije omgeving.

Voor zover bekend bij RPS is niet eerder een historisch vooronderzoek uitgevoerd, bijgevolg zijn geen andere rapporten bestudeerd.

5. RESULTATEN

Dit hoofdstuk toont de resultaten/interpretatie van de bronnen die voor dit onderzoek zijn geraadpleegd.

Verdachte gebieden worden bij voorkeur alleen vastgesteld aan de hand van twee of meer bronnen. Wanneer slechts één bron op bijvoorbeeld een inslaglocatie van een vliegtuigbom wijst, wordt hier geen verdacht gebied aan gekoppeld. Deze wordt dan in de tabel met niet-relevante indicaties aangeduid als 'geen bevestigende bron' en de indicatie wordt ook in de leemten in kennis genoemd. Een uitzondering op deze regel wordt gemaakt als de bron dermate betrouwbaar of gedetailleerd is dat deze niet kan worden genegeerd. Dit wordt dan ook toegelicht.

Een gebeurtenissenlijst met daarbij aangegeven de relevantie voor het onderzoeksgebied is bijgevoegd in Bijlage 4.

5.1. Kenmerken op luchtfoto's

Van beide onderzoeksgebieden zijn luchtfoto's bestudeerd die tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn gemaakt. Hierop zijn enkele kenmerken te zien die mogelijk duiden op oorlogshandelingen, maar waarvoor niet voldoende bewijs is om tot verdacht gebied te leiden. Dit wordt hieronder gemotiveerd.

5.1.1. Onderzoeksgebied Denekamp

Op de luchtfoto van Denekamp is nabij de projectlocatie een krater te zien (zie Bijlage 4). Deze indicatie kan echter niet door de andere geraadpleegde bronnen worden bevestigd. Afgezien van enkele bombardementen op de bruggen over het kanaal (ongeveer 450 en 950 meter van de krater verwijderd) zijn er geen luchtaanvallen in de buurt bekend die deze krater kunnen hebben veroorzaakt. Er is dus geen datum of specifieke gebeurtenis aan deze krater te koppelen op basis waarvan een eventuele afbakening kan worden gemaakt. Bovendien hebben er zodanige naoorlogse ontwikkeling binnen het projectgebied plaatsgevonden (de bouw van een woonwijk en een industrieterrein, zie hieronder) dat de kans op achtergebleven CE als nihil kan worden beschouwd. Derhalve is besloten hier geen verdacht gebied aan te verbinden.

figuur 5.1: onderzoeksgebied Denekamp; links 1945, rechts huidige situatie

5.1.2. Onderzoeksgebied Oldenzaal

Op de luchtfoto van Oldenzaal is nabij de projectlocatie een mogelijke geschutopstelling te zien (zie Bijlage 4). Dit is echter niet met zekerheid te zeggen en er is geen enkele bron die een melding maakt van geschut op die locatie. Derhalve is besloten hier geen verdacht gebied aan te verbinden.

5.2. Kaart

Waar mogelijk is alle relevante data van het onderzoek gedigitaliseerd met gebruik van Geographical Information System (GIS) en er is een kaart gemaakt.

Op deze kaart staat de projectlocatie aangegeven met twee buffers er omheen. Binnen het onderzoeksgebied wordt alles aangegeven wat tijdens het onderzoek over dit gebied is gevonden.

Binnen het beoordelingsgebied worden alle verdachte gebieden afgebakend.

Deze kaart is bijgevoegd als Bijlage 5 en toont de volgende zaken in de nabijheid van de projectlocatie:

- Op de bodembelastingkaart van Denekamp zijn de locaties van de geraadpleegde MORA's ingetekend.

5.3. Leemten in kennis

Ondanks diepgravend onderzoek zijn er nog steeds potentiële gaten in de gevonden informatie, zoals:

- Er is een mogelijke geschutsopstelling te zien op de luchtfoto van het onderzoeksgebied bij Oldenzaal. Aangezien dit niet met zekerheid te zeggen is en omdat dit niet door andere bronnen wordt bevestigd is, heeft dit niet tot een verdacht gebied geleid.
- Het is onduidelijk wanneer de krater is ontstaan die te zien is op de luchtfoto van Denekamp en wat voor bom deze veroorzaakt heeft. De kans op achtergebleven CE wordt echter als nihil beschouwd.
- De EOD is haar ruiming pas vanaf 1970 systematisch gaan registreren. Van de periode 1945-1970 zijn daarom zeer beperkt ruimingsgegevens beschikbaar
- Er zijn indicaties dat er veelvuldig luchtaanvallen zijn uitgevoerd op het verkeer op de wegen in en rond Oldenzaal, waaronder de Rondweg. Hiervoor worden echter geen specifieke datums of locaties genoemd, waardoor er geen verdacht gebied aan te koppelen is.
- De exacte locatie waar de P-51 op 26 oktober 1944 in Noord-Berghuizen terecht kwam is niet bekend. Op de luchtfoto van 23 maart 1945 is niets te zien.
- De exacte locatie waar de Spitfire op 14 januari 1945 aan de Hengelosestraat in Noord-Berghuizen neerstortte is niet bekend. Op de luchtfoto van 23 maart 1945 is niets te zien.
- Van enkele bombardementen en beschietingen is niet duidelijk waar ze precies hebben plaatsgevonden. Deze staan in de lijst met niet-relevante indicaties met de opmerking 'niet-relevante indicaties'.

6. CONCLUSIE EN ADVIES

Op basis van het in dit onderzoek geraadpleegde historisch bronmateriaal is gebleken dat de beide projectlocatie onverdacht zijn op de aanwezigheid van CE. De geplande werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd zonder aanvullende OCE maatregelen.

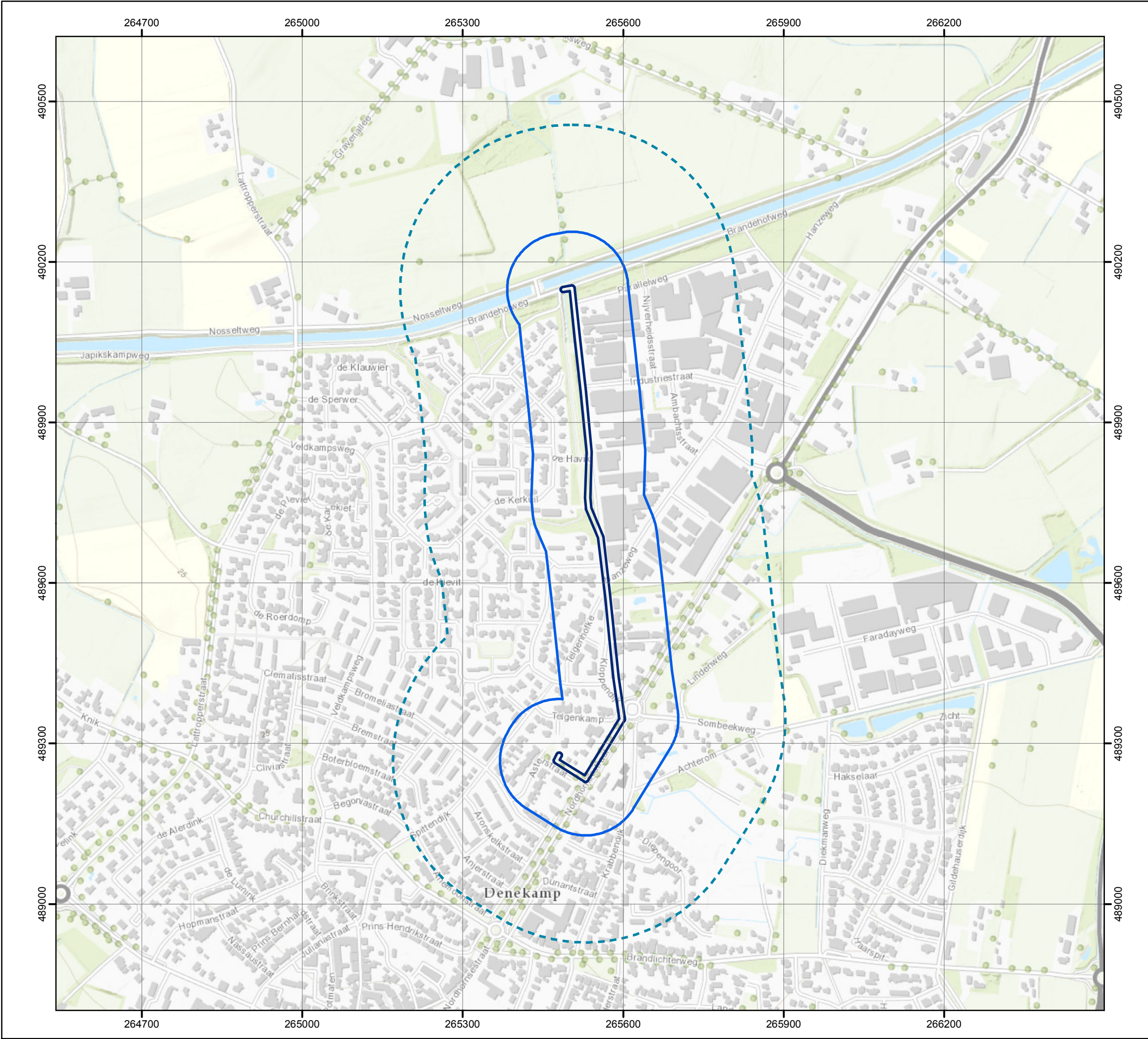
Nabij de locatie in Denekamp is op de luchtfoto wel een krater aangetroffen, maar deze kan niet met een andere bron worden bevestigd en hier is dus ook geen specifieke datum en/of gebeurtenis aan te koppelen. Gezien de uitvoerige naoorlogse ontwikkeling van het gebied en de afwezigheid van andere indicaties die op oorlogshandelingen duiden is besloten het gebied niet verdacht te verklaren.

Nabij de locatie in Oldenzaal is op de luchtfoto een mogelijke geschutsopstelling te zien. Dit kan echter niet met zekerheid worden gezegd en dit kan ook niet met andere bronnen worden bevestigd. Derhalve is besloten hier geen verdacht gebied aan te koppelen.

Dit onderzoek is uitgevoerd conform de vigerende wetgeving, waarbij alle verplichte plus verschillende aanvullende bronnen zijn geraadpleegd. Ondanks diepgravend onderzoek kan de mogelijke aanwezigheid van CE nooit geheel worden uitgesloten. Daarom geldt in onverdachte gebieden het protocol toevalsvondst CE, die te vinden is in Bijlage 6.

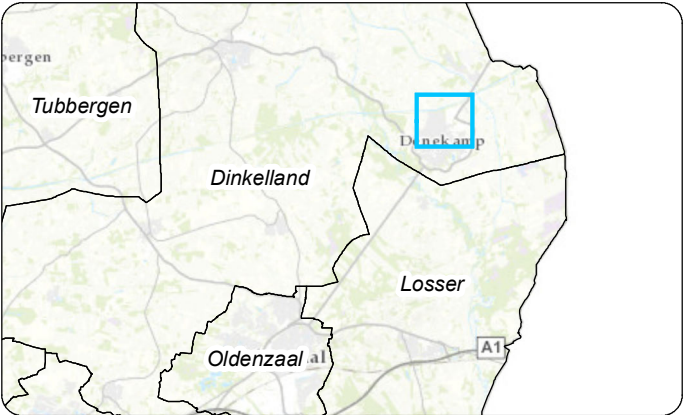
BIJLAGE

1 Kaart onderzoeksgebied

Legenda

- Projectlocatie
- Beoordelingsgebied
- Onderzoeksgebied

Geodetische informatie:
CS: RD New
Maten in meters, tenzij anders vermeld

Service Layer Credits:
Esri Nederland, Community Map Contributors

Project:
HVO

Opdrachtgever:
N.V. Nederlandse Gasunie

Omschrijving:
Projectlocatie - Denekamp

Projectnummer:
1800761A02

Projectleider:
Marvin Asveld

Auteur:
Lucien Aspling

Gecontroleerd:
Marvin Asveld
(Senior OCE-deskundige)

Formaat: A3

Schaal: 1:7000

Status: Definitief

Datum: 29-03-2018

Blad: Pagina 1 van 2

Numer: 1800761A02 - 001

Wij: 00

Legenda

- Projectlocatie
- Beoordelingsgebied
- Onderzoeksgebied

Geodetische Informatie:
CS: RD New
Maten in meters, tenzij anders vermeld

Service Layer Credits:
Esri Nederland, Community Map Contributors

Project: HVO	Projectnummer: 1800761A02
Opdrachtgever: N.V. Nederlandse Gasunie	Projectleider: Marvin Asveld
Omschrijving: Projectlocatie - Oldenzaal	Auteur: Lucien Aspling
	Gecontroleerd: Marvin Asveld (Senior OCE-deskundige)

RPS Energy
Explosives Engineering Services
Riverside Court, Beaufort Park,
Chapelton, Monmouthshire, NP16 5UH,
United Kingdom
www.rpsuxo.com

Logo opdrachtgever:

Formaat:	A3
Schaal:	1:5000
Status:	Definitief
Datum:	29-03-2018
Blad:	Pagina 2 van 2
Numer:	1800761A02 - 001
Wijz:	00

BIJLAGE

2 WSCS-OCE

WSCS-OCE

In deze bijlage staan de voorschriften en richtlijnen uit de WSCS-OCE die relevant zijn voor het historisch vooronderzoek CE.

Bronnen

Voor het historisch vooronderzoek schrijft de WSCS-OCE verschillende bronnen voor. Enkele bronnen zijn verplicht, en voor nadere informatie kunnen de aanvullende bronnen geraadpleegd worden:

tabel bijlage 2: bronnen historisch onderzoek

Bron	Verplicht	Aanvullend
Literatuur	X	
Gemeentelijk en provinciaal archief	X	
Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH)		X
Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD)		X
Explosieven Opruimings Dienst Defensie	X	
Luchtfotocollectie Bibliotheek Wageningen Universiteit	X	
Luchtfotocollectie Topografische Dienst (Zwolle)	X	
Luchtfotocollectie The Aerial Reconnaissance Archives		X
The National Archives (Londen)		X
Bundesarchiv-Militärarchiv (Freiburg)		X
The National Archives (Washington DC)		X
Getuigen		X

Vaststellen verdacht gebied en afbakening in vooronderzoek

De volgende tabel wordt gebruikt om te beoordelen of bepaalde oorlogshandelingen een indicatie vormen voor de aanwezigheid van CE (verdacht of onverdacht) en voor de horizontale afbakening van het verdachte gebied. Hiervan mag alleen gemotiveerd van worden afwijken.

tabel bijlage 2: vaststellen verdacht gebied en afbakening in vooronderzoek

Indicatie	Algemene omschrijving	Conclusie	Uitgangspunten voor afbakening verdacht gebied
Verdedigingswerk	Groepering van wapenopstellingen en/of geschutopstellingen, rondom afgezet met een versperring (bijvoorbeeld weerstandskern of steunput).	Verdacht	Het grondgebied binnen de grenzen van het verdedigingswerk is verdacht. De grenzen worden bij voorkeur bepaald aan de hand van georeferente luchtfoto's.
Wapenopstelling	Opstelling van handvuurwapen, machinegeweer of andere (semi)automatisch wapen, niet zijnde onderdeel van een verdedigingswerk.	Verdacht	Locatie van de wapenopstelling.
Geschutopstelling (statisch en mobiel)	Locatie van geschut, niet zijnde onderdeel van een verdedigingswerk.	Verdacht	25 meter rondom het hart van de geschutopstelling, maar niet verder dan een eventueel aangrenzende watergang.

Indicatie	Algemene omschrijving	Conclusie	Uitgangspunten voor afbakening verdacht gebied
Munitieopslag in het open veld	Locatie van de munitievoorraad in het open velde, niet zijnde binnen een verdedigingswerk.	Verdacht	Locatie van de veldopslaglocatie.
Loopgraaf	Militaire loopgraaf.	Verdacht	Het gebied binnen de contouren van de loopgraaf is verdacht, bij voorkeur bepaald aan de hand van georeferendeerde luchtfoto's.
Tankgracht of -geul	Een diepe (al dan niet droge) gracht of geul met steile wanden, aangebracht om pantservoertuigen tegen te houden.	Onverdacht	Niet verdacht, tenzij er aanwijzingen zijn dat er mogelijk munitie in gedumpt is.
Landmijnen verdacht gebied	Middels een aanwijzing, niet zijnde een mijnenlegrapport, op landmijnen verdacht verklaard gebied. In het verdachte gebied zijn bij controle door de MMOD géén landmijnen aangetroffen.	Onverdacht	N.v.t.
Landmijnen verdacht gebied	Middels een aanwijzing, niet zijnde een mijnenlegrapport, op landmijnen verdacht verklaard gebied. In het verdachte gebied zijn bij de controle door de MMOD, of bij naoorlogse activiteiten landmijnen aangetroffen.	Verdacht	De grenzen zoals aangegeven in het ruimrapport.
Mijnenveld	Geregistreerd mijnenveld, waarvan mijnenlegrapport aanwezig is. Alle volgens het legrapport gelegde landmijnen zijn geruimd.	Onverdacht	N.v.t.
Mijnenveld	Geregistreerd mijnenveld waarvan een mijnenlegrapport aanwezig is. Niet alle volgens het mijnenlegrapport gelegde landmijnen zijn geruimd. Geen feitelijk onderbouwing bekend waarom er landmijnen worden vermist.	Verdacht	De grenzen zoals aangegeven in het mijnenlegrapport en/of ruimrapport.

Indicatie	Algemene omschrijving	Conclusie	Uitgangspunten voor afbakening verdacht gebied
Mijnenveld	Mijnenlegrapport aanwezig. Niet alle volgens het legrapport gelegde landmijnen zijn geruimd. Feitelijke onderbouwing bekend waarom er landmijnen worden vermist.	Onverdacht	N.v.t.
Versperringen	Versperringen, zoals strandversperringen en drakentanden.	Onverdacht	Tenzij er indicaties zijn dat CE onderdeel uitmaken van de versperring.
Infrastructuur zonder geschutopstelling of munitievoorraad	Militaire werken zoals woononderkomen of werken met een burgerdoel zoals schuilbunker.	Onverdacht	Tenzij er indicaties zijn op CE vanwege de aanwezigheid van munitieopslag of nabij verdediging in de vorm van bijvoorbeeld wapenopstellingen.
Mangat	Gat in de grond met schuifunctie, niet in gebruik genomen als schuttersput.	Onverdacht	N.v.t.
Vernielingslading	Locatie van aangebrachte vernielingslading.	Verdacht	Locatie van de vernielingslading.
Artillerie-, mortier- of raketbeschieting	Gebied dat is beschoten door mobiel of vast geschut, mortieren of grondgebonden (meervoudig) raketwerpsysteem.	Verdacht	Situationeel te bepalen.
Raketbeschieting inslagenpatroon bekend	Gebied dat is getroffen door een raketbeschieting met jachtbommenwerpers.	Verdacht	Op basis van een analyse van het inslagenpatroon wordt de maximale afstand tussen twee opeenvolgende inslagen binnen een inslagpatroon bepaald. Het verdachte gebied wordt afgebakend door deze afstand te projecteren op de buitenste inslagen van het inslagenpatroon. Dat is exclusief de eventuele horizontale verplaatsing van de buitenste blindganger binnen het inslagenpatroon.
Inslaggpunt blindganger, zijnde een vliegtuigbom	Vliegtuigbom die niet in werking is getreden.	Verdacht	Te bepalen volgens rekenmethode waarin ten minste rekening wordt gehouden met de volgende parameters: de afwerphoogte, de afwerpsnelheid, het gewicht van de bom, de diameter van de bom en de weerstand van de bodem. Op basis van in ieder geval deze vijf parameters wordt berekend tot welke diepte CE theoretisch kunnen indringen en hoever de maximale horizontale verplaatsing is.

Indicatie	Algemene omschrijving	Conclusie	Uitgangspunten voor afbakening verdacht gebied
Crashlocatie vliegtuig	Aanwezigheid van CE vanwege de crash.	Verdacht	Situationeel te bepalen.
Krater van gedetoneerde incidentele luchtafweergranaat	Gebied waarin zich de krater van de detonatie van een incidentele luchtafweergranaat bevindt.	Onverdacht	Tenzij er indicaties zijn dat het geen incidentele luchtafweergranaat betreft.
Inslagpunt van een V-1 wapen	Gebied dat is getroffen door de inslag van een V-1 wapen.	Verdacht	15 meter rondom een inslagpunt vanwege de mogelijke horizontale verplaatsing onder de grond.
Krater van een (gedeeltelijk) gedetoneerd V-1 wapen	Gebied waarin zich de krater van de detonatie van een V-1 wapen bevindt.	Verdacht	50 meter rondom een inslagpunt vanwege de mogelijke aanwezigheid van explosieve componenten.
Krater van een (gedeeltelijk) gedetoneerd V-2 wapen	Gebied waarin zich de krater van de detonatie van een V-2 wapen bevindt.	Verdacht	Situationeel te bepalen.
Dumplocatie van munitie en/of toebehoren	Dumplocatie van CE en/of toebehoren in landbodem of op waterbodem.	Verdacht	Locatie van de dump en afbakening verder situationeel te bepalen, bijvoorbeeld dumping in stilstaand of stromend water.
Ongecontroleerde (massa)explosie	(Sympathetische) detonatie van een explosieven voorraad zoals ontploffing munitieopslag of munitie trein.	Verdacht	Situationeel te bepalen.
Vernietigingslocatie voor CE	Eén of meerdere springputten.	Verdacht	De contouren van de springput(ten) en afbakening verder situationeel te bepalen, bijvoorbeeld gelet op de afstand van eventuele uitgeworpen CE buiten deze contouren.
Vernielingslading (in werking gesteld)	Locatie van in werking gestelde vernielingslading, waarbij de mogelijkheid bestaat op het aantreffen van niet (geheel) gedetoneerde springlading(en).	Verdacht	Locatie waar de vernielingslading in werking is gesteld en afbakening verder situationeel te bepalen.

Indicatie	Algemene omschrijving	Conclusie	Uitgangspunten voor afbakening verdacht gebied
Tapijtbombardement	Gebied dat is getroffen door een bombardement met middelzware en/of zware bommenwerpers, met als doel om schade aan te richten over een groot gebied.	Verdacht	Op basis van een analyse van het inslagenpatroon ¹ wordt de maximale afstand tussen twee opeenvolgende inslagen binnen een inslagenpatroon bepaald. Het verdachte gebied wordt afgebakend door deze afstand te projecteren op de buitenste inslagen van het inslagenpatroon. Dat is exclusief de eventuele horizontale verplaatsing van de buitenste blindganger binnen het inslagenpatroon.
Duikbombardement op zgn. 'Pin Point Target', inslagenpatroon onbekend	Gebied dat is getroffen door een bombardement met jachtbommenwerpers, met als doel om een vooraf bepaald specifiek object te treffen.	Verdacht	Het verdachte gebied wordt bepaald door een afstand van 181 meter gemeten vanuit het hart van het doel. 2 / 3
Duikbombardement op zgn. 'Line Target', inslagenpatroon onbekend	Lineair gebied, nabij een spoorlijn, dat is getroffen door een bombardement met jachtbommenwerpers, met als doel om de spoorlijn te treffen.	Verdacht	Het verdachte gebied wordt bepaald door een afstand van 91 meter gemeten uit het hart van de spoorlijn. ² / 4
Raketbeschieting op zgn. 'Pin Point Target', inslagenpatroon onbekend	Gebied dat is getroffen door een raketbeschieting met jachtbommenwerpers, met als doel om een vooraf bepaald specifiek object te treffen.	Verdacht	Het verdachte gebied wordt bepaald door een afstand van 108 meter gemeten vanuit het hart van het doel. ² / 5
Raketbeschieting op zgn. 'Line Target', inslagenpatroon onbekend	Lineair gebied, nabij een spoorlijn, dat is getroffen door raketbeschieting met jachtbommenwerpers, met als doel om deze spoorlijn of treinstel op deze spoorlijn te treffen.	Verdacht	Het verdachte gebied wordt bepaald door een afstand van 80 meter gemeten vanuit het hart van de spoorlijn. 2 / 6

- 1: Verzameling van de locaties van inslagen van één bepaald toestel of één bepaald bombardement.
- 2: Afstanden zijn afkomstig van een Britse studie (empirisch onderzoek) naar de accuratesse bij aanvallen door eenmotorige duikbommenwerpers gedurende de periode oktober 1944 - april 1945 (AIR 55/322). Eventueel effect van vijandelijk luchtafweer tijdens deze duikbombardementen is niet in de studie meegenomen.
- 3: De genoemde afstand is de gemiddelde afstand t.o.v. het doel waarbij opgemerkt moet worden dat 50% van de vliegtuigbommen binnen 119 meter neer is gekomen en de maximale afstand t.o.v. het doel 181 meter was.
- 4: De genoemde afstand is de gemiddelde afstand t.o.v. het doel waarbij opgemerkt moet worden dat 50% van de vliegtuigbommen binnen 46 meter neer is gekomen en de maximale afstand t.o.v. het doel 91 meter was.
- 5: De genoemde afstand is de gemiddelde afstand t.o.v. het doel (gebouwen) waarbij opgemerkt moet worden dat de gemiddelde spreiding van de raketten t.o.v. het middelpunt van een salvo 69 meter was, en dat de gemiddelde afstand van het middelpunt van een salvo t.o.v. het doel 39 meter was.
- 6: De genoemde afstand is de maximale afstand gemeten n.a.v. luchtfoto-interpretatie.

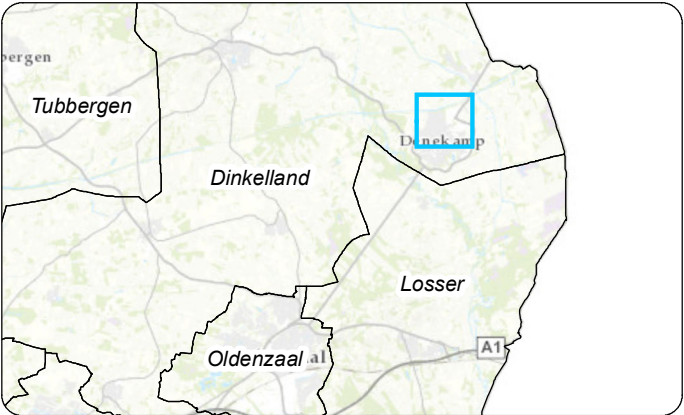
BIJLAGE

3 Luchtfoto's

Legenda

- Projectlocatie
- Beoordelingsgebied
- Onderzoeksgebied
- NGE Kenmerken (Vlakken)**
- Krater

Geodetische Informatie:
CS: RD New
Maten in meters, tenzij anders vermeld

Service Layer Credits:
Esri Nederland; Community Map Contributors
Esri Nederland; Kadaster; Gemeentekaart (t/m 1:768.000), TK200 (t/m 1:192.000), TOP50 (t/m 1:48.000), TOP25 (t/m 1:6.000)
Grijsintinfoto: Kadaster

Project:
HVO Denekamp - Oldenzaal

Opdrachtgever:
N.V. Nederlandse Gasunie

Omschrijving:
Grijsintinfoto locatie Denekamp

Projectnummer:
1800761A02

Projectleider:
Marvin Asveld

Auteur:
Lucien Aspeling

Gecontroleerd:
Marvin Asveld
(Senior OCE-deskundige)

Formaat: A3

Schaal: 1:7000

Status: Definitief

Datum: 29-03-2018

Blad: Pagina 1 van 2

Nummer: 1800761A02 - 002

Wijz: 00

Legenda

- Projectlocatie
- Beoordelingsgebied
- Onderzoeksgebied
- NGE Kenmerken (Vlakken)**
- Geschutsopstelling

Geodetische Informatie:
CS: RD New
Maten in meters, tenzij anders vermeld

Service Layer Credits:
Esri Nederland, Community Map Contributors
Esri Nederland, Kadaster, Gemeentekaart (t/m 1:768.000), TK200 (t/m 1:192.000), TOP50 (t/m 1:48.000), TOP25 (t/m 1:6.000)
Grijsintinfoto: Kadaster

Project:
HVO Denekamp - Oldenzaal

Opdrachtgever:
N.V. Nederlandse Gasunie

Omschrijving:
Grijsintinfoto locatie Oldenzaal

Projectnummer:
1800761A02

Projectleider:
Marvin Asveld

Auteur:
Lucien Aspeling

Gecontroleerd:
Marvin Asveld
(Senior OCE-deskundige)

RPS Energy
Explosives Engineering Services
Riverside Court, Beaufort Park,
Chesham, Monmouthshire, NP16 5UH,
United Kingdom
www.rpsuxo.com

Logo opdrachtgever:

Formaat:	A3
Schaal:	1:5000
Status:	Definitief
Datum:	29-03-2018
Blad:	Pagina 2 van 2
Nummer:	1800761A02 - 002
Wijz:	00

BIJLAGE

4 Niet-relevante indicaties

Niet-relevante indicaties

Hieronder worden alle in dit onderzoek gevonden indicaties genoemd die geen invloed hadden op het risico op CE in het onderzoeksgebied. De resultaten staan in chronologische volgorde, onderverdeeld in de respectievelijke tijdperiodes.

De informatie wordt per bron genoemd, zodat eventuele gaten of conflicten in informatie duidelijk worden. Bij conflicterende informatie wordt gekeken naar de betrouwbaarheid van de bronnen en gezocht naar bevestiging door andere bronnen.

Nederlandse mobilisatieperiode

Tussen september 1939 en april 1940 werden de Nederlandse strijdkrachten gemobiliseerd. Daarvóór werd de verdediging van Nederland al versterkt.

Over deze periode zijn geen gegevens aangetroffen.

Mei 1940

Op 10 mei 1940 vielen de Duitsers Nederland binnen. Duitse troepen trokken vanuit het oosten Nederland binnen, en paratroepen landden in het westen van Nederland. Op 15 mei capituleerden de Nederlandse strijdkrachten.

De volgende gegevens over de meidagen zijn in dit onderzoek gevonden:

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
10-05-1940	Tijdens de inval in 1940 was de Rondweg in Oldenzaal nog niet gereed	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 235	Geen indicatie voor CE
10-05-1940	Te Oldenzaal is in de nacht een Duitse pantser trein binnengekomen. Station bezet, stad bezet	Boink, <i>In herdenking</i> , 13	Geen indicatie voor CE
10-05-1940	Duitse pantser trein passeert de grens, voor de spoorbrug over de Dinkel stappen soldaten uit om te kijken of die ondermijnd is, wat niet zo was. De grenswachten trokken terug zonder een schot te lossen	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 26	Geen indicatie voor CE
10-05-1940	Bij de inval op Lossers grondgebied – behalve de op vliegtuigen schietende militairen in Overdinkel – is geen schot gevallen	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 30	Exacte locatie onbekend.
10-05-1940	Putringversperringen halverwege de grens werden door de Duitsers opgeblazen. De soldaten in De Lutte werden snel gevangen genomen	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 27	Buiten onderzoeksgebied
10-05-1940	In Overdinkel weten de grenssoldaten een vliegtuig neer te halen, maar werden later beschoten door Duitse jagers. Daarna werden de wapens vernietigd en de munitie gedumpt	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 27	Buiten onderzoeksgebied
10-05-1940	Een vlieg machine die een halve vleugel en een stuk van de staart miste, komend uit Holland, is in Povels-dennen neergestort	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 9	
10-05-1940	Op de Bentheimerstraat in De Lutte zijn met trotyl bommen opgeblazen als versperring	Bekke, <i>Plaatsen van herinnering</i> , 23	Buiten onderzoeksgebied
11-05-1940	Bij Zwartkamp is een Duits vliegtuig neergestort en verbrand	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 12	Buiten onderzoeksgebied

Duitse bezetting

Na de capitulatie werd Nederland bezet door de Duitsers. In bepaalde delen van het land bouwden zij versterkingen om eventuele aanvallen van de geallieerden af te slaan. Hieronder vallen ook het opstellen van defensieve (lucht)artillerie posities en het leggen van mijnevelden.

Tijdens de bezetting werden veel locaties in Nederland doelwit van luchtaanvallen en bombardementen. Belangrijke doelwitten waren vliegvelden, havens, infrastructuur en industriële gebieden. Bovendien gingen de belangrijkste vliegroutes van Engeland naar Duitsland over Nederland heen, en veel vliegtuigen stortten neer na luchtgevechten of door luchtafweergeschut. Het kwam ook vaak voor dat beschadigde vliegtuigen hun bommenlast boven Nederland afwierpen in de hoop Engeland te bereiken of om een veilige noodlanding te maken.

De volgende gegevens over de Duitse bezetting zijn tijdens dit onderzoek gevonden:

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
25-06-1940	Parachute met lichtkogel neergekomen in de gemeente Losser.	Losser: 2409, luchtbescherming	Buiten onderzoeksgebied
27-06-1940	Om 11:00 komen bommen neer bij de Leemsteeg in Oldenzaal, nabij Boerskotten. Er zijn 4 bommen uitgeworpen die terecht kwamen in een weiland achter Kan zijn fabriek. Een koe is dood, een ander gewond. Scherven vernielen ruiten van een school aan het Losserse voetpad.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 31-32	Buiten onderzoeksgebied
27-06-1940	Vier bommen zijn in een weiland gevallen, gelegen 500 m ten zuiden van het station in gemeente Oldenzaal. 1 koe gedood en 1 gewond enkele huizen beschadigd. Geen persoonlijke ongelukken.	Overijssel: 0025.2, 9244 luchtaanvallen	
27-06-1940	Een viertal bommen werd afgeworpen bij de Leemsteeg, in de Boerskotten bij Oldenzaal. Persoonlijke ongelukken deden zich niet voor. Wel werd een koe dodelijk getroffen, terwijl een andere zwaar gewond raakte. Tevens was er veel glasschade.	Cornelissen, <i>Van grasmat tot Fliegerhorst</i> , 271	
27-06-1940	11 uur 4 bommen ingeslagen in een weiland nabij Oldenzaal in de gemeente Losser, 500 meter ten zuiden van het spoorwegstation Oldenzaal. Geen persoonlijke ongelukken, 1 koe gedood en 1 gewond. Enkele huizen niet zwaar beschadigd.	NA, 2.04.53.15: 72, luchtaanvallen Overijssel	
27-06-1940	Vier bommen zijn in een weiland gevallen, 500 m ten zuiden van station Oldenzaal. 1 koe gedood en 1 gewond. Enkele huizen beschadigd. Geen persoonlijke ongelukken.	Overijssel: 0025.2, 9244 luchtaanvallen	
27-06-1940	Vier bommen ingeslagen in weiland in de gemeente Losser nabij Oldenzaal, aan de Leemsteeg ten zuiden van het spoorwegstation.	Losser: 2409, luchtbescherming	
28-06-1940	Bij de bominslag van gisteren in Zuid-Beuningen is in de nabijheid van de inslag gevonden een metalen brede ring en een soort trechter met vleugels.	Overijssel: 0025.2, 9244 luchtaanvallen	
07/08-07-1940	1 brisantbom valt in Beuningen, gemeente Losser.	NA, 2.04.53.15: 72, luchtaanvallen Overijssel	Buiten onderzoeksgebied
07/08-07-1940	Er zijn bommen gevallen in het Beuninger veld, er is ten minste 1 blindganger.	Losser: 2409, luchtbescherming	
07/07-07-1940	Er gingen geruchten dat er niet ontplofte bommen waren gevallen in het Beuninger veld nabij de Stroothuizen langs de Duits-Nederlandse grens, tussen grensmaal 22 en 31. Er zijn 4 kraters van bommen gevonden, er is schade aan verschillende gebouwen.	Overijssel: 0025.2, 9244 luchtaanvallen	
09-07-1940	In het zogenaamde Lutterzand zijn niet ontplofte bommen gevallen. Er zouden vier bommen zijn afgeworpen, een blindganger werd gevonden. Deze is onschadelijk gemaakt	NA, 2.04.53.15: 72, luchtaanvallen Overijssel	Buiten onderzoeksgebied

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
10-07-1940	Er is een bom gevallen bij Haar-Jan, zonder te ontploffen. Ook moet er een in het Beuningerveld liggen, maar de plaats is nog niet bekend.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 22	Buiten onderzoeksgebied
11-07-1940	Er is een niet-ontploffte vliegtuigbom in de rogge bij Veldbreuker in Beuningen gevonden. Er moet er ook een liggen bij Kokkelaar (achterste Stroot). Het land is daar afgezet, ook in het Achterveld. Deze bom is op 26 juli tot ontploffing gebracht.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 22	Buiten onderzoeksgebied
11-07-1940	M.b.t. gebeurtenis 07/08-07-1940; op grote afstand van het afgezette gebied is een gat van 1x1 m in de grond gevonden, mogelijk ligt hier een blindganger.	Overijssel: 0025.2, 9244 luchtaanvallen	
25/26-07-1940	Niet ontplofte bom gevonden in een weiland tussen het dorp Losser en De Lutte bij Duivelhof, 400 m van de kunstweg. Vermoedelijk deze nacht gevallen.	Overijssel: 0025.2, 9244 luchtaanvallen	Buiten onderzoeksgebied
26-07-1940	Een bom is gevallen op circa 800 m van de grens, ongeveer tussen Brandlecht en Nordhorn. De bom is niet ontploft en heeft zich in de grond gegraven, zodat deze niet meer zichtbaar is. Intussen is de bom ongeveer om 10 uur geëxplodeerd en heeft geen ongelukken veroorzaakt.	Overijssel: 0025.2, 9244 luchtaanvallen	Buiten onderzoeksgebied
26-07-1940	In een weiland 400 m westelijk van de kunstweg De Lutte – Losser op de zoom van Duivelshof is een niet grote bom neergekomen en niet ontploft.	Losser: 2409, luchtbescherming	
26-07-1940	Om zeven uur is een niet ontplofte bom gevonden in een weiland tussen het dorp Losser en De Lutte bij Duivelhof.	NA, 2.04.53.15: 72, luchtaanvallen Overijssel	
26-07-1940	Boer Pil op 't Eekman meldt dat bij hem in de weide vlak bij het huis een niet-ontplofte bom ligt. Het ging om een tijdbom die diep in de grond drong en 27 juli om ongeveer 10 uur 's morgens, juist toen de politie een onderzoek wilde instellen, ontplofte.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 22	Buiten onderzoeksgebied
02-08-1940	Boven Noord-Deurningen zijn uitgebreide bomaanvallen uitgevoerd. Omstreeks 2 uur 's nachts hoorde men in het dorp Denekamp een groot aantal ontploffingen. Drie bommenwerpers hebben aan de aanval deelgenomen. Dit was op Westerhoek, met boerderij, met boerderij Westerhof als middelpunt. Voorts zijn er bommen geworpen in de weide bij 't erve Zwiepe en in de landerijen van het voormalige boerderijtje Grobbe op het Harseveld. Totaal ongeveer 30 brisant- en 50 brandbommen. Het huis Maatman brandde af. 10 bommen vielen rond boerderij Westerhof. Bij Beene sloeg een brandbom door het dak, een ander sloeg in de put. Ook de huizen van Ottink, Bartels, Koopman, Heivelt, Wiegink, Wolkotte, Greetenboer en Spekvorst hebben schade. Bij Bartels is een trechter van 38 maart in het rond geslagen. Als door een wonder zijn er geen mensenlevens te betreuren.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 22	Buiten onderzoeksgebied

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
02-08-1940	In de Westerhoek bij Denekamp, langs het kanaal Almelo-Nordhorn, tussen de Ootmarsumsestraat en de Lattroppestraat vielen tenminste 28 brand- en brisantbommen. De schade was enorm. Zo ging de boerderij van J.H. Johannink, Het Hemmelhoes, in vlammen op en werd een twaalfstal koeien dodelijk getroffen en verscheidene andere boerderijen zwaar beschadigd.	Cornelissen, <i>Van grasmat tot Fliegerhorst</i> , 272	
02/03-08-1940	Onder de gemeente Denekamp zijn ongeveer 28 bommen door onbekende vliegtuigen afgeworpen. Hierbij is het gehucht Noord-Deurningen getroffen. Vijf bommen zijn niet ontploft. Het grootste deel van de bommen zijn in een weiland gevallen. Een boerderij is door een bom of een brandbom getroffen en is tot de grond toe afgebrand. Twee andere boerderijen zijn zwaar beschadigd.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	
02/03-08-1940	Door verschillende vliegtuigen zijn 28 'explosiebommen' boven Denekamp neergeworpen. Vermoed wordt dat een Duitse jager zich er tussen bevond. 5 der bommen zijn niet geëxplodeerd. Nog verschillende brandbommen werden afgeworpen. Eén huis werd door brand vernield, één zwaar beschadigd en 4 huizen licht beschadigd. 12 stuks vee werden gedood. Geen persoonlijke ongelukken.	Overijssel: 0025.2, 9244 luchtaanvallen	
06-08-1940	Onze buurt maakt gezamenlijk een schuilloopgraaf voor ons in de hoek van de weide. Ook op andere plaatsen in het dorp worden schuilplaatsen gegraven. De onze loopt in zigzagvorm, is ruim 1,5 m diep en volkomen droog en biedt ruimte voor 100 a 200 personen.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 23	Geen indicatie voor CE
09/10-08-1940	Er vindt een bombardement plaats in Denekamp, waardoor enkele dieren van H.J. Johannink, B.J. Tijhuis en J.M. Kuipers moesten worden geslacht.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	Exacte locatie onbekend; mogelijk wordt 2 augustus bedoeld
17-08-1940	Gat van 15 m doorsnede en diepte in bouwland even buiten het dorp van Losser waargenomen. Hier ligt vermoedelijk een niet ontplofte bom.	Overijssel: 0025.2, 9244 luchtaanvallen	Buiten onderzoeksgebied
Geen datum	Een gat van 15 cm doorsnee en diepte in bouwland even buiten de kom van het dorp Losser ontdekt, waarin vermoedelijk een niet ontplofte bom ligt, die reeds enkele dagen ligt. Verzoek tot onderzoek.	NA, 2.04.53.15: 72, luchtaanvallen Overijssel	
Geen datum	Heden gat van 15 cm doorsnee en diep in bouwland ontdekt even buiten de kom van het dorp Losser, vermoedelijk is het een niet ontplofte bom, die er reeds enkele dagen ligt.	Losser: 2409, luchtbescherming	
September – oktober 1940	Bij Oldenzaal worden brandplaatjes uitgeworpen, die ontbranden als de zon erop schijnt.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 40	Exacte locatie onbekend
30-09-1940	In Oldenzaal (Overijssel) zijn brandplaatjes gevonden. Tot nu toe zijn er 33 veilig gesteld, de zoekactie zet voort.	NIOD 77, 1328: Dagberichten	
30-09-1940	Brandplaatjes afgeworpen in een weiland in de gemeente Oldenzaal. 33 plaatjes verzameld, meer zullen volgen. Geen schade aangericht.	Overijssel: 0025.2, 9244 luchtaanvallen	

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
05/06-11-1940	Hampden crasht in de Ageler Esch nabij Ootmarsum.	Verliesregister Luchtoorlog	Buiten onderzoeksgebied
06-11-1940	Vanmorgen om 5 uur is een groot vliegtuig in brand geraakt en in de Ageler Esch neergestort. Enkel dagen later klinken vier zware ontploffingen, men heeft de bommen die nog in het vliegtuig lagen tot ontploffing gebracht.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 26	
06-11-1940	Om 04.30, in Denekamp (Overijssel), is een Engels vliegtuig brandend neergestort. Duitse Wehrmacht is ter plaatse. Het vliegtuig is volledig afgebrand.	NIOD 77, 1328: Dagberichten	
06-11-1940	Te Groot-Agelo, gemeente Denekamp, is een vliegtuig al brandend neergestort. Nadere gegevens ontbreken wegens de duisternis.	Overijssel: 0025.2, 9244 luchtaanvallen	
06-11-1940	Omstreeks vijf uur in de ochtend viel een Handley Page Hampden van het 50 ^e squadron neer op de Ageler esch, aan de Zonnenbergweg vlak bij de Kuiperberg in Ootmarsum. Met een knal kwamen het toestel neer op de gronden van Lutikhuis / Holtwijk, waarna even later de bommenlading explodeerde. De vier inzittenden kwamen allen om het leven.	Cornelissen, <i>Van grasmat tot Fliegerhorst</i> , 274	
13-11-1940	Drie brisantbommen en meerdere brandbommen zijn neergekomen in het Lutterzand, gemeente Losser. 15 brandbommen waren ontbrand, 2 niet ontbrande brandbommen aangetroffen. Ook waren 2 trechters in de grond gevonden van brisantbommen, er zijn twee niet ontplofte brisantbommen gevonden.	NA, 2.04.53.15: 72, luchtaanvallen Overijssel	Buiten onderzoeksgebied
13-11-1940	In het Lutterzand nabij de Poppe zijn 15 ontbrande en 2 niet ontbrande brandbommen gevonden, twee trechters en 1 blindganger van brisantbommen.	Losser: 2409, luchtbescherming	
14-11-1940	In Losser zijn 15 uitgebrande en 2 niet ontbrande brandbommen gevonden, en er zijn twee trechters van brisantbommen gevonden.	NIOD 77, 1328: Dagberichten	
13/14-11-1940	In de gemeente Losser zijn 2 niet ontplofte brandbommen gevonden. Op dezelfde plaats werden een dag later nog eens 15 brandbommen gevonden die wel waren ontbrand, alsmede 2 trechters in de grond door brisantbommen. De plaats van inslag is geweest het Lutterzand, nabij Duitse grens in het tolkantoor.	Overijssel: 0025.2, 9244 luchtaanvallen	
29-11-1940	In Rossum liggen 12 Duitse militairen in een barak. Daarbij staat een mitrailleur en een zoeklicht. Bij Weerselo staat ook een dergelijke post, bij Singraven en op de Neijenhaar komen er ook.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 27	Buiten onderzoeksgebied
1941	Er zijn zo'n 30 zoeklichten rond Oldenzaal opgesteld. Drie ervan bevinden zich vlak bij de stad.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 57	Exacte locatie niet bekend; geen indicatie voor CE
1941	Uit een bij Denekamp neergestorte bommenwerper hebben enkele Oldenzaalse jongens een paar projectielen gehaald en een stuk van een lichtfakkel. In een woning aan de Bentinckstraat worden ze bewaard. Als een jongen ze laat vallen ontploffen ze, waardoor de jongen gewond raakt.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 57	Buiten onderzoeksgebied

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
11-02-1941	In Denekamp (Overijssel) zijn ongeveer 200 brandbommen in het vrije veld afgeworpen. Geen schade. Daarnaast nog 4 brisantbommen in het vrije veld afgeworpen, geen schade.	NIOD 77, 1328: Dagberichten	Exacte locatie niet bekend, geen bevestiging van literatuur
11-02-1941	Een vliegtuig heeft enige honderden brandbommen uitgegooid buiten de kom der gemeente Denekamp. Er is geen schade aangericht. Ook is er een ontploffing gehoord doch men heeft niet kunnen ontdekken wat dit is geweest. Er zijn ook nog 4 brisantbommen gevallen en ontploft, in open veld. Geen schade.	Overijssel: 0025.2, 9244 luchtaanvallen	
08-03-1941	's Avonds om 22:35 stortte een Engelse bommenwerper neer.	Boink, <i>In herdenking</i> , 17	Exacte locatie niet bekend. Mogelijk wordt onderstaande bommenwerper bedoeld.
12-03-1941	Een brandend vliegtuig komt neer in Noord-Deurningen en is volkomen verbrijzeld. 4 van de 5 bemanningsleden komen om.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 57	Buiten onderzoeksgebied
12/13-03-1941	In Noord-Deurningen bij de Epmanweg stortte een bommenwerper van het type Armstrong-Whitley neer na een luchtgevecht met een Duitse jager. Een deel van de machine vernielde een schuur van de boerderij van Meinders. Een eindje verderop, op een moerassig stukje grond, in het weiland van Johannink zou het deel van het vliegtuig met de bommen zijn terechtgekomen.	Denekamp: 630-3, ruiming explosieven	
12/13-03-1941	Whitley stort neer aan de Epmanweg tussen Tilligte en Noord-Deurningen.	Verliesregister Luchtoorlog	
12/13-03-1941	Tweemotorige bommenwerper van de RAF is in Noord-Deurningen neergestort in de driehoek tussen Bodde, Epman en Meinders. Het toestel was in drie stukken gebroken, die afzonderlijk neerstorten. Tijdens het luchtgevecht lieten de vliegtuigen hun bommen vallen, die in het Binnenveld en het Beuningerveld terecht kwamen, tussen Bekboer en Mekkelhorst. De meerderheid van de brandbommen, op 100 stuks geschat, kwam in de nabijheid van het boerderijtje van Kooiker neer. De bommen drongen vrij diep in de grond. Herman heeft er vanmiddag een vijftal uitgegraven en mee naar huis gebracht.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 33	
12/13-03-1941	In de richting van buurtschap Noord-Deurningen stortte een Engels vliegtuig neer. Ongeveer 300 m ten oosten van de provinciale weg Denekamp – Lattrop en 350 m ten noorden van de school in de buurtschap Noord-Deurningen lagen drie brandende resten van dit vliegtuig, terwijl nog meerdere onderdelen van dit vliegtuig in de omgeving verspreid lagen.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
12/13-03-1941	Boven het Beuningerveld bij Denekamp speelde zich een verbeterd luchtgevecht af. Om 00.05 tuimelde een vliegtuig in stukken omlaag. De volgende dag werd duidelijk dat het om een Britse Whitley bommenwerper ging. De Whitley liet na getroffen te zijn de bommenlast vallen, die terecht kwam op het Binnenveld. Zelf stortte de bommenwerper in drie stukken neer te Noord-Deurningen, in het Bonkenbroek, dicht bij de Johanninksweg. Slechts 1 man overleefde de ramp.	Cornelissen, <i>Van grasmat tot Fliegerhorst</i> , 276	
13-03-1941	Tegen 00.30 uur, in Denekamp (Overijssel) is 1 Engelse bommenwerper door een Duitse jager neergeschoten. Van de 5 man sterke bemanning zijn er 4 gedood, een heeft zich met een parachute weten te redden is door de Marechaussee gevangen genomen en aan de Luftwaffe overgedragen. Het vliegtuig wordt door de Luftwaffe bewaakt.	NIOD 77, 1328: Dagberichten	
13-03-1941	Engels vliegtuig tijdens luchtgevecht neergestort en brandend omlaag gekomen. Voorlopig 2 lijken. Duitse militairen voor bewaking aanwezig.	Overijssel: 0025.2, 9244 luchtaanvallen	
13-03-1941	300 m ten oosten van de provinciale weg Denekamp – Lattrop en plm 350 m ten noorden van de school in buurtschap Noord-Deurningen zijn 3 brandende resten van een neergestort vliegtuig gevonden.	Denekamp: 630-3, ruiming explosieven	
13-03-1941	In het Bonkenbroek te Noord Deurningen stort een tweemotorige Armstrong Whitworth Whitley bommenwerper neer. Het vliegtuig liet voor het neerstorten zijn bommen in het Binnenveld vallen.	Denekamp: 630-3, ruiming explosieven	
13-03-1941	Vele brandbommen gevallen in Beuningen. Blindganger gevonden in een kleine krater in de gemeentelijke zandweg. Vermoedelijk ligt er nog een blindganger, in totaal waarschijnlijk 3. Er zijn verschillende boerderijen beschadigd.	NA, 2.04.53.15: 72, luchtaanvallen Overijssel	Buiten onderzoeksgebied
13-03-1941	Ongeveer 50 brandbommen in de buurtschap Beuningen, waarvan 1 niet is ontbrand. 1 brisantbom is vermoedelijk niet ontploft. Deze is later vanzelf ontploft.	Losser: 2410, luchtbescherming	
13-03-1941	In de buurtschap Beuningen zijn in afgelegen heide drie brisantbommen neergekomen waarvan twee vermoedelijk niet ontploft. Tevens een groot aantal brandbommen. Er is geen schade aangericht.	Overijssel: 0025.2, 9244 luchtaanvallen	
13-03-1941	In Losser zijn 3 brisantbommen, waarvan 2 blindgangers, en meerdere brandbommen op de heide neergekomen. Geen schade.	NIOD 77, 1328: Dagberichten	
24-03-1941	Vermoedelijk is nog een projectiel gevallen in het Agelerbroek, moerasgrond, onder de gemeente Denekamp. Er is een gat in de grond van ongeveer 1.5 m doorsnede dat vol water staat. Er wordt een waarschuwingsbord bij geplaatst.	Overijssel: 0025.2, 9244 luchtaanvallen	Buiten onderzoeksgebied
29-04-1941	14:00 is uit een vliegtuig een bom gevallen die niet ontploft is en in open veld terecht is gekomen aan de oever van de Dinkel, op erve Heuleman, in de Lutte. Geen schade, geen persoonlijke ongevallen. Deze vermoedelijke blindganger is opgegraven en bleek van cement te zijn.	NA, 2.04.53.15: 72, luchtaanvallen Overijssel	Buiten onderzoeksgebied

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
29-04-1941	Vanuit een vliegtuig is een bom gevallen, die niet ontploft is en in een open veld is terechtgekomen aan de oever van de Dinkel, op erve Meuleman, in de Lutte. Geen schade, geen persoonlijke ongevallen.	Overijssel: 0025.2, 9244 luchtaanvallen	
20-04-1941	Een niet ontplofte bom is gevallen het erve Meuleman aan de Dinkeloever in de buurtschap Beuningen. Deze is door Duitse militairen opgegraven en bleek van cement te zijn	Losser: 2410, luchtbescherming	
24-06-1941	Vannacht is een brisantbom gevallen en ontploft ongeveer 1 km buiten het dorp in de buurtschap De Marke. Glasschade aan boerderijen. Verder enige gaten ontdekt, vermoedelijk van brandbommen. In totaal zijn 4 brisantbommen en een zestigtal brandbommen afgeworpen. 3 brisantbommen zijn ontploft en dus 1 blindganger. Deze is later uit zichzelf tot ontploffing gekomen.	NA, 2.04.53.15: 72, luchtaanvallen Overijssel	Buiten onderzoeksgebied
23-06-1941	In de Zoeke, gemeente Losser, viel gedurende de nacht een bom. Er werden geen ongevallen gemeld.	Cornelissen, <i>Van grasmāt tot Fliegerhorst</i> , 276	Buiten onderzoeksgebied
23/24-06-1941	60 brandbommen en 4 brisantbommen afgeworpen in de buurtschap De Marke. 1 brisantbom ontplofte niet.	Losser: 2410, luchtbescherming	
24-06-1941	In totaal zijn 4 brisantbommen en verschillende brandbommen afgeworpen boven de gemeente Losser. 3 brisantbommen zijn ontploft en dus 1 blindganger. Geen persoonlijke ongevallen. Een paar boerderijen hebben schade. De blindganger is later uit zichzelf ontploft.	Overijssel: 0025.2, 9244 luchtaanvallen	
03-07-1941	In een weiland te Tilligte (gemeente Denekamp), plm 700 m ten noorden van de R.K. Kerk zijn door Engelse vliegtuigen 2 brisantbommen afgeworpen en ontploft. Geen persoonlijke ongevallen, maar wel enige glasschade. Tevens is een staartstuk gevonden van een bom, welke gedeponneerd is bij de Marechaussee.	Overijssel: 0025.2, 9244 luchtaanvallen	Buiten onderzoeksgebied
07/08-07-1941	Bij Oldenzaal vallen drie brandbommen, 1 bij het ziekenhuis, 1 op de Haerstraat bij het station, en 1 bij Kastanjestraat 21.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 57	Buiten onderzoeksgebied
08-07-1941	2 brandbommen afgeworpen boven de gemeente Oldenzaal. Eén ervan viel in de Haerstraat op het wegdek. De ander viel in de Kastanjestraat 21 dwars door alles heen en bleef in de WC liggen, waar zij gedooft werd. Geringe materiële schade. Geen persoonlijke ongevallen.	Overijssel: 0025.2, 9244 luchtaanvallen	
08-07-1941	Ter hoogte van Oldenzaal vond een luchtgevecht plaats. Een Britse bommenwerper viel neer op Duits grondgebied, doch voor het tegen de grond sloeg liet het eerst de bommenlading vallen. Bij Oldenzaal kwamen daardoor drie brandbommen neer, doch dezen werden tijdig, met zand onschadelijk gemaakt.	Cornelissen, <i>Van grasmāt tot Fliegerhorst</i> , 277	
09-07-1941	Om 4.00 zijn brandplaatjes gevonden in de gemeente Losser . Door deze plaatjes zijn 2 heidebrandjes ontstaan, welke zijn geblust. Er wordt naar meerdere gezocht. Deze zijn niet gevonden.	NA, 2.04.53.15: 72, luchtaanvallen Overijssel	Exacte locatie onbekend

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
09-07-1941	Brandplaatjes geworpen tussen Denekamp en Oldenzaal in de gemeente Losser. Heidebrandjes in Beuningen, Noord-Lutte en De Marke.	Losser: 2410, luchtbescherming	Buiten onderzoeksgebied
09-07-1941	Brandplaatjes gevonden in de gemeente Losser. Door deze plaatjes zijn 2 heidebrandjes ontstaan, welke zijn gelust. Er wordt naar meerdere gezocht.	Overijssel: 0025.2, 9244 luchtaanvallen	
13-08-1941	Te 11.00 is een niet ontbrande brandbom gevonden aan de grens van Losser-Weerselo. De bom is gedeponeerd in het gemeentehuis. De bom bevond zich te Noord-Berghuizen, nabij de grens der gemeente Weerselo en op ongeveer 600 meter afstand ten westen van de provinciale weg van Oldenzaal naar Ootmarsum.	NA, 2.04.53.15: 72, luchtaanvallen Overijssel	
13-08-1941	In Noord Berghuizen in de gemeente Losser is nabij de grens van de gemeente Weerselo en op ongeveer 600 meter ten westen van de provinciale weg van Oldenzaal naar Ootmarsum een niet ontbrande zeskante Engelse brandbom gevonden. Deze zijn vermoedelijk in de nacht van 7 op 8 augustus afgeworpen. De brandbom is onschadelijk gemaakt en meegenomen.	Losser: 2410, luchtbescherming	
13-08-1941	Een niet ontbrande brandbom is gevonden aan de grens van Losser – Weerselo. De bom is gedeponeerd ten Gemeentehuize.	Overijssel: 0025.2, 9244 luchtaanvallen	Buiten onderzoeksgebied
19-08-1941	Om 3.00 werd vannacht 1 brisantbom afgeworpen, welke ontplofte in de buurtschap De Lutte in een weiland. Geen persoonlijke ongevallen of schade.	NA, 2.04.53.15: 72, luchtaanvallen Overijssel	
19-08-1941	Bom gevallen en ontploft in het Lutterzand, gemeente Losser.	Losser: 2410, luchtbescherming	
06-09-1941	Gisteravond te 23.30 is ten gevolge van een luchtgevecht vermoedelijk een mitrailleurkogel in het dak van de woning van Cools in de buurtschap Overdinkel te Losser gedrongen. Geen persoonlijke ongevallen.	NA, 2.04.53.15: 72, luchtaanvallen Overijssel	Buiten onderzoeksgebied
06-09-1941	Ten gevolge van een luchtgevecht is vermoedelijk een mitrailleurkogel in het dak van een woning van Cools in de buurtschap Overdinkel te Losser gedrongen. Zeer geringe schade aan dakpannen. Geen persoonlijke ongevallen. Geen luchtalarm.	Overijssel: 0025.2, 9244 luchtaanvallen	
06/07-09-1941	In het dak van de heer Cools te Overdinkel hebben neervallende kogels een gat geslagen	Losser: 2410, luchtbescherming	
20-09-1941	Om ca 22.30 had een luchtgevecht boven de gemeente Losser plaats. Een vliegtuig is neergestort op Duits grondgebied.	NA, 2.04.53.15: 72, luchtaanvallen Overijssel	Geen indicatie voor CE in onderzoeksgebied
10/11-10-1941	Twee bommen gevallen en ontploft in Zuid Lutte nabij de spoorlijn.	Losser: 2410, luchtbescherming	
11-10-1941	Om 3.30 werden 2 trechters van ontplofte brisantbommen aangetroffen in de weilanden bij Lutte. Er werd geen schade aangericht.	NA, 2.04.53.15: 72, luchtaanvallen Overijssel	Buiten onderzoeksgebied
17/18-02-1942	Bom afgeworpen op Duits grondgebied, wat schade heeft veroorzaakt in de gemeente Losser.	Losser: 2411, luchtbescherming	Buiten onderzoeksgebied

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
18-02-1942	Er zijn brisantbommen gevallen onder Losser. Hierbij is lichte schade aangericht. Er zijn geen slachtoffers te betreuren. Er ontstond geen brand.	Overijssel: 0025.2, 9245 luchtaanvallen	
05-03-1942	In Overdinkel, op ongeveer 400 meter van de Duitse grens, is een niet ontbrande brandbom gevonden. Deze is onschadelijk gemaakt en verwijderd.	Losser: 2411, luchtbescherming	Buiten onderzoeksgebied
26-03-1942	Rode seinkogel gevonden in de Wilhelminastraat in Oldenzaal. Men dacht eerst dat het om een blindganger ging.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 94	Buiten onderzoeksgebied
26-03-1942	Tegen twaalf uur zijn er drie zware explosies te horen, er zijn bommen bij de spoorlijn naar Hengelo gevallen, ongeveer 15 minuten lopen van de stad, en verder ook in een weiland in de Eekte. Enkele boerderijen bij de spoorlijn hebben glasschade.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 94	Buiten onderzoeksgebied
26-03-1942	Omstreeks twaalf uur vielen drie brisantbommen neer bij de spoorlijn van Oldenzaal naar Hengelo, ter hoogte van de Eekte. Op wat glasschade na bleef men voor overig onheil gespaard.	Cornelissen, <i>Van grasmata tot Fliegerhorst</i> , 280	
26-03-1942	Er zijn brisantbommen gevallen in bouwland ten zuiden van de spoorlijn Oldenzaal – Hengelo. Hierbij is schade aangericht; er zijn geen slachtoffers te betreuren. Er ontstond geen brand.	Overijssel: 0025.2, 9245 luchtaanvallen	
04-04-1941	Bij de nieuwe molen wordt een zoeklicht geplaatst, ook bij Bekboer en bij Loman op 't Singraven, op den Nijenhaar enz.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 34	Geen indicatie voor CE
10-04-1942	Tegen half 12 is er een bom gevallen in een weiland vlak bij café Luttkhuis aan de Hengelosestraat in Oldenzaal.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 94	Buiten onderzoeksgebied
10-04-1942	Bij café Luttkhuis aan de Hengelosestraat te Oldenzaal, viel een bom. Niemand raakte gewond.	Cornelissen, <i>Van grasmata tot Fliegerhorst</i> , 280	
12-04-1942	Bom neergekomen en ontploft in Zuid Lutte, gemeente Losser.	Losser: 2411, luchtbescherming	Buiten onderzoeksgebied
22-05-1942	Midden in de nacht ontploft een bom dicht bij de Dinkelbrug op de Bentheimerstraat in Oldenzaal. De rails zijn enigszins verbogen.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 94	Buiten onderzoeksgebied
22-05-1942	Midden inde nacht ontplofte bij de Oldenzaalse Dinkelbrug aan de Bentheimerstraat en brisantbom. De rails raakten door de luchtdruk verbogen.	Cornelissen, <i>Van grasmata tot Fliegerhorst</i> , 281	
31-05/01-06-1942	De nachtijagers vallen boven Oldenzaal weer verwoed aan. Twee vliegtuigen raken in brand en laten donderend hun bommen vallen. Zelf komen ze bij Borne terecht.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 94	Buiten onderzoeksgebied
'Enkele dagen later'	Aan de westkant van de stad moeten bommen gevallen zijn. Later blijkt dat er een Duitse nachtijager op het vliegveld neergestort is en dat er enkele Duitsers gedood zijn. Er vallen bommen in Deurningen, bij Ootmarsum en bij Rossum.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 95	Buiten onderzoeksgebied
25/26-06-1942	Heidebrand in het Lutterzand. In de buurt zijn talloze resten van brandbommen en een trechter van een brisantbom aangetroffen.	Losser: 2411, luchtbescherming	Buiten onderzoeksgebied

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
26-06-1942	Heidebrand in Lutte aan de Duitse grens. Vermoedelijk veroorzaakt door brandbommen.	Overijssel: 0025.2, 9245 luchtaanvallen	
30-07-1942	Veel mensen gaan kijken naar een Engelse bommenwerper die vlak bij de Laagschen Paal is neergestort. Hij ligt precies op de grens.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 55	Buiten onderzoeksgebied
24-08-1942	Aan de weg Ootmarsum-Vasse 200 meter zuidwestelijk van de kilometerpaal 4.6 onder de gemeente zijn twee fosforflesjes ontploft, terwijl een derde ca 10 cm in de bodem gedrongen was. De Weermacht had het gebied onderzocht op aanwijzen van een boer en daarbij het flesje ontdekt. Later werden nog 4 flesjes ontdekt die op een onderlinge afstand van ca 10 tot 20 meter in een rechte lijn lagen.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	Buiten onderzoeksgebied
28-09-1942	Een Bristol Blenheim laat 5 bommen vallen, dan 5 explosies achtereen. De bommen waren voor de spoorlijn Oldenzaal – Bentheim bedoeld, maar zijn naast de rails gevallen. De meeste kwamen in het Landrebenallee terecht, gaten met een middellijn van 10 meter en diepte van 5 meter. Geen persoonlijke ongelukken, wel veel glasschade. De bomscherven komen tot in de Denekamperstraat terecht.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 95-96	Buiten onderzoeksgebied
28-09-1942	Ongeveer 200 meter ten oosten van station Oldenzaal zijn 9 bommen gevallen, te oordelen naar het aantal trechters. Vermoedelijk geen blindgangers, geen persoonlijke ongelukken.	Lossen: 2411, luchtbescherming	
28-09-1942	Deze maandag vond een bombardement plaats die gericht was op de spoorlijn van Oldenzaal naar Bentheim. De vijf projectielen misten hun doel en kwamen tot ontploffing in het Landrebenallee. Op wat glasschade na werden verder geen bijzonderheden gemeld.	Cornelissen, <i>Van grasmat tot Fliegerhorst</i> , 287	
29-09-1942	Brisantbommen gevallen ten noorden van de spoorlijn Oldenzaal – Bentheim. Hierbij is lichte schade aangericht. Er zijn geen slachtoffers te betreuen.	Overijssel: 0025.2, 9245 luchtaanvallen	
06-10-1942	In de gemeente Denekamp, buurtschap Groot-Agelo, op 1 km ten westen van de straatweg Ootmarsum-Oldenzaal en 1km ten noorden van het kanaal Almelo-Pruisische grens bommen afgeworpen in een weidebos en heidegebied met een oppervlak van circa 1000 x 400 m. Na onderzoek is gebleken dat 3 brisantbommen, 17 fosforrubberbrandbommen en 11 brandbommen waren geëxplodeerd en uitgebrand. Verder werden 2 onontpofte bommen gevonden en tot explosie gebracht.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	Buiten onderzoeksgebied
21-12-1942	In Ootmarsum is een boer gewond geraakt nadat een gevonden brandbom spontaan ontbrandde.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	Buiten onderzoeksgebied
21/22-12-1942	In buurtschap Groot-Agelo, gelegen onder de gemeente Denekamp, was een brandbom gevonden en ontploft. De bom lag in een perceel bouwland, plaatselijk genaamd Holtkamp, eigendom van G.J. Meijer.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
25-12-1942	Op een stukje heideveld ongeveer 300m zuidelijk van de boerderij Kroeze aan de weg Ootmarsum – Almelo is een zuurstofapparaat, afkomstig uit een vliegtuig, gevonden.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	Buiten onderzoeksgebied
1943	Op het station en ook op de rails van de Enschedesestraat in Oldenzaal staan stukken luchtafweergeschut, 2cm flak. Er komt ook een stuk flak op een wagon naar de Bentheimerstraat. Soms krijg je het idee aan het front te zitten. En de kans is groot dat de jagers neerduiken om de flakstellingen te beschieten.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 165	Buiten onderzoeksgebied
1943	In de Kastanjestraat in Oldenzaal zijn granaatsplinters door de ruiten van drie woningen gevlogen. Ook aan de Hengelsestraat is glasschade te constateren.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 166	Buiten onderzoeksgebied
18-01-1943	Een bom werd aangetroffen in het akkerveld genaamd 't Rot in de buurtschap Oud-Ootmarsum.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	Buiten onderzoeksgebied
21-01-1943	Om ongeveer 20.00 valt een bom in Zuid-Lutte achter de woning van G.J. Kempers. Zeven woonhuizen lopen schade op.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 111	Buiten onderzoeksgebied
21-01-1943	Woningen in Zuid-Lutte beschadigd door bominslag. Bij een zoekactie in het dorp Losser en omgeving zijn 90 brandbommen gevonden waarvan 10 niet ontbrand.	Losser: 2412, luchtbescherming	
21-01-1943	Ten gevolge van oorlogshandelingen (brisantbommen) in de buurtschap De Lutte is ernstige schade aangericht. Er zijn geen slachtoffers te betreuen.	Overijssel: 0025.2, 9245 luchtaanvallen	
27/28-01-1943	Op een heideterrein, circa 1 km westelijk van de weg Ootmarsum – Vasse in de buurtschap Butter werden 2 onbeschadigde flessen met fosforoplossing gevonden. De 2 flessen werden gedeponneerd bij de Marechausseekazerne te Ootmarsum.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	Buiten onderzoeksgebied
10-02-1943	Een benzinetank is neergekomen bij de boerderij van weduwe Notkamp, gemeente Denekamp.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	Geen indicatie voor CE
28-03-1943	In de buurtschap Nutter op het terrein aan de weg Ootmarsum naar Vasse tegenover café Camphuis is een valscherf met uitgebrande lichtfakkel gevonden.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	Buiten onderzoeksgebied
11-04-1943	Typhoon meldt een aanval op een goederentrein 18 km ten zuidoosten van Zwolle. Vermoedelijk gaat het hier om een aanval op het baanvak Oldenzaal – Bentheim. Dit was op een militaire goederentrein, waarbij een soldaat wordt gedood en een verwond.	Zwanenburg, <i>Nooit was het stil I</i> , 489	Buiten onderzoeksgebied
11-04-1943	Bommen gevallen nabij het spoor bij de Koppelboer in Zuid-Lutte, 1 blindganger.	Losser: 2412, luchtbescherming	
11-04-1943	Bij Oldenzaal werd ter hoogte van De Lutte een goederentrein, met daarin onder meer munitie, bestookt. De trein werd licht getroffen. Wel raakte een nabijgelegen boerderij zwaar beschadigd en werd 1 Duitser gedood, een ander raakte zwaar gewond.	Cornelissen, <i>Van grasmat tot Fliegerhorst</i> , 294	

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
11-04-1943	Ten gevolge van oorlogshandelingen (brisantbommen) nabij de blokpost Koppelboer is ernstige schade aangericht. Er zijn geen slachtoffers te betreuen.	Overijssel: 0025.2, 9245 luchtaanvallen	
17/18-04-1943	Een Engelse bommenwerper zou in het zuiden van de gemeente Denekamp zijn neergestort. Nader ingesteld onderzoek had echter geen resultaat.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	Locatie niet bekend
04/05-05-1943	Veel luchtgevechten boven Denekamp, vele bominslagen gingen gepaard met korter en langer durende vuurverschijnselen. Tussen 1 en 1:15 volgden 2 explosies elkaar op in de buurt van het dorp Denekamp. Er was een explosie in de onmiddellijke nabijheid van de uitkijkpost van de luchtbeschermingsdienst. In de Grootestraat werd een zware trottoirband en verscheidene tegels opgewipt en door elkaar gesmeten. Op 3 km ten noordoosten, 750 m over de grens in een heideveld, is een Engels vliegtuig onder een geweldige explosie neergestort. Op de plaats waar het zou zijn neergekomen was alleen een gat te zien, terwijl de onderdelen in grote tot zeer kleine brokstukken vanaf de ligplaats alleen in noordwestelijke richting op Duits en Nederlands grondgebied over een afstand van 5,5 km in een baan van 600 m breed waren neergekomen. Er waren meldingen over schade, neergekomen vliegtuigonderdelen, mitrailleurkogels en kanonprojectielen van klein formaat in de buurtschappen Berklenkamp / Noord Deurningen en de buurtschap Denekamp.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	Mogelijk relevant voor onderzoeksgebied maar geen exacte locatie van inslagen van CE in of nabij het onderzoeksgebied en geen bevestigende bron
13-05-1943	Ten gevolge van oorlogshandelingen (brisantbommen) nabij landgoed "Boer Korkotten" in de gemeente Losser is matige schade aangericht. Er zijn geen slachtoffers te betreuen.	Overijssel: 0025.2, 9245 luchtaanvallen	Exacte locatie niet bekend
13-05-1943	Een bom valt in Noord-Berghuizen. 16 woningen worden beschadigd.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 111	Vermoedelijk gaat het hier om onderstaande bominslag
13-05-1943	Schade veroorzaakt aan verschillende panden in Losser, waaronder in Noord Berghuizen, Zuid Lutte en de Bentheimerstraat.	Losser: 2413, luchtbescherming	
13-05-1943	In een bos op de Haerweg, op de Koppelboer bij Oldenzaal viel een bom van 8000 lb neer, afkomstig uit de Lancaster die bij Rossum ten onder ging. Het projectiel richtte ongelooflijk veel schade aan bij de rondom liggende boerderijen, alsmede aan panden in Oldenzaal zelf. Op de plaats van inslag was een krater zichtbaar en waren tientallen bomen als luciferhoutjes afgebroken. Gelukkig waren er geen doden te betreuen.	Cornelissen, <i>Van grasmot tot Fliegerhorst</i> , 298	Buiten onderzoeksgebied

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
13/14-05-1943	Tegen half 12 een zware explosie bij Oldenzaal, een brandend vliegtuig vliegt pal over de stad, verdwijnt in noordelijke richting en stort neer. Bij café Blaoshan is een luchttorpedo neergekomen, nabij Koppelboer niet ver van de spoorlijn Oldenzaal Bentheim. Schuin tegenover deze uitspanning is het projectiel neergekomen. Over een oppervlakte van wel 500 meter is alles wat boven de aarde aan bomen en struiken uitstak toegetakeld. De ontzettende luchtdruk heeft een zomerhuisje plat gedrukt en veel glasschade veroorzaakt. Er is geen krater te zien, daaruit is te concluderen dat het een luchttorpedo was, die ontploffen namelijk net boven de grond. Een bomscherv van minstens 5 kg wordt helemaal op de Denekamperstraat gevonden. Enorme ravage in de binnenstad, vooral ruiten en dakpannen, vooral het stadsgebied ten oosten van de Ootmarsumsestraat – Bisshopstraat – Grote Markt – Steenstraat.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 128-130	
13/14-05-1943	Bominslag in de zuidoostelijke hoek van de gemeente Denekamp. 2 brandende vliegtuigen vlogen voer het dorp Denekamp heen. 1 stortte in de gemeente Tubbergen neer, de ander in Losser. Bij de Rooms-Katholieke kerk te Lattrop, op de openbare weg, is een onontploft projectiel gevonden.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	
14-05-1943	Ten gevolge van oorlogshandelingen (brisantbommen) in de gemeente Losser, is lichte schade aangericht in Oldenzaal. Er zijn geen slachtoffers te betreuen. Er ontstond geen brand.	Overijssel: 0025.2, 9245 luchtaanvallen	
24-05-1943	Bij Noord-Berghuizen, in de gemeente Losser, vielen brandbommen. Niemand raakte gewond.	Cornelissen, <i>Van grasmat tot Fliegerhorst</i> , 300	Exacte locatie niet bekend
28/29-05-1943	Tussen Hengelo en Oldenzaal komen brandbommen neer.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 142	Exacte locatie niet bekend
12/13-06-1943	In buurtschap Groot-Agelo zijn twee brandbommen ontbrand en een blindganger is begraven. Aangenomen kan worden dat in Agelo meerdere brandbommen zijn afgeworpen en ontbrand, maar schade is niet aangericht.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	Buiten onderzoeksgebied
12/13-06-1943	Vliegtuigen neergestort in Noord-Berghuizen en Volte.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	Buiten onderzoeksgebied
12/13-06-1943	Halifax explodeert boven Bekspringweg, Noord Berghuizen, Oldenzaal.	Verliesregister Luchtoorlog	
13-06-1943	In Noord-Berghuizen, ten noordoosten van het woonhuis van Kloeze, stort een Engels vliegtuig neer. Drie huizen lopen schade op.	Luizink, In Losser is niets gebeurd, 111	
13-06-1943	Na middernacht, rond 2 uur, ontstond in de driehoek Losser – Oldenzaal – Denekamp een ware heksenketel. Twee Halifaxes stortten omlaag, waarvan 1 bij de Volthe ten onder ging en de ander ter hoogte van Noord-Berghuizen ontplofte.	Cornelissen, <i>Van grasmat tot Fliegerhorst</i> , 301	

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
13-06-1943	Een bommenwerper stort neer 50 meter links van de straatweg Oldenzaal – Denekamp, net onder de Denekamberbult. Later zal er ook nog eens een Amerikaanse jager neerstorten.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 142	Buiten onderzoeksgebied
13-06-1943	Grote massa's vliegtuigen trekken over, een aantal komt neer. Men heeft er wel 10 of 12 neer zien komen: 1 ligt in drie stukken bij 't Sijenborg aan de straat; 1 verbrande en 1 onbeschadigde in Volthe, 1 bij Brinkhorst in de Lutte, 1 tussen Weerselo en Fleringen. Allen zijn ze op hun terugweg verongelukt.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 80	
13-06-1942	Een Engels vliegtuig komt neer op de gronden van de weduwe Mollink in de buurtschap Beuningen. Duitse militairen.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 111	Buiten onderzoeksgebied
13-06-1943	Ten gevolge van oorlogshandelingen (brisantbommen) in een 'onbekende andere gemeente' is lichte schade aangericht in de gemeente Oldenzaal. Er zijn geen slachtoffers te betreuren. Er ontstond geen brand.	Overijssel: 0025.2, 9245 luchtaanvallen	Buiten onderzoeksgebied
13-06-1943	Meerdere bommen worden gevonden in Losser, onder andere bij het erve Aveskamp en in Overdinkel bij het erf van J. Olde Heuvel. Bij het erve Naafs in Overdinkel komen meer dan 100 bommen (uitgebrande fosforbommen) neer.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 111	Buiten onderzoeksgebied
23-06-1943	Meer dan 100 uitgebrande fosfor bommen neergevallen.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 149	
Juli 1943	Op een nacht komen vele kogels in Oldenzaal neer. Zelfs vernielt een projectiel de ruit van een slaapkamer.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 143	Exacte locaties niet bekend
09/10-07-1943	Door een bominslag in de gemeente Losser is een woning door brand verwoest.	Losser: 2412, luchtbescherming	Exacte locatie niet bekend; vermoedelijk heeft het te maken met onderstaande crash
09/10-07-1943	Crash Lancaster op de Haar tussen Glane en Overdinkel (gemeente Losser).	Verliesregister Luchtoorlog	Buiten onderzoeksgebied
09/10-07-1943	Het vliegtuig van John Ingram stort neer aan de Kremersveenweg / hoek Haweg in Losser	Bekke, <i>Plaatsen van herinnering</i> , 15	
09-07-1943	Lancaster crasht in De Zoeke bij Glane.	Bekke, <i>Plaatsen van herinnering</i> , 9	
10-07-1943	Door een brisantbom, brandbommen en een neergestort vliegtuig is nabij de Duitse grens matige schade aangericht. Er zijn twee licht gewonden te betreuren.	Overijssel: 0025.2, 9245 luchtaanvallen	
10-07-1943	In de buurtschap De Haar zijn bommen ontploft en is het huis van de familie T. Naafs uitgebrand. Hier is een Engels vliegtuig neergestort.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 112	
10-07-1943	Bij Glane, aan de Glanestraat op de Haar te Losser viel een Lancaster, waarbij een bom explodeerde. De volgende dag liet een Duitse springploeg een andere bom exploderen, bij een andere bom werd de ontsteking verwijderd.	Cornelissen, <i>Van grasmat tot Fliegerhorst</i> , 302	

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
09/10-07-1943	In de richting van de Denekamperweg is een bom neergekomen en ontploft. Het woonhuis van Bernard Wilhelm Huusken, Denekamperstraat 404 te Ootmarsum brandde hierbij af. Bij de boerderij van B.G. Pikkemaat no 28 aan de oostzijde van de openbare weg in het buurtschap Klein Agelo is een brisantbom gevallen in het weiland.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	Buiten onderzoeksgebied
10-07-1943	Om ongeveer 04.00 uur ontplofte dicht bij de boerderij van familie Pikkemaat, aan de Dusinkweg 1 te Klein Agelo, een zware brisantbom. Waarschijnlijk was het projectiel voorzien geweest van een tijdontsteker en te gelijk met de eerder genoemde brandbommen afgeworpen. De schade was enorm. Negen koeien werden gedood, terwijl er later nog een moest worden afgemaakt. Voor de rest ontstond veel gas- en dakschade en zaten er grote barsten in de muren van de boerderij.	Cornelissen, <i>Van grasmattot Fliegerhorst</i> , 302	
11-07-1943	Een ballon met brandmateriaal was neergekomen nabij de Lattroppestraat in de gemeente Denekamp, 600 m NNW van de kom en 5m verwijderd van de rand van de weg.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	Buiten onderzoeksgebied
13-07-1943	Jachtopziener Sukkel – van het Arboretum in de Lutte – vindt in een haverland 2 flesjes en nog 3 gebroken flesjes. De Ortskommandant in Enschede is verwittigd.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 112	Buiten onderzoeksgebied
14-07-1943	Op het erf van J.G. Kamphuis, Klein Agelo 26, gemeente Denekamp, zijn uitgebrande brandbommen gevonden. Deze zijn waarschijnlijk afgeworpen in de nacht van 9 op 10 juli.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	Buiten onderzoeksgebied
17-07-1943	Brandbom gevonden en tot ontbranding gekomen in Zuid-Lutte.	Losser: 2412, luchtbescherming	Buiten onderzoeksgebied
26-07-1943	Fw 190 crasht in De Lutte, gemeente Losser.	Verliesregister Luchtoorlog	Buiten onderzoeksgebied
26-07-1942	Een Duits vliegtuig neergestort nabij het Lutterzand.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 112	
26-07-1943	In het Lutterzand, bij de Poppe crasht een Fw 190.	Cornelissen, <i>Van grasmattot Fliegerhorst</i> , 304	
30-07-1943	Door J.G. Kamphuis, wonende te Klein-Agelo 26, gemeente Denekamp, is tijdens het roggemaaien een kleine zeskantige brandbom van 1,5 kg gevonden.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	Buiten onderzoeksgebied
10-08-1943	Een ballon met brandmateriaal is neergekomen bij de boerderij van Rekers te Tilligte gemeente Denekamp.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	Buiten onderzoeksgebied
11-08-1943	Op een weiland van Gerard Lohuis, in de buurtschap Oud Ootmarsum, is een fosforbom/ballonbom neergekomen en ontploft.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	Buiten onderzoeksgebied
28-08-1943	Een ballon met fosforbussen dreef laag over de gemeente Denekamp. De ballon met toebehoren is opgehaald en meegenomen.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	Buiten onderzoeksgebied

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
28-08-1943	Ballon met fosforbussen geborgen in het gemeentehuis. Hij was gevonden op de Protestante begraafplaats ten noordoosten van het dorp Denekamp. Later is de ballon opgehaald door de Wehrmacht.	NIOD, 216k: 184 Hoofdinspectie LBD	
29-08-1943	Vanmorgen om half 9 is de turfschuit van schipper Vos, liggend in het kanaal aan de Nordhornsestraat in Denekamp, door licht kanonvuur uit een vliegmachine beschoten, waardoor het schip beschadigd werd en zijn vrouw licht gewond.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 82	Buiten onderzoeksgebied
29-08-1943	Een vliegtuig vloog zeer laag over het kanaal Almelo-Nordhorn. Ongeveer 300m van de Gele brug in de verkeersweg Denekamp-Nordhorn liep een aantal kerkgangers over de kanaaldijk, die plotseling kogels in het water van het kanaal en op de dijk zagen uitslaan. Het turfschip Antje van de schipper Koenraad Vos werd met mitrailleurkogels en 2cm kanonprojectielen beschoten.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	
29-08-1943	Een turfschip, de tjalk 'Antje' van familie Vos, werd ter hoogte van Denekamp door een Mosquito beschoten. De boot lag in het Almelo-Nordhorn Kanaal. Er vielen twee gewonden. Hoewel de schade aanzienlijk was zonk het schip niet.	Cornelissen, <i>Van grasmal tot Fliegerhorst</i> , 305	
16-09-1943	Afgelopen nacht zijn er twee bommen gevallen op de kanaaldijk ten oosten van de nieuwe brug in de Nordhornschestraat, veel huizen beschadigd. Ik ging kijken en zag de eerste gebroken ruiten in het huis van Willem Harmsen aan de straat. Hoe verder men ging in de richting van Nordhorn, hoe meer vernieling. Overal kan men door de huizen heen kijken. De nieuwe kerk miste ook veel pannen en had gebroken ruiten. Het café Dierselhuis heel erg getroffen, ook het huis van Uhlman enz. Zo gaat het door tot over de grens, langs de straat en terzijde ervan. Een bom is gevallen aan de voet van de Zuidelijke Kanaaldijk bij de boerderij van G. Damhuis, 200 meter van de brug.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 84	Buiten onderzoeksgebied
16-09-1943	In Denekamp, bij het kanaal Alemlo-Nordhorn, viel ter hoogte van de plek waar thans het Omleidingskanaal het oude kanaal kruist, om 04.08 een bijzonder zware vliegtuigbom. Het was een 12.000 ponder die werd gedropt door een Lancaster. De bomtrechter had een middellijn van 25 meter. Enkele woningen liepen schade op.	Cornelissen, <i>Van grasmal tot Fliegerhorst</i> , 305	
16-09-1943	300m O.N.O. van de brug in de hoofdverkeersweg Denekamp – Nordhorn over het kanaal Almelo-Nordhorn is in het kanaal een bom gevallen. Het vermoede kaliber is ca. 2000 kg.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	
16-09-1943	Ten gevolge van oorlogshandelingen (brisantbommen) nabij het kanaal Almelo – Nordhorn in gemeente Denekamp is matige schade aangericht. Er zijn 6 gewonden te betreuren. Er ontstond geen brand.	Overijssel: 0025.2, 9245 luchtaanvallen	
29-09-1943	Brandbommen gevonden in de buurtschap Groot-Agelo. 3 brandhaarden, waarvan 2 ter hoogte van Ootmarsum en 1 in de richting van Lattrop. Ook in Noord-Deurningen zijn brandbommen gevallen.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	Buiten onderzoeksgebied

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
10-10-1943	15:00 tijdens een populaire voetbalwedstrijd vinden er luchtgevechten plaats boven Oldenzaal. Overal vindt men granaat- en bomscherven en kogels. Deskundigen vermoeden dat er een bom in de lucht is ontploft.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 146	Exacte locaties niet bekend
10-10-1943	Te Losser achter de zogenaamde kleigaten van Osse is een bom ontploft in een weiland. De krater heeft een doorsnede van 8 m en is 3 m diep.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 112	Buiten onderzoeksgebied
10-10-1943	Te Overdinkel achter de boerderij van Beernink wonende 0.620 is een gedeelte van een vliegtuig neergevallen.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 112	
10-10-1943	Bij Losser kwam eveneens van alles uit de lucht vallen. Zo viel achter de boerderij van Beernink in Overdinkel een stuk vliegtuig, terwijl bij de kleigaten van Losser een tweetal brisantbommen terecht kwamen. Slechts 1 kwam tot ontploffing.	Cornelissen, <i>Van grasmat tot Fliegerhorst</i> , 311-312	
19-10-1943	Drie ontbrande fosforbommen gevonden, 3 km ten noorden van het dorp Losser, vermoedelijk de tevoren afgeworpen. 2 km oostelijk van deze plaats zijn nog twee niet ontplofte fosforbommen gevonden, waarvan 1 op Duits grondgebied.	Losser: 2412, luchtbescherming	Buiten onderzoeksgebied
20-10-1943	Een niet-ontplofte granaat komt door het dak van een woning aan de Gammelkerstraat in Oldenzaal.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 144	Buiten onderzoeksgebied
20-10-1943	In Oldenzaal viel om vier 's morgens een niet ontplofte Flak granaat door het dak van een woning aan de Gammelkerstraat.	Cornelissen, <i>Van grasmat tot Fliegerhorst</i> , 312	
05-11-1943	In de Hofstraat in Oldenzaal valt een soort rookbom.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 140	Buiten onderzoeksgebied
05-11-1943	Luchtgevecht boven Oldenzaal, her en der kwamen stukken metaal, afkomstig van projectielen en vliegtuigen, in de stad terecht. In de Hofstraat viel een soort rookbom.	Cornelissen, <i>Van grasmat tot Fliegerhorst</i> , 313	
22-12-1943	Twee reservebrandstoftanks zijn neergekomen op het landgoed Singraven te Denekamp.	NIOD, 216k: 184 Hoofdinspectie LBD	Geen indicatie voor CE
22-12-1943	2 reservebenzinetanks zijn neergekomen op het landgoed Singraven te Denekamp.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	
1943	Het dorp Hengevelde werd bij vergissing door de Amerikanen gebombardeerd. Hierdoor vielen 7 doden.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 132	Buiten onderzoeksgebied
1944	Nu de jagers zoveel treinen beschieten is het op de Koppelboer levensgevaarlijk. De Eekte loopt eveneens risico's. Keer op keer duikt er een machine naar beneden.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 186	Spoorlijn is buiten onderzoeksgebied
1944	Bij het station van Oldenzaal en in de omgeving van villa op het Kalheuvelpink graven Oldenzalers zogenaamde schuttersputjes. Bij de Watertoren worden verdedigingswerken aangelegd ten behoeve van het ziekenhuis.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 192	Buiten onderzoeksgebied

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
1944	Door de vele stukken afweergeschut die rond Oldenzaal staan opgesteld (het vliegveld, Deurningen, Bentheim, Salzbergen, twee of drie stukken flak op spoorwagons bij het station, op de Enschedestraat en bij de Bentheimerstraat) lopen de Oldenzalers dagelijks gevaar door granaatsplinters geraakt te worden. Op het dak van een huis aan de Sparstraat 47 ontploft een granaat van het luchtafweergeschut.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 199	Incidentele luchtafweer-granaten leiden volgens de WSCS-OCE niet tot verdacht gebied (zie Bijlage 2)
1944	Het geschiedt met regelmaat van de klok dat jagers boven of in de nabijheid van Oldenzaal als een havik neerstorten en salvo's afvuren op legervoertuigen.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 201	Exacte locatie niet bekend
1944	Op de ijsbaan achter de Sparstraat in Oldenzaal is licht afweergeschut opgesteld.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 201	Buiten onderzoeksgebied
Januari 1944	Verschillende meldingen van neergekomen kogels in Oldenzaal, bij het Lyceum wordt iemand zodanig door scherven gewond dat hij in het ziekenhuis wordt opgenomen.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 175	Buiten onderzoeksgebied
04-01-1944	Vermoedelijk liggen er 5 blindgangers in de gemeente Losser. 1 wordt gedemonteerd en 2 heeft men laten ontploffen, maar de andere 2 zitten vermoedelijk nog in de grond.	Losser: 2413, luchtbescherming	Exacte locatie onbekend
09-01-1944	Veel meldingen komen binnen m.b.t. het neerkomen van mitrailleurkogels en lichte projectielen / projectielscherven op verschillende wegen en straten in en om het dorp Denekamp en op de velden van de buurtschap Lattrop, gemeente Denekamp.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	Exacte locaties niet bekend
14-01-1944	In een bos, bij perceel N.L. 79 (Noord-Lutte), eigendom van de heer G. Sanderink, stort een 2-motorige Messerschmitt neer.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 112	Buiten onderzoeksgebied
14/15-01-1944	Bf 110 crasht in De Lutte gemeente Losser.	Verliesregister Luchtoorlog	
22-01-1944	Op het land van landbouwer Rolink in de Noord-Lutte stort een 4-motorig Engels vliegtuig neer. De Halifax B-111 serienummer H.X. -312 kwam in stukken neer op de akkers van Roolink, Noord-Lutte 143 en J. oude Ophuis no. 117.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 112	Buiten onderzoeksgebied
22-01-1944	Halifax ontploft ter hoogte van Lutterzand, even ten noordwesten van de Kribbenburg.	Cornelissen, <i>Van grasmat tot Fliegerhorst</i> , 322	
22-01-1944	Een Halifax stort neer bij de Kribbenburg, op de Lutterzandweg, De Lutte.	Bekke, <i>Plaatsen van herinnering</i> , 21	
30-01-1944	12.45 – 1.40 gedurende luchtgevechten wordt melding gemaakt van talloze mitrailleurkogels en enige ontploffende projectielen in het dorp Denekamp. Verwondingen worden niet vastgesteld, behalve sporen op wegdek en huizen werden slechts kapotte dakpannen en stukgeschoten stenen van huizen geconstateerd. De schade aan deze eigendommen is echter te verwaarlozen.	NIOD, 216k: 184 Hoofdinspectie LBD	Exacte locaties niet bekend
30-01-1944	Gedurende luchtgevechten boven de gemeente Denekamp worden meldingen gemaakt van talloze mitrailleurkogels en enige ontploffende projectielen in het dorp Denekamp.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
30-01-1944	Noodlanding van een eenmotorige Messerschmitt in Noord-Lutte.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 113	
30-01-1944	Bf 109 noodlanding Beuningerstraat nabij De Lutte (gemeente Losser.	Verliesregister Luchtoorlog	Buiten onderzoeksgebied
30-01-1944	In Noord-Deurningen aan de Johanninksweg is een benzinetank neergekomen.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	Geen indicatie voor CE
10-02-1944	Fw 190 crasht in Lattrop, gemeente Denekamp.	Verliesregister Luchtoorlog	Exacte locaties niet bekend
10-02-1944	Fw 190 is uit grote hoogte loodrecht neergestort en heeft zich diep ingegraven in een weide naast de boerderij van landbouwer Scholte, Lattrop 4, gemeente Denekamp. Het toestel is uit elkaar geslagen en verbrand en grotendeels onder de bodem verdwenen. Het bergingscommando van het vliegveld Twente zal gelegener tijd de resten verwijderen. Verdere ongelukken zijn niet voorgekomen. Verder werden nog twee reservebrandstoftanks gevonden. Ten slotte werd melding gemaakt dat de kapitale boerderij van H.J. Scholtenhave te Denekamp tijdens luchtgevechten door het inslaan van projectielen in brand was geraakt, de boerderij is grotendeels afgebrand.	NIOD, 216k: 184 Hoofdinspectie LBD	
10-02-1944	Vliegtuig brandend neergestort in Zuid-Lutte, aan de straatweg Oldenzaal-Bentheim.	Losser: 2413, luchtbescherming	
10-02-1944	Een Fw190 is neergestort in een weide naast de boerderij van Scholte, Lattrop 4 gemeente Denekamp. Een benzinetank werd gevonden bij de woning van C.C. Weerkamp De boerderij van H.J. Scholtenhave te Denekamp was tijdens de luchtgevechten geraakt door projectielen en in brand gevlogen. De boerderij is grotendeels afgebrand. In de buurtschap Noord-Deurningen zijn twee benzinetanks neergekomen bij landbouwer Goosink.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	
10-02-1944	Fw 190 crasht in De Poppe gemeente Losser.	Verliesregister Luchtoorlog	Buiten onderzoeksgebied
10-02-1944	In de Poppe stort een Fw 190 neer.	Cornelissen, <i>Van grasmat tot Fliegerhorst</i> , 323	
23-02-1944	In de buurtschap De Lutte stort een Engels vliegtuig neer.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 113	Buiten onderzoeksgebied
29-02-1944	Vier reservebenzinetanks neergekomen in de gemeente Denekamp.	NIOD, 216k: 184 Hoofdinspectie LBD	Geen indicatie voor CE
29-02-1944	In het buurtschap Breklenkamp zijn vier reserve benzinetanks neergekomen.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	
Maart 1944	Een schooljongen uit de Molenstraat in Oldenzaal wil een projectiel demonteren in de kelder. Een ontploffing volgt, zijn linker onderbeen en rechterpink moeten geamputeerd worden.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 209	Exacte locaties niet bekend
06-03-1944	P-47 crasht bij de Rammelbeekweg in Denekamp.	Verliesregister Luchtoorlog	Buiten onderzoeksgebied

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
06-03-1944	Tegen 3 uur hevig luchtgevecht; Duitse jagers tegen een groot aantal bommenwerpers. Een bommenwerper aangeschoten, een jager neergedaald in Breklenkamp. Er wordt hevig geschoten, kogels ketsen in het dorp op de straten. Bij het ziekenhuis drong een kleine granaat in het trottoir. In Lattrop is een Amerikaanse jager neergestort, in Reutum een bommenwerper.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 89	
06-03-1944	Een Amerikaanse eenpersoons jager stortte brandend neer op een weideterrein behorende aan B. Roelink, Lattrop 20 a. Vele boordwapenpatronen en projectielen kwamen neer in het dorp Denekamp. Geringe schade.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	
06-03-1944	Tijdens hevige luchtgevechten zijn vele boordwapenpatronen en – projectielen in het dorp Denekamp en in de omgeving neergekomen. Een vliegtuig stortte richting Lattrop brandend neer. De kogelinslagen hebben geen persoonlijke ongelukken noch noemenswaardige schade aan eigendommen of wegen toegebracht. Het neergestorte vliegtuig is een Amerikaanse eenpersoons eenmotorige jager die bij het inslaan totaal vernietigd is en welks resten verbrandden. De piloot is gearresteerd. De resten liggen op een weideterrein van B. Roelink, Lattrop 20a.	NIOD, 216k: 184 Hoofdinspectie LBD	
08-03-1944	Luchtgevecht boven Beuningen, een Duits jachtvliegtuig stort neer in Beuningen.	Lossen: 2413, luchtbescherming	Buiten onderzoeksgebied
23-03-1944	Tijdens het overvliegen van meerdere vliegtuigen is een Amerikaans blusapparaat naar beneden gekomen en in de gemeente gevallen.	NIOD, 216k: 184 Hoofdinspectie LBD	Geen indicatie voor CE
23-03-1944	Een Amerikaans brandblusapparaat kwam neer in Breklenkamp.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	
24-03-1944	Bominslag over de grens op Duits gebied, maar die avond waren ook drie blindgangers in de gemeente Denekamp neergekomen. De bevolking van deze verlaten streek had het huilen van bommen gehoord, maar niet het ploffen. De inslaggaten hebben een middellijn van circa 1.50 m. De bommen zijn in de weke bodem verdwenen.	NIOD, 216k: 184 Hoofdinspectie LBD	Buiten onderzoeksgebied
24-03-1944	Bominslag over de grens op Duits gebied. 3 blindgangers zijn neergekomen in Lattrop en Tilligte.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	
07-04-1944	2 benzinetanks neergekomen, aan de Vasserweg en in Groot Agelo.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	Geen indicatie voor CE
08-04-1944	Verschillend luchtdoelprojectielen neergekomen in Denekamp. 3 bij G.J. Derkman, B.D.4; 1 in de RK meisjesschool aan de Willem de Zwijgerstraat en 1 in het RK ziekenhuis in dezelfde straat.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	Incidentele luchtafweer-granaten leiden volgens de WSCS-OCE niet tot verdacht gebied (zie Bijlage 2)

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
08-04-1944	Ten gevolge van brisantbommen in het noordelijk deel van het dorp Losser is matige schade aangericht. Er zijn 1 dode en 3 gewonden te betreuren.	Overijssel: 0025.2, 9245 luchtaanvallen	Buiten onderzoeksgebied
08-04-1944	22 kleine brisantbommen neergekomen bij de Postweg tussen Losser – De Lutte en Oldenzaal, geen schade. Later is nog een blindganger gevonden.	Losser: 2413, luchtbescherming	
08-04-1944	Een bom valt in de buurt van de boerderij Groote Beverborg in Zuid-Lutte. De 25-jarige landbouwersknecht Gerhardus Johannes Olde Teussink, wonende in Zuid-Lutte, wordt daarbij door een bombscherf dodelijk getroffen.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 113	
12-04-1944	Schietoefeningen voor het luchtafweergeschut, de driehoek 'weg Oldenzaal – Ootmarsum, kanaal, weg Reutum – Oldenzaal' is voor alle verkeer gesloten van 's morgens 6 tot 's middags 12 uur.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 181-182	Buiten onderzoeksgebied
12-04-1944	In buurtschap Groot-Agelo zijn twee 8.8 Duits luchtdoelgranaat neergekomen. Dit projectiel is afkomstig van de schietoefeningen van een flakbatterij in de buurtschap Deurningen.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	Incidentele luchtafweergranaten leiden volgens de WSCS-OCE niet tot verdacht gebied (zie Bijlage 2)
13-04-1944	In de buurtschap Groot-Agelo op een heideperceel ten zuidoosten van de woning van H. Westerik is een projectiel van het luchtdoelgeschut neergekomen. Een dag later is eenzelfde projectiel daar dichtbij ingeslagen. Deze granaten zijn afkomstig van op 12 april 1945 gehouden schietoefeningen van een flakbatterij in de buurtschap Deurningen gemeente Weerselo.	NIOD, 216k: 184 Hoofdinspectie LBD	
13-04-1944	Een vliegtuig scheert laag over Oldenzaal. Er volgen twee zware explosies. Drie woningen, een eindje voorbij het Parochiehuys, pal naast de hoek die de Katoenstraat maakt met de Lyceumstraat, hebben een voltreffer gehad. Ze zijn volkomen vernield. De andere bom heeft een gat geslagen op de grens van het schoolplein van de Koningin des Vredesschool en de straat. Twee grote kraters markeren de plaatsen, er vallen meerdere doden.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 182	Buiten onderzoeksgebied
13-04-1944	Ten gevolge van oorlogshandelingen (brisantbommen) nabij de Lyceumstraat is aanzienlijke schade aangericht in de gemeente Oldenzaal. Er zijn 3 doden en 2 zwaargewonden te betreuren. Er ontstond geen brand.	Overijssel: 0025.2, 9245 luchtaanvallen	
13-04-1944	In Oldenzaal vallen twee brisantbommen. 1 komt terecht bij de Lyceumstraat en de ander aan de rand van het schoolplein van de Koningin des Vredesschool. Een huis kreeg een voltreffer en het hele gezin Grooters kwam daarbij om het leven.	Cornelissen, <i>Van grasmate tot Fliegerhorst</i> , 336	
24-04-1944	Bom is neergekomen en ontploft in het land van B. Rolink, Oud Ootmarsum 8.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	Buiten onderzoeksgebied

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
27-04-1944	Melding dat in de voorgaande dagen enkele luchtdoelprojectielen zijn neergekomen: 1. Een in de Slotgaren op Beugelscamp, naast het voetbalterrein 2. Een in het Blokhuisbos, gelegen aan de Molendijk 3. Een in het Boomgaardbos, gelegen aan de Dinkel bij de watermolen 4. Een in het Akkermaalshout, gelegen aan de Ootmarsumsestraat, hoek oprijlaan Singraven 5. Twee in de Hagelmeien, zuidelijk van de Dinkel tegenover boerderij Koekoek Mogelijk zijn deze projectielen blindgangers of zijn ze onder de grond ontploft omdat er geen explosies zijn gehoord. Mogelijk zijn er meerdere projectielen neergekomen, maar het dichte hakhout bemoeilijkt precieze nasporingen. Bewaking van het terrein is niet noodzakelijk aangezien de bossen van het landgoed Singraven niet voor publiek toegankelijk zijn .	NIOD, 216k: 184 Hoofdinspectie LBD	Incidentele luchtafweer-granaten leiden volgens de WSCS-OCE niet tot verdacht gebied (zie Bijlage 2)
27-04-1944	Op het landgoed Singraven zijn diverse luchtdoelprojectielen neergekomen.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	
28-04-1944	Een trechter van een ontplofte bom gevonden in het land van B. Rolink, Oud Ootmarsum 8, gemeente Denekamp. De explosie zou op 24 maart 1944 plaats moeten hebben gehad, om 20.50 op die dag werd het in de juiste richting waargenomen door de luchtwachtdienst.	NIOD, 216k: 184 Hoofdinspectie LBD	Buiten onderzoeksgebied
30-04-1944	Op het erf van de boerderij Koekoek op Singraven is een projectiel van het afweergeschut neergekomen en later ontploft.	Denekamp: 17-4 luchtbeschermingsdienst	Incidentele luchtafweer-granaten leiden volgens de WSCS-OCE niet tot verdacht gebied (zie Bijlage 2)
10-05-1944	In Zuid-Lutte bij perceel 211 wordt op het land een mitrailleur gevonden met 86 scherpe patronen. Weduwe Tönis deed aangifte. Bij perceel 79 in Noord-Lutte wordt een loop van een mitrailleur gevonden.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 113	Buiten onderzoeksgebied
19-05-1944	Aan de Denekamperstraat in Noord-Berghuizen wordt een boven de grond uitstekend projectiel gevonden. Het wordt meegenomen door het hoofd van de afdeling Luchtbescherming en een Duitse militair.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 113	Buiten onderzoeksgebied
19-05-1944	P-47 crasht nabij de weg Hengelo – Oldenzaal, nabij Deurningen.	Verliesregister Luchtoorlog	Buiten onderzoeksgebied
23-05-1944	Ten gevolge van brisantbommen in de wijk Zuid-Berghuizen is lichte schade aangericht. Er zijn geen slachtoffers te betreuren.	Overijssel: 0025.2, 9245 luchtaanvallen	Buiten onderzoeksgebied
23-05-1944	Twee diepe gaten met een doorsnede van 7 meter en een diepte van 7 meter worden in een weiland in Zuid-Berghuizen aangetroffen. Schade ontstond aan de percelen no. 134a en 134c.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 114	
31-05-1944	In Groot-Agelo ontstond een heidebrand. Oorzaak: luchtdoelgeschut.	Overijssel: 0025.2, 9245 luchtaanvallen	Buiten onderzoeksgebied

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
Juni 1944	Arbeiders van de Dienst Openbare Werken moeten eind juni schuttersputjes graven, op 5 meter afstand van elkaar en wel langs een stuk van de route Hengelsestraat – Rondweg – Denekamperstraat. De gaten zijn zo diep dat een man erin kan staan. Als er gevaar dreigt kunnen ze bescherming bieden aan soldaten en passanten.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 200	Deze zijn te zien op luchtfoto 3015 van 23-03-1945. Volgens de WSCS-OCE leiden mangaten niet tot verdacht gebied (zie Bijlage 2)
20-06-1944	Een jager duikt boven Oldenzaal neer en beschiet in de Eekte een legertrain. Een Duitser sneuvelt en verschillende raken gewond. De locomotief is finaal in puin geschoten. Woningen aan de Lyceumstraat zijn beschadigd. Ook midden in de stad komen kogels neer. Enkele daken zijn kapot en een kogel versplinterde ruiten van het gebouw Openbare Werken op de Eiermarkt.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 193	Buiten onderzoeksgebied
20-06-1944	De NS vermeldt de beschieting van trein 655.100 tussen Oldenzaal en Hengelo, waarbij een soldaat werd gedood en een gewond. Waarschijnlijk gaat het hier om een Mustang.	Zwanenburg, <i>Nooit was het stil II</i> , 242	
20-06-1944	Bij Oldenzaal werd in de Eekte een legertrain beschoten. De locomotief werd vernietigd. De rondom Oldenzaal opgesteld Flak-stellingen hadden hevig teruggevuurd op de Amerikaanse jachttoestellen. Een stelling werd hierdoor ontdekt en eveneens aangevallen, waardoor een Duitser om het leven kwam en een ander gewond raakte.	Cornelissen, <i>Van grasmal tot Fliegerhorst</i> , 304	
29-06-1944	Om 09.10 uur wordt trein 654.077 tussen Oldenzaal en de grens beschoten, 5 soldaten gedood, 30 zwaar gewond.	Zwanenburg, <i>Nooit was het stil II</i> , 246	Buiten onderzoeksgebied
29-06-1944	Militaire trein op ca 2 km van de Duitse grens door vliegtuigen beschoten. 6 wagons brandden uit, aanhoudende ontploffingen werden gehoord.	Lossers: 2413, luchtbescherming	
29-06-1944	Om 09.15 bevuurden Amerikaanse jagers een trein tussen Oldenzaal en de grens. 5 Duitsers sneuvelden en niet minder dan 30 raakten gewond.	Cornelissen, <i>Van grasmal tot Fliegerhorst</i> , 304	
27-07-1944	Vanavond ongeveer 19:30 is een Amerikaanse jager, die blijkbaar motordefect had, neergestort midden op de Oldenzaalschestraat tussen Elzahoeve en Sijenborg. Totaal vernield, groot gat in de straat, wegdek omhoog geperst. De piloot is omgekomen.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 91	Buiten onderzoeksgebied
29-07-1944	4 of 5 Mustangs doen een aanval op een Duitse troepentrein bij het viaduct Lossersedijk, de Lutte richting Oldenzaal. Vanaf de Duitse grens werd de trein in de lengte beschoten. Op de trein was voor en achter luchtafweergeschut geïnstalleerd, maar de Duitsers hadden geen tijd om die in stelling te brengen. Er vielen vele doden en gewonden..	Bekke, <i>Plaatsen van herinnering</i> , 24	Buiten onderzoeksgebied
29-07-1944	4 vliegtuigen beschieten een trein van de Wehrmacht bij de Oude Postweg. De trein was in brand geschoten, en de daarin opgeslagen munitie ontplofte. Verschillende doden en gewonden onder de Wehrmacht.	Lossers: 2413, luchtbescherming	

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
04-08-1944	Een jager komt op Oldenzaal toe, dan weigert de motor en bijna loodrecht stort het toestel neer. Knetter van mitrailleurkogels, een doffe knal, wat rook en het is gebeurd. Bijna aan het eind van de Denekamper Bult, richting Denekamp, is het vliegtuig neergekomen. De piloot heeft een gat in de grond geslagen.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 186	Buiten onderzoeksgebied
04-08-1944	Bij Oldenzaal stortte om 20.25 een Amerikaanse P-47 neer. Het lichaam van de piloot liet een diepe afdruk in de aarde achter aan de Denekamperstraat. Het vliegtuig stortte neer op de Denekamperstraat.	Cornelissen, <i>Van grasmata tot Fliegerhorst</i> , 342	
04-08-1944	P-47 komt neer bij Denekamperstraat km 61.2, Noord-Berghuizen, gemeente Losser.	Verliesregister Luchtoorlog	
05-08-1944	Een Amerikaanse éénpersoons jager neergestort. Vlieger omgekomen.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 114	
24-08-1944	In Groot Agelo ontstond een heidebrand. Oorzaak: brandend voorwerp uit vliegtuig.	Overijssel: 0025.2, 9245 luchtaanvallen	Buiten onderzoeksgebied
06-09-1944	's Middags beschoten jachtvliegtuigen een trein bij de Koppelboer in Oldenzaal. Een Duitse soldaat kwam om het leven en de locomotief werd zwaar beschadigd.	Cornelissen, <i>Van grasmata tot Fliegerhorst</i> , 344	
17-09-1944	Door de Duitsers werd een viertal huizen opgeblazen om zo een beter zicht op de Rijn te krijgen. Daartoe behoorde ook het perceel Heuvelink no. 14, bewoond door mevrouw J.M. Strategier-Fischer.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 120	Buiten onderzoeksgebied
17-09-1944	Tegen half 12 duikt een jager boven Oldenzaal naar beneden en beschiet legerauto's in de Steenstraat. Een paar huizen krijgen lichte schade; de Sint-Antoniuskerk ook.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 201	Buiten onderzoeksgebied
23-09-1944	Even na 5 uur in de middag naderen 5 Amerikaanse jagers Oldenzaal. De flak begint te ratelen. De jagers schieten terug. Oldenzaal verdwijnt geschrokken in de kelders.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 201	Flak is buiten onderzoeksgebied
23-09-1944	Bij Oldenzaal hadden vijf Amerikaanse jagers een beschieting uitgevoerd.	Cornelissen, <i>Van grasmata tot Fliegerhorst</i> , 349	
28-09-1944	Mislukte wapenafworp voor het verzet, de wapens vielen vlak bij de Duitsers aan het grenskantoor Rammelbeek. De wapens zijn toch veilig gesteld door het verzet.	Boink, <i>In herdenking</i> , 38	Buiten onderzoeksgebied
03-10-1944	Er valt een bom bij het slachthuis aan de Parallelstraat in Oldenzaal. Een kantoorgebouw van het abattoir loopt schade op. Ook zijn er drie bommen bij de Leemsteeg gevallen. Gelukkig zijn er geen doden, wel schade.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 201	Buiten onderzoeksgebied
03-10-1944	Net voor middernacht vielen vier brisantbommen in Oldenzaal. Drie kwamen terecht bij de Leemsteeg en 1 bij het kantoorgebouw van het slachthuis aan de Parallelstraat. Persoonlijke ongevallen deden zich niet voor.	Cornelissen, <i>Van grasmata tot Fliegerhorst</i> , 350	

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
09-10-1944	Om 22:15 scheerde er een vliegtuig rakelings over de huizen, die mitrailleurvuur gaf op een Duitse auto voor het huis van de wed. Rikkerink aan de Oldenzaalschestraat in Denekamp. Dit huis is zwaar beschadigd door kogels, dat van H. Mensink ook, maar in mindere mate. Er zouden een Duitser en een NSB'er gewond zijn.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 100	Buiten onderzoeksgebied
10-10-1944	Vanmorgen wemelde het nog op de esch bij ons huis van Duitse soldaten, die Deckungslotcher in lange rijen moeten graven. Ook vlak langs de kerkhofshaag in Denekamp graven zij gaten.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 100	Buiten onderzoeksgebied
13-10-1944	Bij boer Mollink jr. (Horsthuis) in Tilligte is door de Duitsers munitie in het land gevonden.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 100	Buiten onderzoeksgebied
13-10-1944	1 bom gevallen en ontploft in De Marke.	Losser: 2413, luchtbescherming	Buiten onderzoeksgebied
19-10-1944	In de omgeving van de Poppe zijn 16 brisantbommen gevallen en ontploft, er liggen vermoedelijk nog twee blindgangers.	Losser: 2413, luchtbescherming	Buiten onderzoeksgebied
23-10-1944	20:00 viel er een bom bij de boerderij Steenkamp in 't Lattroppe veld. Een schuur vernield, het huis beschadigd.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 101	Buiten onderzoeksgebied
26-10-1944	Een Amerikaanse jager in Noord-Berghuizen onder de gemeente Losser neergekomen. Pilot neergekomen met een parachute bij het station van Oldenzaal en door Duitse militairen meegenomen.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 114	Exacte locatie niet bekend; niets te zien op luchtfoto 3015 van 23 maart 1945
26-10-1944	P-51 stort neer in Noord-Berghuizen, gemeente Losser (Kautz Jr., POW).	Verliesregister Luchtoorlog	
29-10-1944	Omstreeks 11.00 uur, zijn 13 brisantbommen uitgeworpen door Engelse of Amerikaanse vliegtuigen. Ze zijn niet ontploft.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 114	Exacte locatie onbekend
30-10-1944	17 brisantbommen uitgeworpen bij het dorp Losser.	Losser: 2413, luchtbescherming	Buiten onderzoeksgebied
01-11-1944	Om 9 uur 's avonds valt een bom op de rails bij de Koppelboer in Oldenzaal. Enkele wagons zijn uit de rails gelopen.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 202	Buiten onderzoeksgebied
02-11-1944	Een brisantbom uitgeworpen omstreeks 01.15 uur in de berm van de spoorweg Oldenzaal-Bentheim, waardoor schade werd aangericht aan verschillende wagons van een passerende trein.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 114	Buiten onderzoeksgebied
05-11-1944	Omstreeks 13.30 uur vallen brokstukken van een Engels of Amerikaans vliegtuig neer in de Zandbergen te Losser tussen grenspaal 3 en 4.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 114	Buiten onderzoeksgebied
06-11-1944	Bommen gevallen in Noord-Berghuizen. Tien percelen lopen schade op.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 114	Exacte locatie niet bekend; geen bevestiging van andere bronnen

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
06-11-1944	Tegen half 1 cirkelen 8 Amerikaanse jagers boven Oldenzaal. Een duikt en werpt een bom vlak bij de rails in de Leemsteeg. Een boerenhuis wordt ernstig beschadigd, 2 vrouwen raken gewond door kogels. Dan zien ze een trein bij de Koppelboer, er vallen enkele bommen. 3 burgers en 6 militairen sterven, een dertigtal soldaten is gewond.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 202	Buiten onderzoeksgebied
06-11-1940	In de middag verschijnen 8 Amerikaanse jagers boven Oldenzaal. Eerst werd een bom bij de Leemsteeg afgeworpen. Hierdoor raakte een huis beschadigd, terwijl twee vrouwen door rondvliegende kogels werden verwond. Even daarna concentreerden de vliegers zich op een trein bij de Koppelboer. Flak vuurde verbeteren, maar kon niet verhinderen dat enkele bommen werden afgegooid. Hierdoor werden zes Duitsers en 3 Oldenzalers gedood. Dertig andere Duitsers werden gewond.	Cornelissen, <i>Van grasmatt tot Fliegerhorst</i> , 355	
11-11-1944	24 Bostons voeren aanvallen uit op de spoorbrug bij Roermond en op een spoorwegknooppunt bij Oldenzaal. Hierbij waren ook Mitchells van 320 Squadron betrokken. De aanval op Oldenzaal moest in twee golven door 72 vliegtuigen worden gedaan, maar slechts 24 voerden de opdracht uit, waarbij bijna 43 ton brisant werd afgeworpen.	Zwanenburg, <i>Nooit was het stil II</i> , 443	Spoorlijn is buiten onderzoeksgebied
11-11-1944	Vijf bommen neergekomen in Zuid-Lutte bij boerderij no. 214. Gaten van 7 à 8 meter doorsnede en 2 à 3 meter diep. Dak- en glasschade aan vijf woonhuizen.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 114	Buiten onderzoeksgebied
16-11-1944	14:30 valt een bom in de buurt van de Tankenberg in Oldenzaal.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 202	Buiten onderzoeksgebied
16-11-1944	Op de Tankberg bij Oldenzaal viel die middag een brisantbom. Alleen bij wat gewassen trad beschadiging op.	Cornelissen, <i>Van grasmatt tot Fliegerhorst</i> , 356	
19-11-1944	Even na 08:00 schiet alles wat vuren kan op twee Amerikaanse jagers, die desondanks naar het station van Oldenzaal duiken en twee bommen afwerpen. Een ontploft. Woningen worden beschadigd en ruiten begeven het. Van de bemanning van de luchtafweer sneuvelt een soldaat en een andere wordt zwaar gewond.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 203	Buiten onderzoeksgebied
19-11-1944	Boven Oldenzaal verschijnen tot drie keer toe Amerikaanse jagers. Bij de eerste aanval, in de ochtend, werden twee bommen bij het station gegooit. 1 ontplofte, waardoor een bemanningslid van een Flak werd gedood en een ander gewond.	Cornelissen, <i>Van grasmatt tot Fliegerhorst</i> , 357	
21-11-1944	Reservetank komt in de Westwal te Oldenzaal neer, aan een huis wordt enige schade aangericht.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 199	Geen indicatie voor CE
26/27-11-1944	Mosquito's vliegen aanvalsvluchten uit in onder andere Oldenzaal, met speciale aandacht voor diens drukke spoorwegemplacement.	Zwanenburg, <i>Nooit was het stil II</i> , 459	Buiten onderzoeksgebied

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
29-11-1944	Minstens twee bommen uitgeworpen boven Denekamp. Deze zijn neergekomen bij de kanaalbrug in de Nordhornschestraat. Ze kwamen in het moeras terecht, maar de luchtdruk veroorzaakte grote schade aan daken en ruiten van de omliggende huizen, vooral aan dat van G. Eppink. Ook viel er een bom bij Berning op de grens.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 104	Buiten onderzoeksgebied
December 1944	Er komt een zware batterij luchtafweergeschut in de Eekte bij Oldenzaal te staan.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 192	Buiten onderzoeksgebied
10-12-1944	Er vallen bommen bij de kanaalbrug in Denekamp.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 104	Buiten onderzoeksgebied
10-12-1944	Bom ingeslagen op het terrein van de textielfabriek in Losser.	Losser: 2413, luchtbescherming	Buiten onderzoeksgebied
19-12-1944	Tegen half twaalf in de middag ontploft een depot landmijnen in het Martalager op de Tankenberg. 10 Russische krijgsgevangenen worden in stukken gereten, gebouwen schudden en in de Molenstraat springen de ruiten van twee winkels.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 212	Buiten onderzoeksgebied
19-12-1944	Bij een explosie in de munitie opslagplaats Martha te Noord-Lutte komen 10 Russen om het leven.	Losser: 2413, luchtbescherming	
19-12-1944	Het munitiedepot Marthalager lag tussen de Alleeweg en de Paasbergweg in De Lutte. Op 19 december 1944 deed zich een zware explosie voor, er zouden veel Russische krijgsgevangenen zijn omgekomen.	Bekke, <i>Plaatsen van herinnering</i> , 20	
22-12-1944	In een weiland te Noord-Berghuizen onder de gemeente Losser ter hoogte van de boerderij Hazewinkel, is in de namiddag een Amerikaans eenmotorig jachtvliegtuig van het fabrikaat "Temple" neergestort. Vermoedelijk door afweergeschut nabij Oldenzaal. machine had serie no. E.J.215.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 114	Buiten onderzoeksgebied
22-12-1944	Tempest van S.S. Williams stortte neer in een weiland in Zuid-Berghuizen, dat toen nog bij de gemeente Losser hoorde.	Bekke, <i>Plaatsen van herinnering</i> , 6	
22-12-1944	Tempest stort neer nabij boerderij Hazewinkel in de buurt van Oldenzaal.	Verliesregister Luchtoorlog	
22-12-1944	Licht afweergeschut schiet op 2 Amerikaanse jagers. Een ervan valt omstreeks half 4 neer bij het erve Het Hazewinkel.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 187	
22-12-1944	Een Tempest van No 486 Nieuw Zeeland Squadron keerde niet terug en stortte neer bij Losser, neergeschoten door luchtafweer. De piloot F/L Williams kwam om het leven.	Zwanenburg, <i>Nooit was het stil II</i> , 483	
29-12-1944	Fw 190 crasht in Oldenzaal.	Verliesregister Luchtoorlog	Buiten onderzoeksgebied
29-12-1944	Fw 190 van III/JG6 komt neer bij Oldenzaal, waarbij de piloot om het leven kwam.	Zwanenburg, <i>Nooit was het stil II</i> , 491	
29-12-1944	Omstreeks 15.45 stortte bij Oldenzaal een Fw 190 neer, die terecht kwam in een bosperceel van Hazewinkel, aan de Visschedijk.	Cornelissen, <i>Van grasmat tot Fliegerhorst</i> , 362	

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
30-12-1944	Bij het bos van Hazewinkel in Zuid-Berghuizen is een Duitse jager neergekomen. De piloot is omgekomen.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 114	Buiten onderzoeksgebied
31-12-1944	Fw190 van I/JG6 stort neer bij Oldenzaal.	Zwanenburg, <i>Nooit was het stil II</i> , 494	
31-12-1944	Fw 190 stort neer bij de Poortbultenweg, De Lutte, gemeente Losser.	Verliesregister Luchtoorlog	Buiten onderzoeksgebied
1945	Wanneer het weer het maar even toelaat controleren jachttoestellen het spoorwegverkeer en de militaire transporten over de weg bij Oldenzaal. Elke dag is er wel drie tot vier keer luchtalarm.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 224	Exacte locatie niet bekend
1945	Als de jagers een voertuig bemerken op een lang stuk weg duiken ze als haviken naar beneden. Er zijn veel aanvallen op spoorrails en straten in en rond Oldenzaal.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 230	
01-01-1945	Bij de Oude Postweg in Oldenzaal stort een Duitse jager neer.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 223	Buiten onderzoeksgebied
04-01-1945	Fw 190 crasht in Oldenzaal.	Verliesregister Luchtoorlog	Buiten onderzoeksgebied
04-01-1945	Fw 190 crasht in Oldenzaal.	Verliesregister Luchtoorlog	
04-01-1945	Fw 190 crasht bij de Weerseloseweg in Oldenzaal – De Essen.	Verliesregister Luchtoorlog	
04-01-1945	Fw 190 crasht in Oldenzaal.	Verliesregister Luchtoorlog	
04-01-1945	Bij Oldenzaal werden ten minste drie Fw190's van 2/JG1 van Twenthe neergeschoten, de vliegers kwamen om het leven.	Zwanenburg, <i>Nooit was het stil II</i> , 509	
04-01-1945	11 jagers zijn zichtbaar boven Oldenzaal, opeens is er een luchtgevecht aan de gang. Een Duitse piloot verlaat zijn machine te laat en stort neer bij de Rondweg, ongeveer ter hoogte van de Rossumerstraat. Het toestel komt neer achter de boerderij Het Hakenberg. In de richting Weerselo stort een Engelse jager neer. Nog twee toestellen stortten neer, 1 bij de Weerselosestraat en 1 bij het vliegveld.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 224	
04-01-1945	Omstreeks 13.30 vond boven de omgeving van Oldenzaal een luchtgevecht plaats, een formatie van 7 Fw 190s werd aangevallen door Spitfires. Een Fw 190 kwam terecht in een weide bij de boerderij Hakenberg te Noord-Berghuizen, in de gemeente Losser kwam een tweede neer, en een derde boorde zich op De Essen (thans nieuwbouw) aan de Weerselosestraat in de grond. In 1985 is dit vliegtuig geborgen..	Cornelissen, <i>Van grasmat tot Fliegerhorst</i> , 365	
04-01-1945	Duits vliegtuig stort neer nabij de boerderij "Hakenberg" in Noord-Berghuizen omstreeks 13.30 uur. De vlieger komt om.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 115	
04-01-1945	Nabij een dennenbos van de landbouwer Oosterbroek stort een Duits jachtvliegtuig neer. De piloot komt om.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 115	
04-01-1945	Een FW 190 stort neer nabij Hakenberg, Hakenbergweg, De Lutte.	Bekke, <i>Plaatsen van herinnering</i> , 21	

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
05-01-1945	Tegen half 1 duiken jagers bij Oldenzaal naar beneden en schieten twee auto's stuk op de Rondweg.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 224	Exacte locatie niet bekend
05-01-1945	Op de Rondweg bij Oldenzaal werden twee Duitse auto's vernietigd.	Cornelissen, <i>Van grasmat tot Fliegerhorst</i> , 366	
14-01-1945	Spitfire crasht bij het landgoed De Haer in Oldenzaal.	Verliesregister Luchtoorlog	Buiten onderzoeksgebied
14-01-1945	Spitfire komt neer op landgoed De Haer bij Oldenzaal.	Cornelissen, <i>Van grasmat tot Fliegerhorst</i> , 368	
14-01-1945	Een Engelse jager stort neer in een perceel bouwland aan de Hengelosestraat in Noord-Berghuizen gemeente Losser, achter de woning van de weduwe Seijger. De piloot komt om het leven.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 115	Exacte locatie niet bekend; op de luchtfoto van 23 maart 1945 is niets te zien
14-01-1945	Amerikaans toestel stort neer bij de Hengelosestraat, even ten westen van het punt waar de rondweg op de Hengelosestraat uitkomt.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 224	
14-01-1945	Spitfire van de Canadese F/L Land kwam achter de woning van Wed. Seiger aan de Hengelosestraat te Oldenzaal neer. Land werd dood bij het verbrande wrak aangetroffen.	Cornelissen, <i>Van grasmat tot Fliegerhorst</i> , 368	
14-01-1945	F/L Land werd met zijn Spitfire neergeschoten en stortte neer bij Losser.	Zwanenburg, <i>Nooit was het stil II</i> , 516	
14-01-1945	Spitfire crasht aan de Hengeloschestraat Noord-Berghuizen Oldenzaal (gemeente Losser).	Verliesregister Luchtoorlog	
14-01-1945	Fw 190 stort neer bij De Zandbergen in Losser.	Verliesregister Luchtoorlog	Buiten onderzoeksgebied
14-01-1945	Duits vliegtuig stort neer in de Zandbergen bij Losser. De vlieger heette Otto Schulz.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 115	
14-01-1945	Duitse jager stort neer in de huidige Scholtinkstraat.	Bekke, <i>Plaatsen van herinnering</i> , 13	
14-01-1945	Een Duitse jachtvliegtuig Focke-Wulf stort neer op woonhuizen, waardoor zes doden vallen. De Duitse jager stort neer op twee dubbele woonhuizen, te weten de percelen D.161, D.160, D.158, D.159 gelegen aan de Dinkelstraat (de huidige Scholtinkstraat) te Dorp Losser. Hier woonden de volgende gezinnen:	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 115	Buiten onderzoeksgebied
14-01-1945	Fw 190 stort neer de huidige Scholtinkstraat 34-40 te Losser.	Verliesregister Luchtoorlog	
16-01-1945	Om 13:15 werpt een vliegtuig bommen af. 13 bommen zijn neergekomen even over de Rondweg, ten westen van de Tijaardenweg. Een huis is vrij ernstig beschadigd, twee andere minder.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 227	Buiten onderzoeksgebied
16-01-1945	Jagers duiken neer en beschieten op de Hengelosestraat, nabij de Rondweg, een Duitse personenauto, die stuk geschoten wordt.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 227	Exacte locatie niet bekend

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
28-01-1945	Er valt dichtbij een bom, waar alles van rammelt. Enkele ruiten stuk in Denekamp.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 107	Exacte locatie niet bekend
03-02-1945	Er vallen bommen in Zuid-Lutte, in het weiland van de landbouwer Benneker. Er was geen materiële schade.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 115	Buiten onderzoeksgebied
06-02-1945	Twee bommen vallen in Zuid-Lutte. Twee paarden van de landbouwer G.J. Notkamp lopen letsel op.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 115	Buiten onderzoeksgebied
06-02-1945	In de weide nabij de boerderij van Gerrit Niemeijer stort een 2-motorig Duits jachtvliegtuig neer, één van de piloten raakte gewond.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 115	
06-02-1945	Ju 88 komt neer in Losser.	Verliesregister Luchtoorlog	
06-02-1945	Ju88 stort neer ten zuiden van Oldenzaal.	Website Traces of war	
07-02-1945	De Duitsers worden zenuwachtig. Ze hebben de bunker aan de Dinkelbrug en hun andere stellingen aan de straat betrokken. Volgens inlichtingen zijn de springladingen onder de bruggen aangebracht.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 108	Buiten onderzoeksgebied
08-02-1945	Duits vliegtuig stort neer bij de Stakenbeek, er zijn vier doden te betreuren.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 226	Buiten onderzoeksgebied
08-02-1945	Ju88 crasht bij De Eekte nabij de Stakenbeek in Oldenzaal.	Verliesregister Luchtoorlog	
08-02-1945	Ju88 neergeschoten, komt neer ten zuiden van Oldenzaal.	Website Traces of War	
13/14-02-1945	Te Beuningen is een bom gevallen en ontploft.	Losser: 2413, luchtbescherming	Buiten onderzoeksgebied
15-02-1945	Een bom ontploft te Zuid-Lutte onder de gemeente Losser op een perceel bosgrond, toebehorend aan de heer Ledeboer. Ooggetuigen verklaarden dat dit een zogenoemde V1 of V2 zou zijn. Het projectiel sloeg een gat van ongeveer 2½ m diep en ongeveer 8 meter doorsnede. De naburige boerderij van M.B. Wolters in Z.L.174 werd ernstig beschadigd. M.B. Wolters kreeg verwondingen door glasscherven en werd in het Rooms-Katholieke ziekenhuis te Oldenzaal behandeld. Van boerderij J.A. Luttkhuis Z.L.175 werd de achtergevel weggerukt.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 115	Buiten onderzoeksgebied
15-02-1945	35 brisantbommen vielen op Glane. Er vallen drie doden en 7 gewonden, veel schade.	Bekke, <i>Plaatsen van herinnering</i> , 10	Buiten onderzoeksgebied
15-02-1945	Een 35-tal brisantbommen werden afgeworpen door Engelse of Amerikaanse vliegtuigen en vielen in de nabijheid van de percelen G.62 tot G.113 te Glane. Ongeveer 30 brisantbommen ontploften.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 115	
15-02-1945	Er is een bom gevallen in het bouwland bij Heupman in Beuningen.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 108	Buiten onderzoeksgebied
16-02-1945	Duitse personenauto aan de Hengelsestraat te Oldenzaal beschoten, hier werd niemand getroffen.	Cornelissen, <i>Van grasmot tot Fliegerhorst</i> , 378	Exacte locatie niet bekend

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
25-02-1945	Fw 190 maakt een noodlanding achter een baksteenfabriek in Zuid-Berghuizen, gemeente Losser.	Verliesregister Luchtoorlog	Buiten onderzoeksgebied
27-02-1945	Op een perceel bouwland van de landbouwer Goorhuis bij de Kalkzandsteenfabriek in Zuid-Berghuizen maakte een Duits jachtvliegtuig een noodlanding. De vlieger is waarschijnlijk naar vliegveld Twente gelopen, zo luidt het verhaal.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 115	Buiten onderzoeksgebied
02/03-03-1945	Mosquito's uitgestuurd voor aanvallen op vijandelijke troepenbewegingen bij onder andere Oldenzaal.	Zwanenburg, <i>Nooit was het stil II</i> , 571	Exacte locatie onbekend
03-03-1945	Door neerdalende lichtkogels vat het huis van postbode Schout aan de Nordhornschestraat te Denekamp vlam, maar men weet de brand te blussen.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 110	Exacte locatie niet bekend
04-03-1945	Onze veronderstelling dat het kanaal weer gebombardeerd is bleek juist te zijn.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 110	Exacte locatie niet bekend
07-03-1945	Piloot van een Duits jachtvliegtuig om ongeveer 15.30 uur met parachute afgesprongen in Noord-Lutte bij Lutterzand. Vliegtuig totaal vernield.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 115	Buiten onderzoeksgebied
07-03-1945	Fw 190 stort neer in Het Lutterzand, gemeente Losser.	Verliesregister Luchtoorlog	
10-03-1945	Een Duits jachtvliegtuig stort neer in het Lutterzand. Vlieger omgekomen.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 115	Buiten onderzoeksgebied
13-03-1945	Dirk Kleijzen, geboren 3-9-1891 te Steenwijkerwold, vindt bij een bombardement op Gronau de dood. Bij het bombardement op Gronau kwamen ook Bernard Bloemen en Anna Welpelo om het leven.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 115	Buiten onderzoeksgebied
18-03-1945	Fw 190 stort neer in Het Lutterzand, gemeente Losser.	Verliesregister Luchtoorlog	Buiten onderzoeksgebied
18-03-1945	Duits jachtvliegtuig neergestort in het Lutterzand.	Losser: 2413, luchtbescherming	
20-03-1945	Amerikaanse jager valt een auto aan in Oldenzaal, 1 dode en 7 gewonden, waaronder 2 Duitse soldaten.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 233	Exacte locatie niet bekend
20-03-1945	Bij Oldenzaal werd op de Hengelosestraat door een Amerikaanse jager een auto met levensmiddelen beschoten. De chauffeur raakte dodelijk gewond, 7 voorbijgangers waaronder 2 Duitsers raakten gewond.	Cornelissen, <i>Van grasmat tot Fliegerhorst</i> , 387	
23-03-1945	De kleuterschool in Noord Deurningen is door een bom geraakt, een aantal Duitse soldaten sneuvelen	Boink, <i>Vandaag verteld</i> , 13	Buiten onderzoeksgebied
23-03-1945	Om kwart over 1 vielen er dichtbij 3 bommen. Een kwam op de bewaarschool aan de Nordhornschestraat tegenover Dierselhuis, de school ligt geheel in elkaar.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 112	
24-03-1945	Spitfires vliegen gewapende verkenning bij onder andere Oldenzaal.	Zwanenburg, <i>Nooit was het stil II</i> , 604	Geen indicatie voor CE
28-03-1945	Vanmorgen werd er hevig geschoten uit jagers, die boven Singraven en omgeving rondraaiden. Na de middag werd een Duitse auto op de tweede brug bij Denekamp stukgeschoten.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 112	Buiten onderzoeksgebied

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
29-03-1945	Om 6 uur werden zeer hevige salvo's gelost door een groep jachtbommenwerpers. Die boven de buurt van de Oldenzaalschestraat cirkelden. Er vallen 5 bommen, alles schudt, ruiten in het dorp stuk. 4 bommen zijn geworpen op Egheria, waarin een Duitse generale staf is gevestigd.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 112	Buiten onderzoeksgebied
30-03-1945	Vlak bij de overweg in de Leemsteeg in Oldenzaal laten bommenwerpers een dertien projectielen vallen. Een goederenloods loopt enige schade op, alsmede 2 woningen die vlak voor de overweg staan, aan de kant van de Haerstraat.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 233	Buiten onderzoeksgebied
30-03-1945	Tegen 17:30 komen 8 jagers boven Oldenzaal, duiken neer op de Bentheimerstraat terwijl ze raketbommen afschieten. Villa Egheria van de familie Ten Cate vliegt in brand. Twee bommen vernielen een schuur aan de Denekamperstraat. De boerderij De Tanke in de onmiddellijke nabijheid van de totaal uitgebrande villa loopt vrij veel schade op. Blaskowitz zou zich in de villa bevinden, hetgeen niet waar is.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 233	
30-03-1945	Bij Oldenzaal wierpen jabo's dertien bommen af. Deze kwamen neer nabij de Leemsteeg. Twee koeien werden gedood, terwijl een goederenloods en twee huizen beschadigd raakten. Omstreeks 17:30 werd villa Egheria aan de Bentheimerstraat in Oldenzaal aangevallen. Het pand zou opdat moment bewoond zijn door de staf van Generaal Blaskowitz. 8 Typhoons vershoten talrijke raketten, de villa vloog in brand, terwijl boerderij De Tanke zwaar beschadigd raakte en een schuur aan de Denekamperstraat werd verwoest. 1 Duitser sneuvelde.	Cornelissen, <i>Van grasmat tot Fliegerhorst</i> , 391	Buiten onderzoeksgebied
30-03-1945	Op het Duits munitielager "Martha" aan de Denekamperstraat bij Oldenzaal is een Duits militair die daar op wacht stond, door een geallieerd bombardement om het leven gekomen.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 124	
31-03-1945	Alle militairen vertrekken uit Denekamp.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 112	Geen indicatie voor CE
31-03-1945	Typhoons vliegen gewapende verkenning bij onder andere Oldenzaal, waarbij 15 vrachtauto's werden vernield, acht beschadigd en ook een flak- en een geschutsofstelling onder vuur werden genomen.	Zwanenburg, <i>Nooit was het stil II</i> , 611	Exacte locaties niet bekend
31-03-1945	Gerard Evertman zocht op Paaszaterdag 31 maart 1945 tezamen met zijn buurman H. Poorthuis (Kempermans) de schuilplaats achter zijn huis aan de Enschedesestraat in Losser op, toen luchtgevechten boven Losser plaatsvonden. De jachtbommenwerpers namen onophoudelijk de wegen en terugtrekkende Duitse troepen onder vuur. Gerard Evertman vond in zijn schuilplaats de dood door een kogel, afkomstig van één van deze vliegtuigen.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 115	Buiten onderzoeksgebied
30/31-03-1945	Het kruispunt Enschedesestraat-Broekhoekweg werd door terugtrekkende Duitsers opgeblazen. Een krater van ongeveer 15 meter doorsnede en 3 meter diep was het gevolg.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 120	Buiten onderzoeksgebied

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
30/31-03-1945	Op de kruising Immenhofweg-Hogeboekel werd in de de weg opgeblazen. De splitsing Oldenzaalsestraat-Smuddeweg onderging eenzelfde lot.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 120	Buiten onderzoeksgebied
30/31-03-1945	Aan de Hogeboekelerweg vanaf de kruising Broekhoekweg hadden zich massa's Duitse soldaten, gewapend met pantservuisten, handgranaten en mitrailleurs, in de berm van de weg verschanst.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 120	Buiten onderzoeksgebied
31-03-1945	De exodus van Duitsers uit Oldenzaal begint nu pas goed. Omdat de jagers steeds als roofvogels naar beneden vallen en salvo's uitstoten is er veel oponthoud.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 233	Exacte locaties niet bekend
01-04-1945	Er is aan de grens gebombardeerd, verschillende huizen werden getroffen en er vielen doden en gewonden.	Asma, <i>Op verhaal komen</i> , 70	Buiten onderzoeksgebied
01-04-1945	Bij een vuurgevecht in Hengevelde sneuvelt verzetsstrijder Joop Dijkhuis.	Bekke, Plaatsen van herinnering, 6	Buiten onderzoeksgebied
01-04-1945	Bij een beschieting van transporten op de Nordhornschestraat is een man gedood en werden bij een andere de beide benen afgeschoten of door een bomscherp afgerukt.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 113	Buiten onderzoeksgebied
01-04-1945	Eén dag voor de bevrijding van Denekamp werd 's middags aan de Nordhornschestraat in Noord Deurningen een Duitse luchtafweeropstelling beschoten, waarbij een woonhuis werd geraakt. Hierbij werd buurjongen Folkert Post meteen gedood en is Hendrik Oonk op den Dijk 's nachts aan zware verwondingen overleden.	Blokhuis, <i>Oorlogsslachtoffers Denekamp</i>	
01-04-1945	Typhoons beschoten met raketten een Flak-stelling aan de Nordhornschestraat. Een huis werd getroffen en twee burgers lieten het leven.	Cornelissen, <i>Van grasmat tot Fliegerhorst</i> , 396	
01-04-1945	De vernielingen in Oldenzaal beginnen. Aan de Iepstraat bevindt zich een benzine-opslagplaats. Militairen werpen handgranaten naar binnen. Dan komt er een pantservuist aan te pas. Een enorme vuurgloed ontstaat. Op de Koem worden handgranaten in een constructiewerkplaats gegoooid. Ook de Radboudschool in de Nagelstraat wordt in brand gestoken.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 235-236	Buiten onderzoeksgebied
01-04-1945	De vijand had Oldenzaal op 1 april ontruimd na een olie- en benzinedepot alsmede een opslagplaats van banden in de Radboudschool te hebben opgeblazen.	Bollen, <i>Canadezen in actie</i> , 105	
01-04-1945	In de Eekte bij Oldenzaal zijn twee vrij zware stukken geschut opgesteld. Projectielen worden in zuidelijke richting geschoten.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 236	Buiten onderzoeksgebied
01-04-1945	Op Eerste Paasdag 1945 heeft een Engelse Spitfire in de Kerksteeg te Denekamp een noodlanding gemaakt. De piloot is ontkomen. De dag erna, na de bevrijding, heeft de piloot de bommen en projectielen die in de buurt van het vliegtuig lagen onschadelijk gemaakt.	Asma, <i>Op verhaal komen</i> , 25	Buiten onderzoeksgebied
01-04-1945	Een Engels vliegtuig had op de Kerksteeg een noodlanding gemaakt, zo'n 50 meter voor de kruising met de Lattroppestraat.	Boink, <i>Vandaag verteld</i> , 43	
01-04-1945	Vlak voor de bevrijding is een geallieerd vliegtuig bij ons in de buurt, bij Groener, neergekomen.	Asma, <i>Op verhaal komen</i> , 41	

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
01-04-1945	Spitfire komt neer bij de Kerksteeg in Noord-Deurningen. Het wrak heft lange tijd als speelobject voor de lokale jeugd gefungeerd en ligt nu in het Luchtvaartmuseum Twente.	Cornelissen, <i>Van grasmat tot Fliegerhorst</i> , 396	

Bevrijding

Vanaf september 1944 werd Nederland bevrijd van de Duitse bezetting. Geallieerde grondtroepen trokken vanuit België Zeeland, Noord-Brabant en Limburg binnen.

Midden september 1944 vond Operatie Market Garden plaats, waarbij de bruggen tussen Eindhoven en Arnhem door paratroepen werden ingenomen voordat ze werden ontzet door geallieerde grondtroepen. Als deze operatie slaagde werd verwacht dat Berlijn eind 1944 veroverd kon worden. De opmars van de grondtroepen vanuit het zuiden stuitte echter op hevige tegenstand en de geallieerde aanval liep voor de laatste brug bij Arnhem stuk. Er werd hevig gevochten in Zeeland, Noord-Brabant, Limburg en rond de bruggen. Eind 1944 stabiliseerde het front in Nederland aan de rivieren en het duurde tot het voorjaar van 1945 voor ook de gebieden boven de rivieren vanuit het oosten werden bevrijd. Toen de Duitsers op 5 mei 1945 capituleerden hadden ze het gebied ten noorden van de Westerschelde en ten westen van de Grebbelinie nog in handen.

Het volgende beschrijft de in de bronnen aangetroffen informatie over de bevrijding:

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
01-04-1945	Voor de Engelsen binnenkwamen trokken de Duitsers met paarden en wagens via de Johanninksweg richting Nordhorn weg. Die gooiden dezelfde morgen nog allerlei granaten bij ons in de sloot. Om sneller weg te kunnen komen gooiden ze de zware kanonskogels zomaar weg.	Asma, <i>Op verhaal komen</i> , 41	Buiten onderzoeksgebied
01-04-1945	De Duitsers hebben de kanaalbrug in de straatweg Denekamp – Nordhorn opgeblazen.	Asma, <i>Op verhaal komen</i> , 41	Buiten onderzoeksgebied
01-04-1945	In de late avond zware dreunen uit zuidwestelijke richting, dit zijn de munitiebunkers in de bossen van de Hoge Lutte die de lucht in gaan.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 113	Buiten onderzoeksgebied
02-04-1945	De artillerie in de Eekte bij Oldenzaal schiet nog steeds. Op het laatste moment besluiten de manschappen te verdwijnen. Eén stuk zit muurvast en wordt opgeblazen. De soldaten rijden met het andere stuk weg.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 237	Buiten onderzoeksgebied
01/02-04-1945	Door een ontploffing in De Eekte sprongen de ruiten van de woning van de Chef-machinist te Berkstraat 28 in Oldenzaal.	Oldenzaal: 777, oorlogsschade	Buiten onderzoeksgebied
01/02-04-1945	De Duitse eenheden die Losser moeten verdedigen (regimenten van 8e Parachutistendivisie) de beschikking hadden over een Mark 3 tank en 75mm- geschut.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 120	
02-04-1945	's Middags hoort men in Oldenzaal nog even geschutvuur. Het komt uit noordelijke richting. In de Lutte heeft de artillerie ook even geschoten. Enkele gebouwen vliegen in brand.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 242	Geen indicaties van granaatslagen
02-04-1945	De eerste geallieerde tanks komen Oldenzaal via de Esstraat binnen. Er was geen gevecht, hoewel de Duitse artillerie de stad nog enige tijd onder vuur hield. Een Britse voorhoede trok door naar Denekamp, welke plaats diezelfde dag nog zonder strijd werd bevrijd, en Bentheim. Reeds op 8 april kreeg Oldenzaal bezoek van prins Bernhard die met groot enthousiasme werd begroet.	Bollen, <i>Canadezen in actie</i> , 106	

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
02-04-1945	Op Paasmaandag ging de Engelse opmars zonder grote vertraging verder. Reeds om half 8 in de morgen konden de bewoners van Oldenzaal de eerste geallieerden op de Enschedesestraat verwelkomen. Even later rolden er ook via de Hengelosestraat tanks en andere voertuigen het stadje binnen. Via de Grote Markt trokken eindeloze colonnes richting Denekamp en De Lutte, op weg naar Duitsland.	Cornelissen, <i>Almelo frontstad</i> , 8	Geen indicatie voor CE
02-04-1945	Op deze Tweede Paasdag heerst er in Oldenzaal een nerveuze stemming. Gisteren zijn de hele dag de geluiden van de gevechten in Enschede te horen geweest. Eerst heel in de verte het gerommel van de artillerie, maar later komt het schieten steeds dichterbij en in de middag kunnen de Oldenzalers duidelijk de afzonderlijke schoten van de vuurwapens onderscheiden. Om half 8 worden de eerste Engelse tanks op de Enschedesestraat verwelkomd. De bevolking vertelt hen dat er geen Duitsers meer in de stad zijn. Inmiddels komen nu ook tanks en voertuigen via de Hengelosestraat binnen en na kort oponthoud rijden ze tussen de dansende en juichende bevolking door, via de Grote Markt, naar Denekamp en De Lutte.	Cornelissen, <i>Twente weer vrij</i> , 25	
02-04-1945	De geallieerden zijn al in Oldenzaal. Daar hebben de Duitsers nog enkele gebouwen in de lucht laten vliegen, onder andere v.d. Lied en H. van Alstee. Om 08.30 komen ze in Denekamp aan. Bij de Dinkelbrug zitten ze. De Duitsers zijn op hen aan het schieten. Om 9 uur is Denekamp bevrijd.	Boink, <i>Vandaag verteld</i> , 55	Buiten onderzoeksgebied
02-04-1945	De geallieerden hadden Oldenzaal al bevrijd en, voor zover er nog iets van was overgebleven, het munitiedepot Erica ten oosten van Oldenzaal veroverd.	Boink, <i>Vandaag verteld</i> , 14	Buiten onderzoeksgebied
02-04-1945	Nabij de boerderij van Westerhof in Noord Deurningen vond een kort vuurgevecht plaats tussen drie Duitsers en de BS. De Duitsers gaven zich snel over. De landbouwschuur van Westerhof werd wel in brand geschoten.	Boink, <i>Vandaag verteld</i> , 15	Buiten onderzoeksgebied
02-04-1945	Op Tweede Paasdag is Denekamp bevrijd. Tegen half 9 dringt het gerucht door dat de geallieerde troepen op weg zijn van Oldenzaal naar Denekamp. Even later klinkt er machinegeweevuur in de richting van Beuningen en precies om 20 minuten voor 9 rollen de eerste auto's in snelle vaart het dorp binnen. Er is even stagnatie op de hoek bij Hermelink: van de Ootmarsumsestraat komen drie Duitse wagens aanrijden. Er klinkt machinegeweevuur, de Duitse wagens stoppen, de inzettende militairen worden gevangen genomen.	Boink, <i>In herdenking</i> , 57	Buiten onderzoeksgebied
02-04-1945	Bij de bevrijding van Denekamp klonk er in de Grotestraat een salvo toen daar een laatste truck met Duitsers uit Ootmarsum arriveerde. Deze werden snel gevangen genomen.	Asma, <i>Op verhaal komen</i> , 110	
02-04-1945	De hoge ophaalbrug in de Nordhornsestraat in Denekamp is in de lucht geblazen. Ook de ophaalbruggen bij Turf-Keizer en Drost zijn zwaar beschadigd.	Boink, <i>In herdenking</i> , 57	Buiten onderzoeksgebied
02-04-1945	De brug over het kanaal Almelo – Nordhorn in de Nordhornsestraat is opgeblazen door de Duitsers.	Boink, <i>Vandaag verteld</i> , 29	

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
02-04-1945	Op de Veldkamp en ook aan de Brandlichterweg in Denekamp stonden geallieerde kanonnen met de loop richting Duitsland opgesteld.	Boink, <i>In herdenking</i> , 58	Buiten onderzoeksgebied
02-04-1945	In het Bernardusgebouw werd munitie opgeslagen en ondertussen trokken de Engelsen via de Bentheimerstraat richting Duitsland. De ingesloten Duitsers begonnen te schieten op de Engelsen op de Bentheimerstraat en dit werd door de Engelsen met zwaar geschut beantwoord met als gevolg dat café Welhuis, Bernardusgebouw en het pand van de familie Sweerts zwaar werden beschadigd. In het centrum van het dorp heeft nog jarenlang een door de Duitsers achtergelaten kanon gestaan.	Bekke, <i>Plaatsen van herinnering</i> , 25	Buiten onderzoeksgebied
02-04-1945	Bij de spoorwegovergang "De Poppe" in de Lutte gebruikten de geallieerde tanks ook de spoorlijn als straatweg. De stalen monsters schoten op alles wat bewoog of de muisgrijze kleur van het Duitse uniform had.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 124	Buiten onderzoeksgebied
02-04-1945	Vanaf de Bentheimerstraat werd het Bernardusgebouw, waarin Duitse munitie lag opgeslagen, onder vuur genomen.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 124	Buiten onderzoeksgebied
02-04-1945	Ter hoogte van hotel Bloembeek (toen café/boerderij van Lijda Morsink), waar de Bloembeek onder de Beuningestraat door stroomt, kregen de tanks van de "Tommys" die ter hoogte van "Reuvers Teun" (nu restaurant "Twentse Taveerne") reden de Duitse wagens in het vizier. Met enkele korte salvo's werden de wagens in een hoop schroot veranderd.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 124	Buiten onderzoeksgebied
Begin april 1945	Bij de Weertsbrug aan de Straatweg Glane-Overdinkel gooide een in het nauw gebrachte Duitse militair een handgranaat naar een Engelse soldaat die samen met B. Damhuis van de Glane probeerde de Duitser(s) te lokaliseren. Beiden konden achter een huis, dat beschadigd werd, wegspringen.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 124	Buiten onderzoeksgebied
Begin april 1945	In het bos achter de Rooms-Katholieke kerk (toen nog bos) zaten de Duitsers en ook in de schuttersputten langs de Spinnersweg. Deze hadden ze echter al snel verlaten.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 127	Buiten onderzoeksgebied
Begin april 1945	Aan de Kerkhofweg sneuvelden nog enkele Duitsers door Engels mortiervuur.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 127	Buiten onderzoeksgebied
Begin april 1945	Bij Punte (Bolhaar) en bij Loohuis aan de Spinnersweg werd een groepje Duitse militairen dat van plan was de strijd te staken, door een Engelse motorordonnans neergemaaid.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 127	Buiten onderzoeksgebied
Begin april 1945	Bij boerderij Luijterink en ook bij Kalter en Notkamp hebben de Duitsers nog geschut opgesteld. Vanuit boerderij Luijterink hebben de Duitsers nog drie keer op de Rooms-Katholieke kerk geschoten, alle drie keer mis.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 127	Buiten onderzoeksgebied
Begin april 1945	Bij Aveskamp aan de Ruehenbergerweg, voor het huis in de wei, stond een Duitse tank die de Welpeloweg onder vuur hield. Een Engels legervoertuig werd hier buiten gevecht gesteld. De inzittende Engelsen liepen slechts lichte verwondingen op.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 127	Buiten onderzoeksgebied

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
02/03-04-1945	Canadezen steken het Twentekanaal over, de overrompeling was compleet. Bij Delden is een dag wel zwaar gevochten. 4 april trekt de Britse 43rd Infantry Division via Oldenzaal naar Duitsland.	Klep, <i>De bevrijding van Nederland</i> , 291	Buiten onderzoeksgebied
03-04-1945	Een verkenningswagen behorende tot de Household Cavalry regiment (verkenningseenheid) meldt dat in Losser geen Duitsers meer te hebben waargenomen. Pas om 19.15 uur die dag werd Losser gemeld als 'geheel gezuiverd'.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 124	Geen indicatie voor CE
03-04-1945	De compagnies-commandant stuurde vervolgens twee stoottroepen naar de met prikkeldraad omspannen dorpsschool in Overdinkel, die het bastion van de verdediging leek te zijn. Luitenant Chapelhow leidde persoonlijk de aanval en de eenheid slaagde erin de school dicht te naderen, totdat ze door gericht vuur uit een aantal Spandau-machinegeweren tot staan werd gebracht. Wat volgde was een heen-en-weer-geschied. Nadat enige uren was gevochten en de verkenningrapporten binnenstroomden, werd duidelijk dat dit dorp stevig in handen van de Duitsers was en dat we ons in een wespennest hadden gestoken.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 129	Buiten onderzoeksgebied
03-04-1945	Vanuit de boerderij aan de Weverstraat, die nu niet meer bestaat, werd vanuit het slaapkamerraam op Duitsers geschoten.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 131	Buiten onderzoeksgebied
03-04-1945	Geallieerde bevrijders liepen op een hinderlaag bij de kruispunten Hoofdstraat/Pastoor v.d. Laakstraat.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 131	Buiten onderzoeksgebied
04-04-1945	Johannes Gerhardus Havekes overlijdt in Denekamp. Een door een Duits militair vliegtuig afgeworpen bom, die door een muur van Natura Docet sloeg, veroorzaakte rondvliegend gesteente. Jo fietste op dat fatale moment op de Slotsdijk ter hoogte van het museum en werd door een steen aan zijn hoofd getroffen.	Blokhuis, <i>Oorlogsslachtoffers Denekamp</i>	Buiten onderzoeksgebied
04-04-1945	Een Duits vliegtuig laat een bom vallen op het museum Natura Docet in Denekamp, Jo Havekes komt daarbij om.	Boink, <i>Vandaag verteld</i> , 15	
04-04-1945	Om 7:30 wordt uit een laagvliegende schroefloze Duitse jager een bom uitgeworpen die dwars door het museum Natura Docet vloog, niet ontplofte en in de tuin van het burgemeestershuis op de grond viel. Jo Havekes, die toevallig over de Slotsdijk fietste, werd getroffen door weggeslingerde stenen en stierf.	Dingeldein, <i>Om niet te vergeten</i> , 117	
04-04-1945	Boven Denekamp scheerde een Me-262 straaljager. De jet liet ter hoogte van het museum Natura Docet een brisantbom vallen. De bom rukte een steen uit de muur van het museum, welke toevalligerwijs de verzetsman Johan Havekes trof. De ongelukkige man overleed ter plaatse.	Cornelissen, <i>Van grasmat tot Fliegerhorst</i> , 397	

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
12-04-1945	Een Duitse bommenwerper werpt drie bommen af bij Oldenzaal; twee komen er bij de Bentheimerstraat terecht. Vlak bij het gebouw dat voor de oorlog als zuivelfabriek diende. Een andere valt bij de Denekamperstraat, ten noordoosten van de voormalige zuivelfabriek. Er is enige glasschade en er is een persoon gewond.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 247	Buiten onderzoeksgebied
12-04-1945	Duitse vliegtuigen werpen drie bommen af op Oldenzaal. Twee ervan kwamen aan de Bentheimerstraat en 1 bij de Denekamperstraat. 1 doden en 3 gewonden.	Cornelissen, <i>Van grasmat tot Fliegerhorst</i> , 399	
1945	Bij Welman O.2 bij weg haaks naar brug onder de heg staan dozen munitie. Tegenover Freriks, in de bocht, ligt een pantservuist en enkele granaten. Op de viersprong bij het klooster liggen landmijnen. M. te Overdinkel is in het bezit van een pistool. 1 dienstrevolver ligt bij P. op de vliering - onder de vloer - rechterkant onder planken in de goot. Aan de Gildehauserstraat liggen handgranaten en munitie. Bij ? liggen wapens. Adres bekend op M.111.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 163	Buiten onderzoeksgebied
Geen datum	De geallieerden dropten wapens voor het verzet bij Mollink (Horsthuis-Jan) op een moerassig terrein tussen de Voltherbeek, de Schiphorstdijk en het kanaal Almelo – Nordhorn.	Boink, <i>In herdenking</i> , 38	Buiten onderzoeksgebied
Geen datum	Er waren wapendropplaatsen bij Mollink (Hosthoes – Jan) en in het Agelerbroek.	Boink, <i>Vandaag verteld</i> , 7	Buiten onderzoeksgebied
Geen datum	Bij de Tankenberg nabij Oldenzaal is een enorme voorraadschuur voor munitie.	Weustink, <i>Oldenzaal in de Tweede Wereldoorlog</i> , 185	Buiten onderzoeksgebied

Na de Tweede Wereldoorlog

Na de Tweede Wereldoorlog werd begonnen de overgebleven verdedigingswerken en CE te ruimen. Daarnaast werd er veel gebouwd en afgebroken, waardoor het risico op het aantreffen van CE wordt verminderd of komt te vervallen.

Voor deze periode zijn voor het onderzoeksgebied geen gegevens gevonden.

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
05-05-1945	Er liggen nog verschillende blindgangers in Noord-Berghuizen, allen door geallieerden afgeworpen op 29 maart 1945: 1 bij L.J. Siemerink 2 nabij villa Eugheria 2 nabij woning bosbaas Beernink	Losser: 2413, luchtbescherming	Buiten onderzoeksgebied
08-05-1945	8 jonge Oldenzalers en een geallieerde militair kwamen om door een explosie van munitie op de Grote Markt in Oldenzaal.	Bekke, <i>Plaatsen van herinnering</i> , 20	Buiten onderzoeksgebied
08/09-05-1945	Op het Martkplein in Oldenzaal is een ongeluk gebeurd doordat enkele jongelui granaathulzen met allerlei ontplofingsmiddelen vulden en lieten uitbranden, tot het geval inderdaad ontplofte.	Overijssel: 0397, 88: mijn- en munitieopruiming	

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
11-05-1945	Bij Oldenzaal ten oosten van de weg naar Denekamp bevindt zich in een bos het Duitse munitiekamp Martha. Munitie is hier nog opgeslagen in bunkers, zijnde houten hutjes van 5x5x3 m. Een deel hiervan is opgeblazen, een ander deel leeggehaald door de geallieerden, doch zijn er ook die nog vol liggen. De inhoud bestaat uit kisten met granaten, slaghoedjes voor granaten, geweerkogels, geweerkogels, trotyl, brandplaatjes ed. In het bos liggen ook nog overal verspreid gevaarlijke zaken als Panzerfausten, stukken van granaten enz.	Overijssel: 0397, 88: mijn- en munitieopruiming	Buiten onderzoeksgebied
20-06-1945	Op last van het Militair Gezag worden de volgende niet ontplofte bommen opgeruimd in Losser: Land van Klieverik, type 35 bgt. 8.8 Duits werd opgeruimd op 20 augustus 1945 om 10.15 uur. Tevens werd opgeruimd 8 bgt. 8.8. Duits dezelfde tijd. Land van Grondman A.B. type bgt. Duits te elf uur.	Luizink, <i>In Losser is niets gebeurd</i> , 140	
06-07-1945	Bij Villa Ten Cate Station, gemeente Oldenzaal, zijn 3 raketbommen en 1 vliegtuigbom (250 kg) opgeruimd.	Overijssel: 0397, 88: mijn- en munitieopruiming	Buiten onderzoeksgebied
04-08-1945	In Denekamp liggen nog de volgende gevaarlijke objecten: ▪ Bij J.C. van de Heyden, Oldenzaalschestraat 11, liggen onontplofte bommen ▪ Bij Van Tilligte, inl. J. Koopman, liggen 2 onontplofte bommen ▪ Bij J.D. Veldschoten, Klein Angerlo 17 ligt een bom ▪ Bij J. Meinders, Lattrop 89, liggen 5 blindgangers ▪ Bij J. Spekhorst, N.D. 134 Harseveld, bij het afgebroken huis van Grobbe, liggen 2 bommen ▪ Bij Martens, N.D. 59 ligt een bom	Overijssel: 0397, 88: mijn- en munitieopruiming	Buiten onderzoeksgebied
01-09-1945	De burgemeester van Oldenzaal meldt dat het Duitse munitiedepot aan de Haverstraat 13 is opgeruimd, en dat er nu geen gevaarobjecten meer bekend zijn in de gemeente.	Oldenzaal: 273, vragenlijsten	Contra-indicatief
14-10-1963	Tijdens werkzaamheden op het industrieterrein De Eekte in Oldenzaal zijn twee vliegtuigbommen aangetroffen met een lengte van 40 cm, een diameter van 13 cm en een gewicht van 35kg per stuk. Deze zijn op 18 oktober opgehaald, maar er zouden meer bommen kunnen liggen. Een detectie onderzoek wordt geadviseerd.	Oldenzaal: 4284 oorlogstuig	Buiten onderzoeksgebied
22/23-10-1963	Een employé van de hulpverleningsdienst te 's Gravenhage heeft een onderzoek ingesteld naar de mogelijke aanwezigheid van munitie nabij het landkruis in De Eekte.	Oldenzaal: 4284 oorlogstuig	
21-07-1979	De bewoner van Visschedijkweg 19 vraag toestemming om de in zijn land liggende granaten te laten verwijderen door de EOD. Deze zijn op 2 augustus opgespoord en geruimd.	Oldenzaal: 4284 oorlogstuig	Buiten onderzoeksgebied

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
01-04-1980	De heer Kamphuis, administrateur van de Gemeentepolitie, meldde dat de mogelijkheid bestaat dat in de omgeving van de Kelvinstraat eventueel bommen aanwezig zijn. Door een Duits vliegtuig zijn hier in 1943 bommen nabij deze plaats gegooid. Nabij de Lyceumstraat is daarbij 1 persoon om het leven gekomen. Teven zouden tijdens de aanleg van de Kelvinstraat ook explosieven zijn gevonden. Volgens de heer Velthuis, voormalige eigenaar van de desbetreffende grond heeft hij destijds een gat in het terrein waargenomen, die in de loop der tijd door het ploegen is verdwenen. Volgens de politie zijn door de mijnopruimingsdienst enige jaren in de nabijheid van dit terrein een aantal explosieven tot ontploffing gebracht. Deze zouden afkomstig zijn geweest van het afweergeschut dat in de oorlog op de plaats waar nu garage Kamphuis is gevestigd, heeft gestaan. Geadviseerd wordt om een nader onderzoek in te stellen.	Oldenzaal: 4284 oorlogstuig	Buiten onderzoeksgebied
25-06-1980	Het terrein aan de Kelvinstraat is door de EOD afgezocht. Hierbij zijn een aantal granaten gevonden, die ter plaatse tot ontploffing zijn gebracht. Volgens de EMD geeft deze zoekactie geen absolute garantie dat er geen explosieven meer in de grond aanwezig zijn.	Oldenzaal: 4284 oorlogstuig	
27-07-1981	Naar aanleiding van een artikel in de krant dat er in de omgeving van de Epmanweg mogelijk nog bommen in de grond zitten na het neerkomen van een vliegtuig is een onderzoek uitgevoerd. Er zou in het verleden een bom zijn aangetroffen dat weer was afgedekt met aarde. De wrakstukken van het vliegtuig lagen indertijd in een moerassig gedeelte, dat later bij de ruilverkaveling geëgaliseerd en opgehoogd werd met een laag aarde van ongeveer 1 meter dikte. Het ding zou nu ongeveer 3 meter diep liggen.	Denekamp: 630-3, ruiming explosieven	Buiten onderzoeksgebied
15-03-1982	In de Essen zou in de oorlog een vliegtuig zijn neergestort, waarvan zich nog grote delen in de grond bevinden. In verband met het bouwrijp maken van de locatie wordt de Landmacht verzocht een onderzoek in te stellen. Dit gebeurde op 13 maart 1985.	Oldenzaal: 4284 oorlogstuig	Buiten onderzoeksgebied
02-10-1992	De restanten van een vliegtuig dat in de nacht van 12 op 13 maart 1941 is neergestort in Noord-Deurningen zal worden verzorgd door ervaren vrijwilligers van het luchtvaartmuseum Twente. Uit nader onderzoek is namelijk gebleken dat er geen bommen meer aan boord waren toen het vliegtuig neerstortte.	Denekamp: 630-3, ruiming explosieven	Buiten onderzoeksgebied
08-03-1996	B.E. Poppink meldt dat op zijn land, gelegen aan de Bekhuisweg nabij het kanaal Almelo – Nordhorn, mogelijk nog een watermijn van 25 a 30 cm doorsnede en 8 cm dik begraven. Op 22 maart is een gebied van 300 m ² afgezocht, maar geen explosieven werden aangetroffen.	Denekamp: 630-3, ruiming explosieven	Buiten onderzoeksgebied
Geen datum	In de Zandbergen, onder andere aan de Ravenhorsterweg zijn nog sporen van Duitse mitrailleurstenen te vinden.	Bekke, <i>Plaatsen van herinnering</i> , 13	Buiten onderzoeksgebied

Datum	Beschrijving	Bron	Relevant?
Geen datum	Op de Koppelboerweg 9 De Lutte is een loopgraaf in de vorm van een hakenkruis nog zichtbaar.	Bekke, Plaatsen van herinnering, 18	Buiten onderzoeksgebied

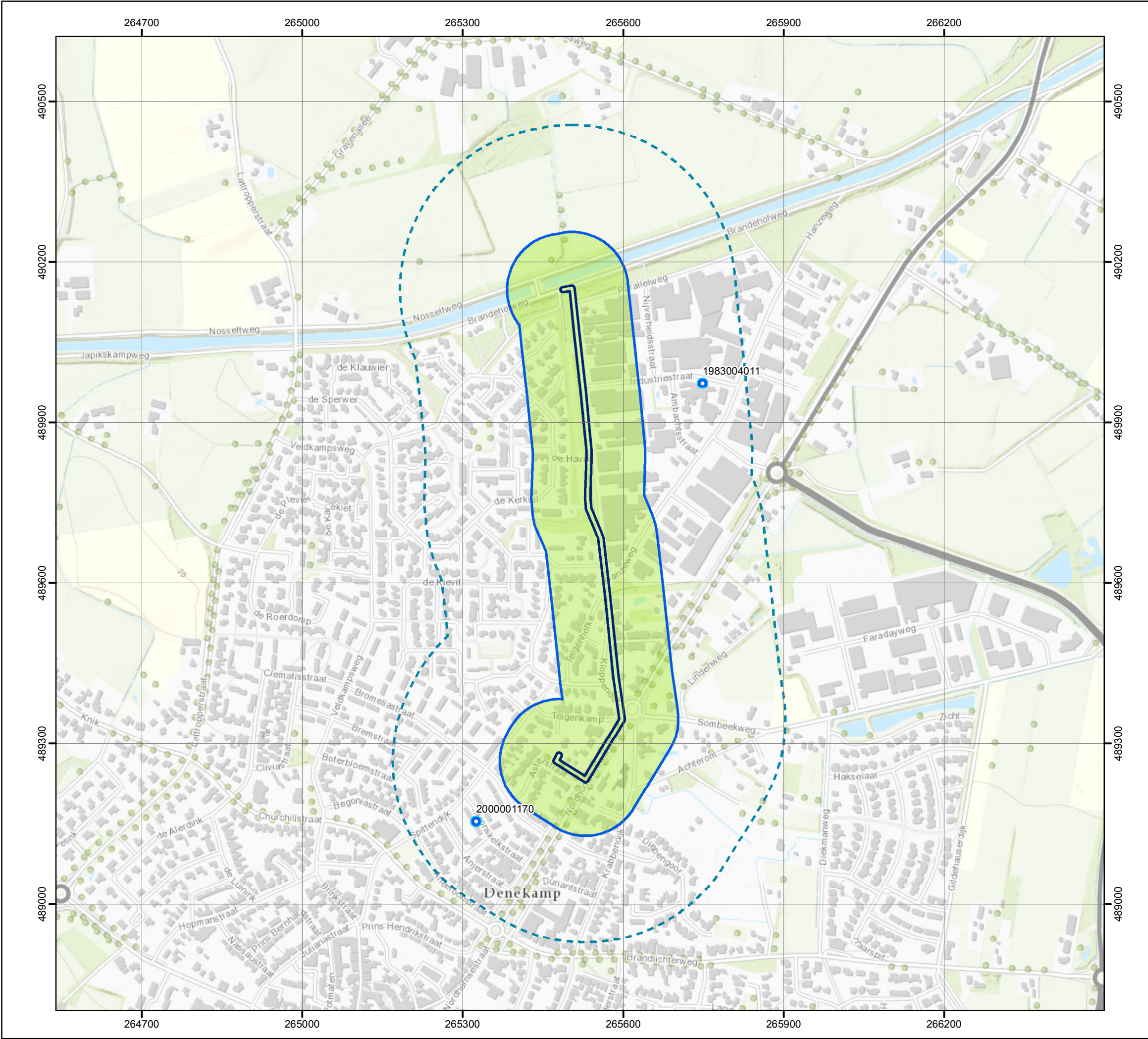
MORA's / ruimrapporten

De volgende MORA's / ruimrapporten hebben in dit onderzoek niet geleid tot een verdacht gebied:

Nummer	Datum	Locatie	Aangetroffen CE	Relevant?
1983004011	12-12-1983	Industriestraat 10 Denekamp	15x 30mm patronen	Buiten beoordelingsgebied
2000001170	15-06-2000	Aronskelkstraat 23 Denekamp	2 lege brisantgranaten met tijdschokbuis verschoten	Buiten beoordelingsgebied
20110218	09-02-2011	Provinciale rondweg N342 Oldenzaal	Geen CE	Geen CE

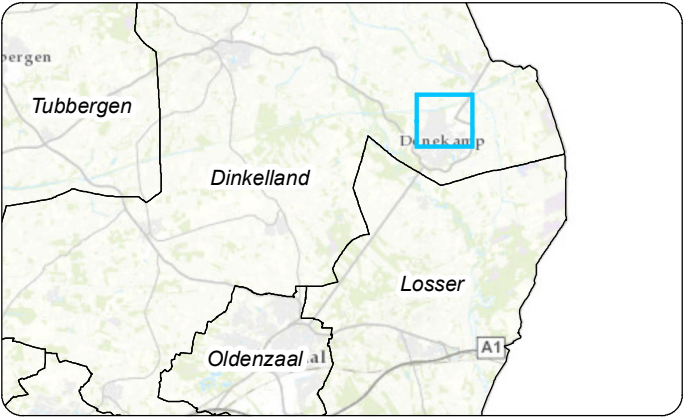
BIJLAGE

5 Bodembelastingkaart

Legenda

- Projectlocatie
- Beoordelingsgebied
- Onderzoeksgebied
- Beoordeling resultaten
 - Onverdacht
- NGE kenmerken (Punten)
 - MORA, indicatief (label: nummer)

Geodetische informatie:
CS: RD New
Maten in meters, tenzij anders vermeld

Service Layer Credits:
Esri Nederland, Community Map Contributors
Grijstintenfoto: Kadaster

Project:
HVO Denekamp - Oldenzaal

Opdrachtgever:
N.V. Nederlandse Gasunie

Omschrijving:
Grijstintenfoto locatie Denekamp

Projectnummer:
1800761A02

Projectleider:
Marvin Asveld

Auteur:
Lucien Aspling

Gecontroleerd:
Marvin Asveld
(Senior OCE-deskundige)

Formaat: A3
Schaal: 1:7000
Status: Definitief
Datum: 29-03-2018
Blad: Pagina 1 van 2
Nummer: 1800761A02 - 003
Wijz: 00

BIJLAGE

6 Protocol toevalsvondst

Protocol toevalsvondst CE

1. GA ER ALTIJD VAN UIT
DAT HET OBJECT
GEVAARLIJK IS

2. **NIET AANRAKEN** OF
BEROEREN

3. WERKZAAMHEDEN EN
TRILLINGEN STOPPEN

4. MARKEER DE
LOCATIE

5. WAARSCHUW
ANDEREN

6. EVACUEER 200M
(LIEFST
WINDOPWAARTS)

7. INFORMEER POLITIE
VIA PROJECTLEIDING
(0900-8844)

8. NEEM CONTACT OP
MET RPS EES NL

DENK ALTIJD AAN
“DE GOUDEN REGEL”

WAT TE DOEN BIJ EEN TOEVALSVONDST VAN EEN VERMOEDELIJK CONVENTIONEEL EXPLOSIEF (CE)?

Een toevalsvondst houdt in dat er een (vermoedelijk) CE wordt aangetroffen op een locatie en/of tijdstip dat niet in de risico beoordeling is voorzien. Een toevalsvondst kan plaatsvinden in gebieden die als “onverdacht” zijn aangemerkt, maar ook binnen gebieden die als “verdacht” zijn aangemerkt maar waar op dat moment geen geplande grondroerende en/of opsporingswerkzaamheden plaatsvinden.

Neem contact op met
Marvin Asveld
Projectmanager OCE
RPS Explosive Engineering Services NL

T: +31(0)6 546 577 67
E: marvin.asveld@rps.nl

BIJLAGE

7 Systeemcertificaat WSCS-OCE

RPS Energy Limited Explosives Engineering Services

te Chepstow, Monmouthshire
KvK: 1465554

heeft aangetoond dat het managementsysteem en de verrichtte werkzaamheden voldoen aan het:

Systeemcertificaat Opsporen Conventionele Explosieven WSCS-OCE

Het bedrijf voldoet daarmee aan de in de bovengenoemde werkveldspecifieke certificatieschema vastgelegde eisen ten aanzien van:

**Deelgebied A: Opsporing
Deelgebied B: Civieltechnische ondersteuning**

Evaluatie van het managementsysteem heeft plaatsgevonden volgens
het certificatiereglement van TÜV Nederland.

Deze certificatie is onderworpen aan een jaarlijkse evaluatie door TÜV Nederland.

Registratienummer: 26249/1.1
Ingangsdatum: 28-03-2017
Certificaat geldig tot: 28-03-2020
Datum eerste certificaat:

Managing Director
Dhr. E.W.A.C. Franken

TÜV Nederland
De Waal 21 C
5684 PH Best
T: +31 (0) 499 – 339 500
F: +31 (0) 499 – 339 509
E: info@tuv.nl
W: www.tuv.nl